

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΓ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1950

ΑΡΙΘ. 111

ΠΡΟΣΓΕΙΩΣΙΣ

Α'.

«Συνεχίστε τὸν ἔλεγχον!... Πέστε μας καὶ ἄλλα ἀκόμη. Γράψτε πάλι ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα...».

Ἐνα πλῆθος ἀπὸ τέτοιες ἐκδηλώσεις πού γεμίζουν τὸ γραμματοκιβώτιο, δείχνουν πόσο γενική καὶ βαθειὰ ριζωμένη εἶναι ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ χριστιανικὴ αυτοκριτικὴ ἀποτελεῖ ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού χρειάζεται ἡ κοινωνία μας, γιὰ νὰ δοῦμε τὴν καινούργια ἡμέρα, πού ὅλοι ἔχομε ἐπιποθήσει. Ἄλλωστε τὸ αἴτημα τῆς χριστιανικῆς αυτοκριτικῆς εἶναι ἀκόμα καὶ ἡ λογικὴ συνέπεια τῆς πνευματικῆς στροφῆς πού χαρακτηρίζει τὴν σημερινὴ κοινωνία σὰν καρπὸς τῆς πικρῆς πείρας, πού ἔχει μαζέψει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος.

Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ συνοψίσωμε σὲ δύο γραμμὲς τὴν πείρα αὐτή: Ὅλα πιά ἔχουν δοκιμασθῆ. Ὅλα τὰ συστήματα κ' ὅλοι οἱ «πρωτοπόροι». Καὶ τὸ συμπέρασμα, τὸ ἴδιο πάντα: Χωρὶς τὸν Χριστιανισμὸ δὲν γίνεται τίποτε. Ἄλλὰ ὁ Χριστιανισμὸς μᾶς χρειάζεται ὄχι μόνον σὰν βιβλίον. Οὔτε κἂν μόνον σὰν τὸ βιβλίον ἐκεῖνο πού λέγεται Εὐαγγέλιον. Ὁ Χριστιανισμὸς μᾶς χρειάζεται καὶ σὰν ὑπόστασις ἀνθρώπων πού τὸν ἐνσωματώνουν, τὸν ζοῦν, τὸν φανερόνουν ζωντανὸ καὶ ἔμπρακτο. Καὶ τέτοιοι ἄνθρωποι δὲν λείπουν. Τὸ κακὸ ὅμως εἶναι, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς τοὺς, ὅσο κ' ἂν εἶναι καλοπροαίρετος, ἔχει πολλές, πάρα πολλές ἐλλείψεις, πού μειώνουν πολὺ τὴ σωτήρια ἐπίδρασι πού θὰ μπορούσαν καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀσκήσουν στὴν κοινωνία οἱ ἄνθρωποι αὐτοί.

Τέτοιες, πάνω κάτω, εἶναι οἱ βασικὲς σκέψεις, πού ὀδηγοῦν στὴ χριστιανικὴ αυτοκριτικὴ. Καὶ εἶναι θαυμαστὸ καὶ ἐλπιδοφόρο νὰ βλέπη κανεὶς πόσο οἱ σκέψεις αὐτὲς εἶναι διάχυτες σ' ὅλους μας καὶ πόσο ἡ κοινὴ, μ' ὅλη τῆς τῆς δραμικότητος καὶ τὴν ὁμότητα ἀκόμη, θὰ ἔλεγα καὶ μὲ τὴν κάποια μονομέρεια πού φθάνει ὡς τὴν ἀδικία, γίνεται δεκτὴ μὲ ἐνθουσιασμὸ. Αὐτὸς ὁ ἐνθουσιασμὸς εἶναι ἡ πιὸ καλὴ ἀπόδειξις τῆς ὑγείας, τὸ πιὸ γερὸν στήριγμα τῆς ἐλπίδος. Ὅταν τέτοια διαθέσεις αυτοελέγχου ὑπάρχῃ, τὸ χριστιανικὸ «ἄλλας» θὰ παίρῃ καθεὶ τόσο καὶ καινούργια δύναμι. Καὶ τότε, κάθε ἐλπίδα εἶναι δικαιολογημένη, ὅτι θὰ βλέπωμε τὴ σαπίλα νὰ φεύγῃ καὶ τὴν ὑγείαν νὰ διαποτίζει καὶ νὰ σιδηροδένη τὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους. Καὶ ὅταν αὐτὸ γίνῃ, ἡ ἀκράδαντη πεποίθησις, ἡ ἀσάλευτη βεβαιότης ἐπιβάλλεται, ὅτι τὸ αὐριο θὰ εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὸ σήμερον.

Β'.

Ἄς συνεχίσωμε λοιπόν. Καὶ ἄς ἔχομε αὐτὴ τὴ φορὰ γιὰ σύνθημά μας ὄχι τώρα τὸ ἀνέβασμα, ἀλλὰ τὸ κατέβασμα. Ὅχι τὴν ἀπογείωσι καὶ τὴν αἰθέρια πτῆσι, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο: τὴν προσγειώσι. Ἄρκετὸς λόγος ἔγινε, ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ ὁμιλία καὶ ἀπὸ τὸ χριστιανικὸν γράπτω, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴ στήλη τούτη, γιὰ τὴν κίνησι πού χρειάζεται νὰ γίνῃται ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ ἐπάνω. Καιρὸς νὰ τιμηθῶμε, πὼς χρειάζεται καὶ τὸ ἀντίστροφο. Ἀπὸ τὰ ἐπάνω νὰ κατεβῶμε πρὸς τὰ κάτω, ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πρὸς τὴ γῆ. Μὴ φοβῆ-

θῆτε αὐτὴ τὴν κίνησι. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὴν ἔκαμε—γιὰ νὰ γίνῃ Θεάνθρωπος. Καὶ εἶναι στιγμὲς ὅπου καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀκόμη καὶ ὁ πιστὸς χρειάζεται γιὰ τὸν ἑαυτὸ του τὴν προσγειώσει. Τὸ πολίτευμα τοῦ χριστιανοῦ εἶναι βέβαια «ἐν οὐρανοῖς», μὰ τὸ πεδίο τῆς μάχης του, ὁ ἀγωνιστικὸς του στίβος, εἶναι στὴ γῆ, στὴ γῆ ὅπου ὁ Δημιουργὸς του τὸν ἔταξε.

Ξέρω ὅτι γιὰ πολλοὺς αὐτὸ τὸ σύνθημα «πρὸς τὴ γῆ», σὰν σύνθημα χριστιανικό, θὰ ξαφριάξῃ. Καὶ ὅμως ἐκεῖνο πού ἐπρεπε νὰ ξαφριάξῃ εἶναι ὅτι ἔχει ξεχασθῆ τόσο πολὺ ἢ μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια. Ἔγινε μιὰ μεγάλη σύγχυσις. Κυττάζοντας πρὸς τὰ ἐπάνω γιὰ νὰ πάρῃ συνθήματα καὶ ἐντολὰς καὶ δύναμι καὶ τὸν τόνο τῆς αἰωνιότητος, ὁ πιστὸς, πολλὰς φορὰς ξεχνιέται καὶ νομίζει ὅτι «ἐκεῖ ἐπάνω» στὸν οὐρανὸ πρόκειται νὰ ἀγωνισθῆ. Γιὰ τὴ γῆ λοιπὸν δὲν μένει τίποτε πιά!

Περιφρονεῖ ἔτσι ὁ πιστὸς αὐτὸς τὸ «κάτω», τὴ γῆ, τούτῃ τῆ ζωῆ τοῦ ζοῦμε, τούτῃ τὴν κοινωνία, τὸν πλησίον μας, τὸν γείτονα μας, τὸν «τελώνη», τὸν «ἀμαρτωλό» (δηλαδή, τὸν συναμαρτωλό μας). Πάει νὰ ζῆσῃ σὰν οὐράνιος ἄνθρωπος καὶ ξεχνᾷ ὅτι ἀκριβῶς ὁ τρόπος γιὰ νὰ ζῆσῃ σὰν οὐράνιος ἄνθρωπος εἶναι νὰ ζῆσῃ σὰν γῆϊνος ἄνθρωπος, μὲ ἕνα ὄρο μόνο: ὅτι θὰ ζῆσῃ σὰν καθὼς πρέπει ἄνθρωπος. Δὲν θὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ γῆ. Πάνω σ' αὐτὴν θὰ ζῆς, θά'χῃς ὑπ' ὄψει σου ὅμως, πὼς καὶ ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ ἄστρο εἶναι! Καὶ πὼς τότε πραγματοποιεῖται ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ὅταν δὲν περιφρονοῦμε, ἀλλὰ ἴσα-ἴσα κυβερνοῦμε τὴ ζωῆ αὐτὴ τὴ γῆϊνη, μὲ τὴν γραμμὴ πού μᾶς δίνει ὁ Οὐρανός!

Καὶ αὐτὸ θυμίζει στὸν πιστὸ τὴν ἀνάγκη νὰ βλέπῃ τὴν κοινωνία, ναί, αὐτὴ τὴν κοινωνία, πού τὴν βρῖσκει πολλὰς φορὰς κακὴ, ἀπιστῆ, ξεπεσμένη, ἄρρωστῆ, νὰ τὴ βλέπῃ τὴν κοινωνία ὄχι μόνον μὲ «συγκάταβασιν», ἀλλὰ καὶ μὲ σεβασμό.

Βέβαια—τῷχομε ἀναπτύξει αὐτὸ σ' ἄλλη εὐκαιρία—ὁ πιστὸς δὲν θὰ πάρῃ συνθήματα ἀπὸ τὴν κοινωνία. Ἰσα-ἴσα θὰ τῆς δώσῃ, θὰ τῆς μεταδώσῃ συνθήματα. Ἄλλὰ γιὰ νὰ τῆς μεταδώσῃ πρέπει νὰ ξέ-

ρῃ ὅτι τὴν κοινωνία αὐτὴ πρέπει νὰ τὴν ἀγαπᾷ σὰν δική του κοινωνία. Νὰ τὴ σέβεται σὰν ἕνα σύνολο ἀνθρώπων, πού, μ' ὅλο τὸν ξεπεσμό τους, εἶναι καὶ αὐτοὶ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Ὅπως δά, καὶ ὁ πιστὸς, μ' ὅλη τὴν ὀποιαδήποτε τυχὸν ἀρετὴ του, εἶναι καὶ αὐτὸς ἀπὸ μιὰν ἄποψιν—ναί, ναί, εἶναι κι' αὐτὸς καὶ πολλὰς φορὰς παρά-εἶναι μάλιστα—ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας. Ἄς μὴ γελοιώμαστε! Δὲν μᾶς χωρίζουν σινικὰ τεῖχη ἀπὸ τὸν γείτονα μας. Ποσοτικὴ πολλὰς φορὰς μόνον εἶναι ἡ διαφορὰ. Πλανεμένη καὶ βλαβερὴ εἶναι ἡ ἰδέα, πὼς (ὄχι στὴ διδασκαλία, ἀλλὰ στοὺς ἀνθρώπους) ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά εἶναι μόνο ἡ ἀρετὴ, ἀπὸ τὴν ἄλλη μόνο ἡ κακία! Πόσες φορὰς δὲν βλέπομε, ἐκεῖ στὸν «κόσμο» σὲ ἀνθρώπους πού θὰ τοὺς περνοῦσε κανεὶς γιὰ «τύπους ἀμαρτωλῶν», πόσες καὶ πόσες φορὰς δὲν βλέπομε σὲ τέτοιους ἀνθρώπους λάμπεις ἀρετῆς καὶ ἠρωτισμοῦ, πού θυμίζουν τὸν θανατισμὸ τοῦ Κυρίου γιὰ τὴν ἀρετὴ πού εὔρισκε στὰ «ἔθνη»! Ὅπως καὶ ἀντίστροφα, πολλὰς φορὰς προκαλεῖ ἄλλος καὶ ἀπογοήτευσιν ἕνα ξέσπασμα ἀπὸ μικρότητες, πού ξεπετιῶνται, ἔπειτα ἀπὸ τόση καὶ τόση μέριμνα γιὰ τὸ «ἀνηθον καὶ τὸ κύμινον καὶ τὸ ἡδύοσμον» καὶ τόσες μεγάλες ὑποσχέσεις!

Ἄνθρωποι, λοιπὸν, μέσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ οἱ πιστοί, πρέπει νὰ δεῖξουν κι' αὐτοὶ τὸν ἀνθρώπισμό τους. Γιατί, δείχνοντάς τον, δείχνοντάς τον ἐμπρακτα, ἐπιτελοῦν τὴν ἀποστολὴ τους. Εἶπαμε, ὁ δρόμος γιὰ τὸν οὐρανὸ περνάει ἀπὸ τὴ γῆ. Καὶ αὐτὸ σημαίνει: Ὁ δρόμος πού φέρνει στὸν Θεὸ περνᾷ ἀπὸ τὸν συνάνθρωπό μας. Στὰ πνευματικὰ θέματα ἡ προσγειώσεις εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν οὐράνια πτῆσι. Δὲν εἶναι λίγοι οἱ πιστοί, πού σὲ μιὰ στιγμή ἐξάρσεως—ὄχι τόσο ἀκατανόητης ἄλλωστε—σὰν νὰ παραπονοῦνται γιατί νὰ εἶναι ἄνθρωποι καὶ ὄχι ἄγγελοι καὶ προσπαθοῦν, λές, νὰ ἐπανορθώσουν τὴν ἀδικία πού τοὺς ἔγινε. Πασχίζουν νὰ κάνουν τὸν ἄγγελο, ξεχνώντας ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Πασκάλ: «qui veut faire l' ange, fait la bête». Ξεμοναχιάζοντας ὠρισμένη ἀρετὴ, ξεχνώντας ὅλη τὴ Γραφὴ καὶ ὅλη τὴν παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας, νομίζουν πὼς μπο-

ροῦν νὰ εἶναι καλοὶ πιστοί, ἅμα δίνουν κα-
κὲς ἐξετάσεις σὰν κοινωνικοὶ ἄνθρωποι, δη-
λαδὴ σὰν ὑπεύθυνο «ἄλας» μέσα στὴν κοι-
νωνία.

Καὶ ὅμως, μέσα στὴν κοινωνία δίδομε
ἐξετάσεις καὶ τὰ ἀποτελέσματά τους ἰσχύ-
ουν καὶ γιὰ τὸν οὐρανό. «Δεῖ δὲ αὐτὸν κα-
λὴν μαρτυρίαν ἔχειν ἐκ τῶν ἔξωθεν». Γιὰ
ἓνα συγκεκριμένο θέμα τὸ εἶπε ὁ Παῦλος,
μιὰ γενικὴ ἀλήθεια ὅμως ὑπεδήλωνε. Μὰ
ἂν αὐτὸ ἀληθεύῃ σ' ὅλους τοὺς καιροὺς,
εἶναι μιὰ ἀλήθεια ποὺ φωνάζει μὲ φωνὴ
σπαρακτικὴ στοὺς καιροὺς τοὺς δικούς μας.
Τοῦτο οἱ καιροὶ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὸν πι-
στὸ σὰν ἐργάτη γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἄ-
ναγέννησι. Ποιὸς ἄλλος θὰ τὴν φέ-
ρῃ τὴν ἀναγέννησι αὐτὴ ἂν δὲν τὴν φέρῃ
ὁ πιστός; Καὶ πῶς θὰ τὴν φέρῃ ὁ πιστός,
ὅταν στὴν κοινωνία ἐμφανίζεται σὰν Φα-
ρισαῖος; Ἡ σὰν ἀπόκοσμος, χμαιοκός,
ἀφηρημένος, ὄνειροπόλος, ποὺ κατεξαν-
τλείται σὲ ρεμβασμούς γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυ-
τό του, τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἄρρωστος φωνάζει
ζητῶντας βοήθεια;

Γ'.

Ἐδῶ κάτω, λοιπόν! Κάτω στὴ γῆ, ἐ-
δῶ μέσα μας, ἀρχίζει ὁ δρόμος γιὰ τὸν
οὐρανό. Ἐδῶ κάτω στὴ γῆ τούτῃ μὲ τίς
τόσες ἔννοιες τῆς καὶ τίς φροντίδες καὶ
τοὺς ἀγῶνες μὰ καὶ τ' ἀπέραντα κ' ἀνα-
ρίθμητα ἀγωνιστικὰ στάδια. Ἐδῶ, στὴν
τρώγλη τοῦ πεινασμένου. Στὸ κρεβάτι τοῦ
ἀρρώστου, στὸ κελλὶ τοῦ φυλακισμένου...
—δὲν τὰ εἶπε αὐτὰ ὁ Κὰρλ Μάρξ. Ὁ Κύ-
ριος τὰ εἶπε. Καὶ τώρα, στὴν ἐποχὴ μας,
πεινῶντες καὶ γυμνητεῦντες καὶ «ἐν φυλα-
κῇ» καὶ ἀσθενεῖς εἶναι ἡ ἀνθρωπότης σὰν
σύνολο. Αὐτὴ ἡ ἀνθρωπότης ποὺ δείχνει
τὴ μεγάλη πνευματικὴ στροφὴ ποὺ μᾶς γε-
μίζει χαρὰ ἀλλὰ καὶ προσδοκία. Καὶ ποὺ
δημιουργεῖ γιὰ τὸν πιστό, σὰν ὁδηγητὴ,
μιὰ φοβερὴ, ἀλήθεια, εὐθύνη: Ἡ προσδο-
κία νὰ μὴ καταλήξῃ σ' ἀπογοήτεσι. Για-
τί τότε θὰ δοῦμε τὴν «εσχάτη πλάνη» ἀσύγ-
κριτα χειρότερη ἀπὸ τὴν πρώτη!

Πρέπει νὰ τὸ προσέξωμε πολὺ αὐτό.
Γιατί, δὲν τὸ κρύβομε, αὐτὴ ἡ εὐθύνη εἶναι
κάτι ποὺ δίνει τὴν σιὰ τῆς μέριμνας, τῆς

συλλογῆς, τῆς κάποιας ἀνησυχίας ἀκόμα,
ὅταν βλέπωμε τὴν τόση εὐλογημένη ἐξά-
πλωσι ποὺ παίρνει στίς ἡμέρες μας ὁ χρι-
στιανικὸς λόγος, ἐξάπλωσι ποὺ οὔτε νὰ τὴν
ὄνειρευσαν κανὴν ποροῦσαν πολυσέβαστοι
ἐργάτες περασμένων γενεῶν. Καὶ αὐτὸ πρέ-
πει νὰ τὸ προσέξωμε ὅλοι μας. Ὁ-
λοι μας «ἐν τῷ αὐτῷ νοί καὶ τῇ αὐτῇ γνώ-
μῃ». Δὲν φθάνει νὰ συμφωνοῦμε, μὲ τὸν
θαυμάσιο τρόπο ποὺ συμφωνοῦμε, στὴν αὐ-
τοκριτικὴ γενικά. Πρέπει, εἶναι ἀνάγκη νὰ
συμφωνήσωμε εἰδικότερα καὶ στὴν δη-
μοσυρικὴ ἀνησυχία (ποὺ εἶναι
κάτι ὀλότελα διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν ὀλιγοπι-
στία) ἐκείνου, ποὺ ἔχει ἀναλάβει ὑποχρεώ-
σεις καὶ ἔξεραι πῶς πρέπει νὰ «τιμῆσῃ τὴν
ὑπογραφή του», νὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ ὑποχρε-
ώσεις του αὐτές. Ὅλες αὐτὲς οἱ λαμπρὲς
ἐκδηλώσεις ποὺ φέρνει ἡ ἀνθησις τῆς χρι-
στιανικῆς ζωῆς στὴν κοινωνία μας, μὲ τὴν
πνευματικὴ στροφὴ ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τοὺς
κόλπους τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης, ὅλα αὐ-
τὰ εἶναι ἀκόμη ὑποσχέσεις. Εἶναι,
ἂν θέλετε, οἱ ρίζες, ὁ κορμὸς τοῦ δένδρου,
τὰ φύλλα, ὅμως δὲν εἶναι ἀκόμη οἱ καρ-
ποί. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἡ πεινασμένη κοι-
νωνία χρειάζεται εἶναι ἀκριβῶς οἱ καρποί!

Βέβαια, τὸ εἶπαμε πολλὲς φορές, καὶ δὲν
βλάπτει νὰ τὸ ποῦμε ἄλλες τόσες, γιατί εἶ-
ναι ἀπὸ τίς ἀλήθειες ποὺ πρέπει νὰ τίς ἐπα-
ναλαμβάνωμε σὲ κάθε μας ἀναπνοῇ, βέβαια
εἶναι μωρὸ καὶ ἐγκληματικὸ νὰ λὲς πῶς ἐν-
διαφέρεσαι μόνο γιὰ τοὺς καρπούς καὶ ν'
ἀδιαφορῆς γιὰ τίς ρίζες ἢ γιὰ τὸ ὅλο δέν-
δρο. Νὰ λὲς πῶς θέλεις σῦκα καὶ νὰ ξερο-
ριζώνῃς τίς συκιές! Ὅμως καιροὺς εἶναι
νὰ θυμηθοῦμε τώρα, καὶ τὴν παραβολὴ τῆς
ἄκαρπης συκῆς, καὶ ν' ἀναλογισθοῦμε,
πῶς ὄχι ὁ Μπέροναρ Σῶ, ἀλλὰ ὁ Κύριος κα-
τηράσθη τὴν ἄκαρπη συκὴ. Καὶ μὴ γε-
λοιώμασε! Ἐκεῖ ποὺ στρέφει τίς προσδο-
κίες τῆς ἡ σημερινῆ ἀνθρωπότης εἶναι
βέβαια τὸ δένδρο, τὸ δένδρο τῆς πίστεως,
ἀλλὰ ἐφόσον τὸ δένδρο εἶναι γεμάτο καρ-
πούς. Γιατί, στὸ τέλος, τοὺς καρπούς θὰ φά-
με, ὄχι τὰ δένδρα! Ἄν ὁ πεινασμένος ὀ-
δοιπόρος πηγαίνοντας στὸ δένδρο, τὸ ἰδῇ
χωρὶς καρπούς, νὰ μὴν ἔχῃ «εἰμὴ φύλλα
μόνον»... ἀλλὰ ἄς θυμηθοῦμε πάλι τὸν Κύ-
ριο καὶ τὴν ἄκαρπη συκὴ!

Δ'.

'Αλλά, φυσικά, γιὰ ν' ἀσχολῆσαι μὲ αὐτὰ πρέπει νὰ ἔχῃς τὸν νοῦ σου στὴ γῆ, ἔστω κι' ἂν παίρνῃς συνθήματα ἀπὸ τὸν οὐρανό. Γιατί στὴ γῆ θὰ ζητήσῃ τοὺς καρποὺς ἢ ἀνθρωπότης. Καὶ αὐτὴ ἡ προσγείωσις θὰ κάμῃ τὸν πιστό, τροφοδοτῆ καὶ στῆριγμα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτὴ ἡ προσγείωσις πρέπει νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ τὴ ζωὴ τῆς πνευματικῆς ἀσκήσεως τοῦ πιστοῦ, πού εἶναι ἀγωνιστικὴ γυμνασία ὄχι ἀγγέλου, ἀλλὰ ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα ἀνθρώπου τῆς γενεᾶς μας.

Αὐτὸ σημαίνει, πὼς ὅλη ἡ πνευματικὴ τροφοδοσία πού μᾶς δίνει ἡ πίστις, ἡ Ἐκκλησία, ἡ αἰωνιότης, ὅλη αὐτὴ ἡ πνευματικὴ τροφοδοσία πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦθῃ γιὰ νὰ καλλιεργήσωμε στὸν ἑαυτό μας τίς κοινωνικὰς ἀρετὰς, πού χρειάζονται γιὰ νὰ κερδίσωμε ἐπάνω σὲ τούτῃ τὴ γῆ τὴν μάχη τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτὸ θὰ πῆ ἀκόμη, πὼς χρειάζεται τούτῃ ἡ γενεὰ μας νὰ προσέξῃ καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ χτυπηθοῦν ὠρισμένες εἰδικὲς ἀδυναμίαι πού ἐμποδίζουν τὴ δημιουργικὴ καρποφορία τοῦ πιστοῦ στὴ σύγχρονη κοινωνικὴ ζωὴ.

Στὸ προηγούμενο ἄρθρο μιλῆσαμε γενικώτερα γιὰ τὴν ἐντιμότητα, τὴν εὐλικρίνεια, τὴν καλὴ πίστι. Ἄς ποῦμε κατὰ σήμερα γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ ἔχῃ τὸ μυαλό τοῦ πιστοῦ τὴν εἰδικὴ ἐκείνη ἀσκήσι πού χρειάζεται γιὰ τὴν ἀντικεμεινικότητα στὴν κρίσι. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια στὸ λόγο. Γιὰ τὸν σεβασμὸ πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἄλλου. Σεβασμὸ, πού ὀδηγεῖ στὴν εἰδικὴν ἐκείνη μορφή τῆς ἀγνότητος, πού θὰ τὴν ἔλεγα κοινωνικὴ ἀγνότητα. Καὶ πού συνίσταται στὸ νὰ βλέπῃς τὸν συνάνθρωπό σου, τὰ λόγια του, τὰ ἔργα του, τὴν ἀμαρτωλότητά του, ἐπὶ τέλους (μήπως κι' ἐσὺ ὁ ἴδιος, τί εἶσαι μ' ὅλη σου τὴν ἀρετή;) νὰ τὸν βλέπῃς χωρὶς κακία. Νὰ τὸν ἀφίνης ν' ἀπολογῆται, νὰ τὸν κατανοῆς, νὰ μὴ δίνῃς στὴν συμπεριφορά του νόημα πού δὲν τὸ ἔχει, νὰ μὴ δείχνῃς κρυψίνοια, ὅταν ἐπιβάλλεται νὰ τοῦ ξεκαθαρίξῃς τὴν θέσι σου, νὰ μὴ λῆς πίσω του λόγια, πού δὲν τολμᾶς νὰ πῆς μπροστά του, νὰ μὴν

γίνεσαι φονεῶς, σκοτώνοντας τὴν τιμὴ, τὴν ὑπόληψη, τὸ κύρος του! Καὶ πολλὰς φορὰς βλέπομε πόσο ὑστεροῦμε στὴν κοινωνικὴ αὐτὴ ἀγνότητα. Μὲ τὸ διάβα τῶν ἡμερῶν, μὲ αὐτὴν ἢ ἐκείνη τὴν ἐπίδρασι, βλέπομε πὼς τὸ μυαλό μας χρειάζεται κάθε τόσο καὶ ἓνα καινούργιο καθάρισμα. Καμμιά φορὰ βλέπεις περιπτώσεις μᾶς τέτοιας ἀρρώστειας τοῦ μυαλοῦ πού δίνει τόπο σὲ καχυποψίες, σὲ ἄδολες βέβαια, ἀλλὰ πάντως καταστρεπτικὰς ραδιουργίας. Πού φέρνουν μιὰ τέτοια διάσπασι, ὥστε ὁ ἀνθρώπος, μὲ ὅλο πού εἶναι πιστός, γίνεται ὡστόσο ἀχρηστος πιά, σὰν συνεχτικὸς δεσμὸς στὴν κοινωνία.

Αὐτὰ ὅλα εἶναι ἀντικοινωνικά, δηλαδὴ εἶναι ἀντιχριστιανικά. Καὶ πρέπει νὰ κτυπηθοῦνε μὲ τὸ πεντακάθαρο μυαλό, πού πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ χριστιανὸς καὶ σὰν κοινωνικὸς ἀνθρώπος. Γιὰ νὰ μὴ βλέπῃς μερικὸς καὶ νὰ σκέπτεσαι πὼς θὰ τοὺς ἐχρησιάζταν μιὰ μπουγάδα τοῦ μυαλοῦ των, νὰ μπῆ λὲς τὸ μυαλό τους στὴν ἀλυσίδα, νὰ καθαρισθῇ κι' ἔπειτα ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν κοινωνία!

Ναί, βέβαια, χρειάζεται κι' ἡ προσοχὴ κι' ἡ σύνεσις καὶ τὸ νᾶχῃς τὸν νοῦ σου μὴν πέσης σὲ καμμιά ἀπὸ τίς τόσες καὶ τόσες παγίδες! Ὡστόσο μὲ τὸ νὰ πονηρεῖσαι δὲν φυλάγεσαι. Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει. Οἱ ἀνθρώποι μὲ τὸ καθαρὸ μυαλό καὶ μόνον αὐτοὶ ξέρουν νὰ φυλάγονται ἀπὸ τίς κακοτοπιὰς. Καὶ μόνον αὐτοὶ ζοῦν μέσα στὴν κοινωνία, τὴν κατανοοῦν, τὴν ἐξυπηρετοῦν, τῆς δείχνουν τὸν σωστὸ δρόμο, τὸν ἀληθινὸ δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ... καὶ τὴν δαμάζουν!

Μὰ δυστυχῶς, πολλὰς φορὰς δὲν γίνεται αὐτό. Καὶ ἔτσι τὸ χριστιανικὸ πλήρωμα δὲν ἐπιδρᾷ στὴν κοινωνία ὅσο πρέπει, ὄχι γιατί τάχα εἶναι ὀλιγάριθμο, ἀλλὰ γιατί δὲν ἔχει τὴν κοινωνικὴ πνευματικὴ ἀσκήσι πού χρειάζεται. Καὶ ἂς τὸ ὁμολογήσωμε ἀκόμη μιὰ φορὰ: Ἐνα μεγάλο μέρος τῆς σημερινῆς χρεωκοπίας τῆς κοινωνίας μας ὀφείλεται στὸ γεγονός, ὅτι οἱ πιστοί, κυττάζοντας περίφοβα τὸν οὐρανό, χρεωκόπησαν στὶς ὑποχρεώσεις πού εἶχαν σὲ τούτῃ ἐδῶ τὴ γῆ.

Ε΄.

—Μὰ ποῦ θέλετε νὰ φθάσετε λοιπόν;
Τέλος πάντων, δὲν σκέπτεσθε ὅτι αὐτὰ ἐδῶ
τὰ διαβάζουν καὶ ἐχθροὶ τῆς πίστεως, καὶ
ἄρνηταί, ποῦ ἀσφαλῶς θὰ τρίβουν τὰ χέ-
ρια τους ἀπὸ χαρὰ, βλέποντας ἕνα χρι-
στιανικὸ φύλλο νὰ χτυπᾷ ἐκείνους, ποῦ, ἐ-
πὶ τέλους, καλοὶ ἢ κακοὶ, εἶναι ἡ σημερινὴ
κοινωνικὴ ἐμφάνισις τοῦ Χριστιανισμοῦ;

Ἄς μὴ φοβάται ὁ ἀναγνώστης! Ὅλες
οἱ ἀδυναμίες, ποῦ μὲ τόση ὠμότητα φανε-

ρῶνει ἡ χριστιανικὴ αὐτοκριτικὴ, εἶναι τί-
ποτε μπροστὰ στὴ δύναμι ποῦ ἀποκαλύπτε-
ται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἕνας τέτοιος αὐτο-
έλεγχος ὄχι μόνο γράφεται ἀλλὰ καὶ γίνεται
ἀνεκτός καὶ ἐπιζοστεῖται μὲ χίλιους δυὸ τρό-
πους. Αὐτὸ εἶναι ἕνα γεγονός ποῦ φανερώ-
νει ὑγεία, ζωὴ, δ ὕ ν α μ ι.

Καὶ μπροστὰ σὲ τέτοια δύναμι, ἃς εἶναι
βέβαιος ὁ ἀναγνώστης, ἡ ἄρνησις δὲν ἔ-
χει κανένα, μὰ κανένα λόγο, νὰ τρίβῃ ἀπὸ
χαρὰ τὰ χέρια τῆς!

Π. ΜΕΛΙΤΗΣ

ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΣΑΝ ΤΑ ΚΡΙΝΑ

Μὴ ζητᾷς νὰ σὲ δοῦνε
στὸν κρυφὸ σου ἀγῶνα.
Μὴ ζητᾷς νὰ σοῦ ποῦνε
νικητήρια καὶ μπράβο
καὶ πὼς μόχθησες τάχα πολὺ.

Μὴ θελήσης νὰ μάθουν οἱ ἄλλοι
πὼς σκληρὰ καὶ μὲ μόχθο
χτυπιέσαι, χτυπᾷς
κι' ἀγωνίζεσαι τώρα
μῖαν ἄγρια πάλη.

Κι' ἂν ἐκεῖνοι σκληρὰ
σὲ κυτοῦνε κι' ἀδιάφορα,
καὶ πικρὴ καταφρόνια
συχνὰ σὲ κερνοῦνε
μὴν ἀφήσης ἐσὺ τὸν ἀγῶνα.

Νὰ παλεύης, ἐσὺ, νὰ παλεύης
στὸν κρυφὸ σου ἀγῶνα
νὰ στέκης ὀρθός.

Σὰν μὲ κόπο τὴ νίκη κουρσέψης
ποῖός καημὸς στὴ χαρὰ σου μπροστὰ
καὶ ποῖα θᾶναι γιὰ σένανε λύπη;

Θᾶσαι σὺ μὲ τὴ νίκη σου μόνος
μὲ τὴ νίκη ποῦ κόστισε μόχθο κι' ἰδρώ.

Μοναχός-δίχως μπράβο-τὴ νίκη νὰ νοιώσης
καὶ νὰ τρέχης ἀθόρουβα σὰν τὸ νερό.

Στάσου μόνος κι' ὀρθός.
Κάποιος ἄλλος μὲ πόνο
τὸν ἀγῶνα σου βλέπει
καὶ τὴν κάθε πτυχὴ
τῆς καρδιᾶς σου κατέχει
καὶ τὸν κάθε παλμὸ
τῆς καρδιᾶς σου ἀκούει.

Κι' εἶν' Αὐτὸς ποῦ σὲ νοιώθει
καὶ μαζὺ σου μοχθεῖ
γιὰ νὰ πέση τὸ κάστρο
κι' ἡ σημαία τῆς νίκης
κεῖ ψηλὰ θριαμβικὰ νὰ στηθῇ.

Τότε πιά, ὅταν μόνος
μαζὺ τοῦ θ' ἀνέβης,
τί τοὺς θέλεις τοὺς ἄλλους,
τί ζητᾷς νὰ σὲ δοῦν;

Κύττα τώρα ψηλὰ
κεῖνα τ' ἄπαρτα κάστρα,
πάρε πάλι φτερὰ
νὰ κουρσέψης καὶ κεῖνα
καὶ νὰ φτάσης ψηλότερ' ἀπ' τ' ἄστρα.
Καὶ πάντα θὰ πρέπη νὰ μείνης
ταπεινός σαν τὰ κρίνα.

ΧΑΡΑ ΚΡΙΣΠΟΥ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης εἶναι ἱεραρχία ἀξιών. Αἱ ἀξίαι αὐται ἐν τῇ τάξει τοῦ ἀτόμου ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν αἰσθητικότητα, τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀγάπην. Ἐν τῇ τάξει τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν δύναμιν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν φιλαλληλίαν. Τὸ πρόσωπον οὕτω εἶναι ὑπαρξίς ἀτομικῆ ἢ κοινωνικῆ, ἰκανὴ πρὸς διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν διάκρισιν, ἢ ὅποια ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸ νὰ ἀντιλαμβάνεται τὰς πράξεις του.

Ὁ κανὼν τῆς προσωπικότητος—κανὼν τὸν ὁποῖον μερικοὶ φιλόσοφοι παραβάλλον πρὸς κατηγορικὴν προσταγὴν (κατὰ τὴν καντιανὴν ἔννοιαν), τῆς ὁποίας τὸ ἄτομον καὶ ἡ κοινωνία εἶναι αἱ «κατηγορίαι» (J. Lacroix)—ὁ κανὼν οὗτος εἶναι τοιοῦτοτρόπως μία μορφή, καθαρὰ οὐσία, ἄνευ συγκεκριμένης ὑπάρξεως πρὸ τῆς πραγματοποιήσεώς της εἰς ἐν συγκεκριμένον ἄτομον ἢ μίαν συγκεκριμένην κοινωνίαν. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν μορφήν αὐτήν, εἴτε ἀκολουθοῦσαι εἴτε καὶ παραβαίνουσαι αὐτήν, αἱ ὑπαρξιακαὶ ἐκδηλώσεις παντὸς ἀνθρώπινου.

Διὰ τὰ προσδιορίσωμεν ἐπακριβῶς τὰς ἰδέας, θὰ ἐξεικονίσωμεν τὴν ἱεραρχίαν τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει τὸ πρόσωπον μὲ τὰ τρία πρῶτα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου: α, β, γ. Εἰς τὴν ἱεραρχίαν αὐτὴν τὸ γράμμα α ἔχει τὴν πρώτην θέσιν, τὸ β τὴν δευτέραν καὶ τὸ γ τὴν τρίτην. Ἄλλὰ πρέπει νὰ μὴ λησμονηθῆται ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ μιᾶς εἰκόνης ἐν χώρῳ, ἀλλὰ περὶ μιᾶς κατασκευῆς. Κατασκευῆς, ἢ ὅποια ἀκόμη εἶναι «κενή» περιεχομένου, καθαρὰ δύναμις, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πέρασμα εἰς τὴν πράξιν «εἰσάγει» κάποιον περιεχόμενον. Ὅταν τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν δύναμιν εἰς τὴν ἐνέργειαν συμβαίνει ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ ἀτόμου, τὸ «κενὸν» τοῦ α ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ἀγάπην, τοῦ β εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τοῦ γ εἰς τὴν αἰσθητικότητα. Μὲ ἄλλην ὀρολογίαν, τὸ α

ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν καρδιά (τὴν καρδιά, κατὰ τὸν Αὐγουστίνον ἢ τὸν Πασκάλ, ἢ ὅποια ἔχει λόγους τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζει ὁ λόγος), τὸ β εἰς τὸ πνεῦμα (τὴν συλλογικὴν διάνοησιν, τὸν ἔλλογον λόγον) καὶ τὸ γ εἰς τὸ σῶμα (τὸ σύνολον τῶν ζωικοφυσικῶν λειτουργιῶν). Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς κοινωνίας τὰ ἴδια αὐτὰ «κενὰ» ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν φιλαλληλίαν (α), (μὲ τὰς κοινωνικὰς ὁργανώσεις τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς, αἱ ὁποῖαι τὴν ἐνσαρκώνουν), εἰς τὴν δικαιοσύνην (β), (μὲ τὰς κοινωνικὰς ὁργανώσεις τῆς πολιτικῆς ζωῆς, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν τὸ Κράτος), εἰς τὴν δύναμιν (γ), (μὲ τὰς κοινωνικὰς ὁργανώσεις τῆς οικονομικῆς ζωῆς καὶ τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν οἰκονομίαν, τὴν ἀστυνομίαν, τὸν στρατὸν κλπ.).

Πρόκειται περὶ ἱεραρχιῶν τὰς ὁποίας, ἐπιβάλλει ἡ σχετικὴ ἀξία τῶν τριῶν ἐν ὄψει στοιχείων.

Σχετικῶς πρὸς τὸ ἄτομον, εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ ἰκανότης τοῦ αἰσθάνεσθαι (γ), εἶναι ἀξία κατωτέρα τῆς ἰκανότητος τοῦ γνωρίζειν (β), καὶ ὅτι καὶ ἡ ἰκανότης τοῦ γνωρίζειν εἶναι καὶ αὐτὴ μὲ τὴν σειρὰν τῆς κατωτέρα τῆς ἰκανότητος τοῦ ἀγαπᾶν (α). Δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γνωρίζῃ κανεὶς ἂν αἱ αἰσθήσεις δὲν τοῦ εἶχαν δώσει πληροφορίας. Καὶ δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀγαπᾷ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ. Ἐπίσης καὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν κοινωνίαν, μόνῃ ἡ οικονομικὴ ζωὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν θ' ἀποτελεῖ παρὰ ἀπλὴν ὑποτύπωσιν κοινωνίας ἂν δὲν παρίστατο ὁργανωμένη ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ζωὴν, καὶ μία πολιτικὴ ζωὴ μὲ ἀκρωτηριασμένας τὰς βασικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι δίδονται ἀπὸ τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωὴν, μετ' ὀλίγον θὰ ναυαγήσῃ. Ἡ ἀναρχία δὲν θὰ βραδύνη νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν ἱεραρχίαν τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ὀλοκληρωμένην συγκρότησιν.

Ἡ πραγματικότητα τῆς τρεχούσης ζωῆς εἶναι παρούσα καὶ ἡμπορεῖ νὰ μᾶς δείξῃ μέχρι τίνος σημείου εἶναι δυνατόν νὰ παραπλανηθοῦν οἱ ἄνθρωποι μέσα εἰς τὴν ἀταξίαν, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως ἀτομικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς, ἐκεῖ ὅπου ἡ ἱεραρχικὴ τάξις, ἐν τῇ ὁλοκληρώσει τῆς, δὲν ἀναγνωρίζεται καὶ δὲν γίνεται σεβαστή.

Ἡ δυνατότης ἐξ ἄλλου παραβιάσεως τῆς τάξεως δεικνύει μέχρι ποίου σημείου, ἡ οὐσιαστικὴ ἱεραρχία δὲν εἶναι καταναγκαστικὴ ἐπὶ τοῦ ὑπαρξιακοῦ πεδίου. Πράγμα τὸ ὁποῖον ὠδήγησε εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύσις εἶναι ἐστερημένη οὐσίας καὶ ὅτι ἡ οὐσία αὐτὴ μόνον ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν προσδιορίζεται. Ἄς μὴ λησμονώμεν ἐν τούτοις ὅτι τὸ δένδρον γνωρίζεται ἀπὸ τοὺς καρπούς του.

Πράγματι, καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξις τῆς ἀταξίας δεικνύει ὅτι ἡ οὐσία περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦμεν ὑπάρχει, εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς ἔστω, δηλαδὴ διεσπασμένη. Διότι ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀταξία ἡ ὁποία ἔρχεται νὰ διαταράξῃ τὴν ἱεραρχίαν, πάντοτε ἀνευρίσκει κανεὶς τὰ τρία συστατικὰ τῆς τάξεως στοιχεῖα. Πράγματι, αἱ μορφαὶ τῆς ἀταξίας δὲν εἶναι ἀπεριοριστοὶ εἰς ἀριθμὸν καὶ ἡ ἀνάλυσις τῶν συνδυασμῶν ἐπιτρέπει νὰ προϊδῶμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφαλμένων συνδυασμῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξουν. Εἰς τὴν τάξιν, ἡ ὁποία εἶναι μία καὶ μόνη, ἀντιτίθενται πέντε δυνατότητες ἀταξίας καθὼς δύναται νὰ ἴδῃ κανεὶς εἰς τὸν κατωτέρω μικρὸν πίνακα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι μία, ἡ πλάνη πολλαπλῆ, ἔλεγεν ἤδη ὁ Ἀριστοτέλης.

★

Αἱ ὀλίγα αὐταὶ παρατηρήσεις, πλέον ἢ συνοπτικαί (τὰς ἔχομεν ἀναπτύξει εἰς σειράν ὁλόκληρον προγενεστέρων ἐργασιῶν⁽¹⁾) δεικνύουν τὴν οὐσίαν τῆς ἠθικῆς τάξεως, ἡ ὁποία εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὸν ἄνθρωπον, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι πάντοτε

φανερά. Ἡ πραγματικότητα τῆς τάξεως αὐτῆς ἐμφανίζεται μὲ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, συγκεχυμένον καὶ ἀκαθόριστον κατὰ τὴν πρῶτην του ἐμφάνισιν, ἀναδεικνύεται εἰς ἠθικὴν συνείδησιν, ὅταν ἡ ἀνθρώπινη προσωπικὴ κατὰ τὴν ἀνάπτυξίν τῆς τύχη ἀγωγῆς ὀδηγουμένης συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς οὐσιαστικῆς συγκροτήσεως. Οἱ ὅροι ἠθικὸν αἰσθημα καὶ ἠθικὴ συνείδησις δεικνύουν οὕτω τὴν παρουσίαν, μέσα εἰς κάθε ἀνθρώπινην ὑπαρξίν, μίαν ἱεραρχικὴν συγκροτήσεως, τῆς ὁποίας ἡ κορυφή, ἡ λεπτὴ αἰχμή, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ θεραπευτικὴν ζωὴν. Μόνον κατὰ σύντημσιν σημειοῦται ὁλόκληρος ἡ συγκρότησις αὕτη μὲ μόνην τὴν ἀνωτέραν βαθμίδα τῆς, ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἐν ἔργον χωρὶς εἰδικώτερον τίτλον, τὸ περιεχόμενον ὁλόκληρον ἀναφέρεται μὲ τὴν πρῶτην ἢ τὰς πρῶτας λέξεις τοῦ συνόλου. Ἡ χρῆσις τῆς συντήψεως αὐτῆς ὑπονοεῖ ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι βαθμίδες τῆς συγκροτήσεως εἶναι καὶ αὐταὶ παρούσαι καὶ ὅτι εἶναι διατεταγμένα κατὰ τὴν τάξιν τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ ἱεραρχία τῆς ἐν λόγῳ συγκροτήσεως, τόσον ἐν σχέσει πρὸς τὴν κορυφήν, ὅσον καὶ ἀναφορικῶς πρὸς ἀλλήλας.

Ἐν ὅψει τοῦ σκοποῦ τῆς παρουσίης ἐκθέσεως, ἀπομένει νὰ ἐξετάσωμεν τὰς σχέσεις μεταξὺ τῆς ψυχολογίας αὐτῆς τῆς ὑφῆς τῆς ἠθικῆς τάξεως ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς ἠθικῆς εὐθύτητος ἀφ' ἑτέρου.

Διὰ ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ οὕτω τιθέμενον ἐρώτημα, πρέπει προηγουμένως νὰ γνωρίσωμεν τὸν ὅρισμόν τῆς ἠθικῆς εὐθύτης. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, τὸ «Τεχνικὸν καὶ κριτικὸν Λεξικὸν τῆς Φιλοσοφίας» δίδει δύο ὁρισμούς. Ἀποκαλεῖ ἠθικὴν εὐθύτην: 1) Τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν (κυρομένην ἢ ὄχι ἀπὸ τὸν νόμον) τῆς ἐπανορθώσεως τῆς προσγενομένης εἰς οἰονδήποτε ἄλλον ἀδικίας. 2) Τὴν θέσιν ἑνὸς συνειδητοῦ ὑποκειμένου ἔναντι τῶν πράξεων τὰς ὁποίας πράγματι ἠθέλησε. Εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται, ἐνώπιον παντὸς λογικοῦ ὄντος, νὰ τοῦ δώσῃ τὰ κίνητρα καὶ τὸ ὁποῖον πρέπει, ἀναλόγως τῆς ἀξίας καὶ τῆς φύσεως αὐτῶν, νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπίπληξιν ἢ τὴν ἐκτίμησιν.

(1) Désarroi de l' homme moderne. Le double. Personne et Société. Psychologie du sens moral. Amour et sensualité.

τῶν πράξεών του. Πρέπει νὰ ἔχη ἐνεργήσει μὲ ὄλην του τὴν θέλησιν, ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ καὶ ἐκουσίως. Δυστυχῶς, αἱ ἔννοιαί τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας, δὲν προσδιορίζονται εἰς τὰς ἀνωτέρω περιχοπὰς. Ἐπι μᾶλλον, οὐδεμία γίνεται μεία τοῦ ρόλου τὸν ὁποῖον παίζει τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, ἢ κοινωνία (εἰς τὴν τάξιν ἢ εἰς τὴν ἀταξίαν) αὐτὴ αὐτὴ, εἰς τὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἀτόμου. Τὸ τελευταῖον τοῦτὸ δὲν εἶναι μόνον ἄπλοῦν ἄτομον, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἐν «κοινωνικὸν ὄν». Ἡ κοινωνία βεβαίως, δὲν εἶναι ἡ αἰτία τοῦ ἠθικοῦ αἰσθηματος, ἀλλὰ θέτει εἰς αὐτὸ ὅρους καὶ εἰς τὴν γένεσιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, ἢ ὑφὴ τῆς κοινωνίας παίζει σπουδαῖον ρόλον.

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ προσδιορίσωμεν κάπως ἀκριβέστερον τὴν ἄποψιν αὐτὴν.

Εἶδομεν ὅτι τὸ ἠθικὸν αἰσθημα εἶναι ἔμφυτον εἰς κάθε ἄνθρωπον. Ἄντιστοιχεῖ εἰς τὸν κανόνα τῆς προσωπικότητος, τὸν ὁποῖον κάθε ἄνθρωπος, φέρει μέσα του. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι κάθε ἄτομον εἶναι πάντοτε καὶ παντοῦ προικισμένον μὲ ἠθικὴν συνειδήσιν καλῶς ἀνεπτυγμένην. Αὕτη εἶναι ὁ καρπὸς ἀγωγῆς, τῆς ὁποίας ἐπερὶ ἀπολαμβάνη κάθε ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς, ἀγωγῆς συμφώνου πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐνῶ τὸ πεδῖον τῆς αἰσθητικότητος, μὲ τὰς ζωικοφυσικὰς λειτουργίας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἓνα πλήρες μέρος τοῦ ἀνθρώπου, ἀναπτύσσονται ἀυθορμήτως, τὰ πεδία τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀγάπης πρέπει «νὰ πάνε σχολεῖο»: τὸ ἀνθρώπινο «τοπεῖον», τὸ ὁποῖον ὑπάρχει «δυνάμει» ἀλλὰ κρυμμένον, ἔχει ἀνάγκην «ἐμφανίσεως», ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸ τοπεῖον τὸ ὁποῖον ἔχει ἀπεικονισθῆ ἐπὶ φωτογραφικῆς πλακῶς τῆς ὁποίας δὲν ἔγινεν ἀκόμη ἡ «ἐμφάνισις».

Ἡ ἐμφάνισις αὕτη δὲν εἶναι πάντοτε καλῆς ποιότητος καὶ εἶδομεν ὅτι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ὑπάρξεως, ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ τοπείου συχνὰ ἴσχυται νὰ εὐρεθῆ ἐμπρὸς εἰς μίαν γελοιογραφίαν.

Ἡ γελοιογραφία λοιπὸν αὕτη εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς «ἀγωγῆς», τὴν ὁποίαν θὰ ἔχη δώσει εἰς τὸ ἄτομον τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον. Τὸ ἄτομον αὐτὸ θὰ ἔχη, βεβαίως, συνειδήσιν ἐκείνου πού θὰ τοῦ ἔχουν δι-

δάξει, καὶ θὰ θεωρῆ τὰς πράξεις του τόσον περισσότερον «λογικὰς», ὅσον θὰ τὰς εὐρίσκη συμφώνους πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

Ἐπὶ τοιούτους ὅρους εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀληθῶς λόγος περὶ πραγματικῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, ἢ ὁποία θὰ συνεπάγεται ipso facto τὴν εὐθύνην; Τὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι θέμα φλεγούσης ἐπικαιρότητος, διότι εἰς τὴν ἐποχὴν μας χιλιάδες καὶ ἑκατομμύρια ἀτόμων ὑφίστανται τὴν «μόρφωσιν» τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει εἰς αὐτὰ κοινωνικὸν περιβάλλον, τοῦ ὁποίου ἡ «κόλοκληρωτικὴ» ὑφὴ ἀποτελεῖ πρόκλησιν διὰ τὴν κανονικὴν ἐκείνην ὑφὴν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἢ ὁποία μόνη δύναται νὰ δώσῃ τὴν «ἡσυχίαν τάξεως» τοῦ κανόνος τῆς προσωπικότητος.

Πράγματι, ποία ἴσχυται νὰ εἶναι ἡ ἠθικὴ συνειδήσις ἐνὸς ἀτόμου τὸ ὁποῖον ἔχει ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν περιβάλλοντος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀταξία ἔχει ἀποκρυσταλλωθῆ εἰς τὴν διάταξιν «δύναμις—δικαιοσύνη—φιλαλληλία», θέσιν ἢ ὁποία εἰς τὸ ἄτομον τείνει νὰ κάμῃ νὰ ἐπικρατήσῃ ἢ ἀταξία «αἰσθησις—γνώσις—ἀγάπη»;

Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι καὶ ὅταν ἐγίνετο λόγος περὶ τῆς ὑφῆς τῆς προσωπικότητος, εἵπομεν ὅτι τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον διέπεται καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ὑφὴν αὐτὴν. Τοῦτο ὅμως μόνον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς οὐσίας. Εἰς τὴν ὑπαρξιν—ἐκεῖ ὅπου ἡ οὐσία περνᾷ ἀπὸ τὴν «δυνάμει» κατάστασιν εἰς τὴν πράξιν—ἡ οὐσία εἴτε θὰ ἀποδοθῆ πιστῶς εἴτε θὰ προδοθῆ. Ὅταν ἡ οὐσία, πραγματοποιεῖται μὲ τὴν τάξιν τῆς, ἐκφράζεται εἰς τὸ ἀληθὲς πρόσωπον τῆς κοινωνίας. Ὅταν, ἀντιθέτως, ἡ πραγματοποίησης λαμβάνει χώραν ἐν τῇ ἀταξίᾳ, ἢ οὐσία προδίδεται καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον προκύπτει δὲν εἶναι παρὰ προσωπεῖον, ψευδὲς ὁμοίωμα κοινωνίας. Ἐν λοιπὸν ὑποκείμενον, τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη εἰς κοινωνικὸν περιβάλλον εὐρισκόμενον ἐν ἀταξίᾳ (εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πέντε θέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀφίστανται τοῦ κανόνος α β γ καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὴν θέσιν γ β α, τὴν μᾶλλον ἐπικίνδυνον, διότι ἡ βαθμὶς β εὐρίσκειται εἰς τὴν θέσιν τῆς καὶ τοῦτο δίδει μίαν ἐπίφρασιν «δικαιοσύνης»), ὅταν ἤδη ἀπὸ τὴν τρυφερωτέρων

παιδικὴν ἡλικίαν του ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν ἑνὸς τοιοῦτου περιβάλλοντος, θὰ ἔχη ἀφ' ἑαυτοῦ ἀποτυπωμένην τὴν σφραγίδα του. Τοῦτο εἶναι τόσῳ μᾶλλον εὐκόλον, καθ' ὅσον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς, ἡ ἠθικὴ συνείδησις δὲν εἶναι ἀκόμη ἐξευλιγμένη. Ὑπο τοιαύτας συνθήκας τὸ ἄτομον θὰ παραμορφωθῆ, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχῃ σαφῆ συνειδησιν τῆς παραμορφώσεώς του, διότι εὐρίσκει τὸν ἑαυτόν του σύμφωνον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ περιβάλλοντος τὸ ὁποῖον τὸ παραμόρφωσε. Ἐν τοιοῦτον αἴτιον θὰ εἶναι μάλιστα δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ἀπὸ τοὺς ὁμοίους του, τοὺς ὁμοίως μὲ αὐτὸ εὐρισκομένου ἔξω τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ὡς στοιχεῖον «ἀξίας» τῆς «κοινωνίας» αὐτῆς.

Τί νὰ εἰπῆ κανεὶς διὰ τὴν συμπεριφορὰν ἑνὸς τοιοῦτου ἀτόμου; Εἶναι ἠθικῶς ὑπεύθυνον διὰ τὰς πράξεις του; Ἀπέναντι τῆς κοινωνίας ἡ ὁποία τὸ ἐπιδοκιμάζει—καὶ τὸ ἐπιδοκιμάζει διότι τῆς ὁμοιάζει καὶ συνεισφέρει καὶ αὐτὸ εἰς τὴν π ο σ ο τ ι κ ῆ ν αὐξησην τοῦ *consensus omnium*, ἀπλῆς ἐξωτερικῆς ὁμοιογραφίας (*Gleichschaltung*), τῆς ὁποίας ἡ ποιοτικὴ ἀξία εἶναι λίαν ἀμφίβολος—ἐμπρὸς εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «νέα τάξις», τὸ ἐρώτημα ὁδηγεῖ εἰς ἓνα λάθος: Ἀφοῦ ἡ ἰδία ἡ κοινωνία εἶναι ἀνήθικος, δὲν ἔχει κανεὶς δικαίωμα νὰ ἐκφέρῃ κρίσεις περὶ ἠθικῆς ἀξίας. Ἄλλ' ἐνώπιον τοῦ ἠθικοῦ νόμου;

Ὁ νόμος αὐτός, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκφράζη παρὰ τὴν ἱεραρχίαν τῶν ἀξιῶν κατὰ τὴν τάξιν α β γ, ἀπαιτεῖ συμπεριφορὰν ἡ ὁποία νὰ μεταφέρῃ, τόσον ἐπὶ τοῦ ἀτομικοῦ ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ πεδίου, τὸν κανόνα τῆς προσωπικότητος. Πρόκειται, πράγματι, ἐδῶ περὶ τῆς ἠθικῆς, τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὰ ἦθη ἢ τὰς ἠθικάς. Ἀπέναντι λοιπὸν τοῦ ἠθικοῦ νόμου κάθε ἄνθρωπος εἶναι ὑπεύθυνος καθ' ὃ μέτρον ἔχει συνείδησιν τῆς ἀληθοῦς ἀξίας τῶν πράξεών του καὶ ἔχει προβῆ εἰς αὐτάς ἐκουσίως, ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ. Ἐπι πλέον, εἶναι ὑπεύθυνος ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ συνείδησις του—ἡ ὁποία ἔξ ἀπόψεως εἶδους εἶναι συνείδησις ψυχολογική (*Bewusstsein*, ὅπως λέγουσιν οἱ Γερμανοί) καὶ ὄχι ἠθικὴ συνεί-

δησις (*Gewissen*)—δὲν φαίνεται νὰ τὸν ἀποδοκιμάζη. Ἄλλ' ἡ εὐθύνη αὕτη, εἰς παραμορφωμένον κοινωνικὸν περιβάλλον, τὸ ὁποῖον ἐπιδοκιμάζει, εἶναι πρακτικῶς ἀδρανής. Εἰς τὸ ψυχολογικὸν ἐν τούτοις πεδίον, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καθαυτὸ ἠθικὴ συνείδησις, κάθε ἀνθρώπινον ἄτομον, αἰσθάνεται τὰς ἐπιταγὰς τοῦ ἠθικοῦ του αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, ἐκφράζεται ἀορίστως μὲ κάποιο αἶσθημα ἐνοχῆς. Ἐὰν τὸ ἄτομον ἀποδεχθῆ αὐτὴν τὴν ἐνοχὴν, θὰ εὐρεθῆ ἐν ἀσυμφωνίᾳ πρὸς τὴν παραμορφωμένην κοινωνίαν (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστὸν, εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνον εἰς μίαν ὀλοκληρωτικὴν κοινωνίαν). Ἐὰν τὸ ἄτομον δὲν ἀρνηθῆ, ἡ ἰδία αὐτὴ ἐνοχὴ θὰ προβληθῆ πρὸς τὰ ἔξω, ὑπὸ τὴν μορφήν ἐπιθετικότητος (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ καταστήσῃ τὸ ἄτομον καὶ πάλιν ὁμοιον πρὸς τὸ περιβάλλον του, μέχρι τοῦ νὰ κάμῃ κάποτε ἀπὸ αὐτὸ μίαν *persona* (;) *gratissima*).

Δὲν πρέπει νὰ ἐκταθῶμεν ἐδῶ ἐπὶ τοῦ προβλήματος αὐτῆς τῆς «ἀσυνειδήτου ἐνοχῆς». Ἀλλὰ θὰ ἠθέλαμεν νὰ εἰπωμεν τοῦλάχιστον ὅτι οὔτε ἀποτελεῖ ἔκφρασιν ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν «φωνὴν τοῦ διπλοῦ», φωνήν, οὔτως εἰπεῖν, τοῦ οὐσιαστικοῦ πεδίου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὴν ἐσημειώσαμεν, τὴν οὐσίαν αὐτὴν μὲ τὰ γράμματα α, β καὶ γ, εἰδικῶς κατὰ τὴν διάταξιν α β γ. Ἡ διάταξις αὕτη δὲν γίνεται πάντοτε σεβαστὴ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ὑπάρξεως (τὸ ὁποῖον θὰ σημειοῦμεν μὲ τὰ γράμματα α', β' καὶ γ'), ἀλλὰ διατηρεῖται ζῶσα εἰς τὸ βᾶθος τῆς ὑπάρξεως καὶ μεταφράζεται εἰς ἓν αἶσθημα ἐνοχῆς ἐσωπροσωπικῆς. Εἶναι ἡ ἐνοχὴ τῆς ἐσφαλμένης θέσεως (α', β' καὶ γ' εἰς κάθε ἄλλην διάταξιν ἐκτὸς τῆς διατάξεως α'β'γ'), ἀπέναντι τῆς «ὀρθοστατικῆς» διατάξεως (αβγ). Κάποιο αἶσθημα ἐνοχῆς, ἔστω «ἀσυνειδήτου» ὑφίσταται εἰς κάθε ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος, εἰς τὴν ὑπαρξίν του, ἀφίσταται τοῦ κανόνος τῆς προσωπικότητός του. Μόνῃ ἡ ὑπαρξιακὴ θέσις α'β'γ' ἀνταποκρίνεται εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Ἰερὸς Αὐγουστίνος ὠνόμασε τόσον ὠραῖα ἡσυχίαν τῆς τάξεως: *Tranquillitas ordinis... parium dispariumque sua cuique loca tribuens dispo-*

sitio⁽³⁾. Είναι ἡ μόνη διάταξις, ὅπου ὑπάρχει ταυτότης (διατάξεως, κατ' ἀκριβείαν) μεταξὺ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑπάρξεως. Αὐτὸ δύναται σχηματικῶς νὰ παρασταθῇ ὡς ἐξῆς:

$a-a'$	$a-a'$	$a \times b'$
$b-b'$	$b \times \gamma'$	$b \times a'$
$\gamma-\gamma'$	$\gamma \times b'$	$\gamma-\gamma'$
$a \times b'$	$a \times \gamma'$	$a \times \gamma'$
$b \times \gamma'$	$b \times a'$	$b \times b'$
$\gamma \times a'$	$\gamma \times b'$	$\gamma \times a'$

Τόσον εἰς τὰ άτομα ὅσον καὶ εἰς τὰς κοινωνίας τῆς πλάνης (καὶ ὁ πλέον ἐπικίνδυνος «κοινωνικός» τύπος εἶναι ἡ ὀλοκληρωτικὴ «κοινωνία»: διατάξεις $\gamma' \beta' \alpha'$, ἡ δύναμις διευθύνει τὴν δικαιοσύνην, ἡ δὲ φιλαλληλία ἔχει συνθλιβῆ), ἡ ἡσυχία τῆς τάξεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη: Ὅλη ἡ ζωὴ (!;) δὲν εἶναι παρὰ μία ψυχικὴ ἀναταραχὴ συνθεθεμένη ἀπὸ ἀνησυχίαν καὶ δυσπιστίαν (ἐνοχὴ ἀσυνειδήτως γενομένη ἀποδεκτὴ) ἢ ἐπιθετικότητα (ἐνοχὴ ριφθεῖσα ἐπὶ τῶν ἄλλων). Τὸ μῖσος τὸ ὅποιον κάθε ἄτομον ἢ κάθε κοινωνία ἐν ἀταξίᾳ αἰσθάνεται διὰ τὴν «φωνὴν τοῦ διπλοῦ», ἡ ὅποια δὲν θὰ ἦτο ἐπιδοκιμαστικὴ, τὸ μῖσος αὐτὸ γίνεται τοιοῦτοτρόπως ἡ λέξις τῆς τάξεως, τὸ Leitmotiv τῆς ὑπάρξεως.

Ἐπὶ τὸ φῶς τοῦ ἐσωπροσωπικοῦ «διχασμοῦ» (ἀτομικοῦ ἢ κοινωνικοῦ) τὸν ὁποῖον ἐσκιαγραφήσαμεν, θὰ κατανοηθῇ καλύτερον ἡ ἔννοια τῆς παρατηρήσεως τοῦ Maurice Blondel, τὴν ὅποιαν ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω. Κατὰ τὴν παρατήρησιν αὐτὴν «εὐθύνη εἶναι ἡ ἀλληλεγγύη τοῦ προσώπου πρὸς τὰς πράξεις του». Αὐτὸς ὁ ἴδιος διχασμὸς ἐπιτρέπει ἐπίσης νὰ κατανοηθῇ ὅτι ἂν «ἡ εὐθύνη—καθὼς λέγει ὁ F. Mentré

—ἐπιβάλλει προηγουμένην σκέψιν περὶ τῶν ἀνανακλάσεων τῶν πράξεών μας, ὅχι τόσον ἀπὸ φυσικῆς ἀπόψεως», πρέπει νὰ γίνῃ προηγουμένως σεβαστὴ ἡ φύσις (ἡ ἱεραρχικὴ τάξις τοῦ κανόνος τῆς προσωπικότητος). Ἐκεῖ ὅπου τοῦτο δὲν συμβαίνει, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἠθικῆς εὐθύνης ἀλλὰ, τὸ πολὺ, περὶ ψυχολογικῆς συνειδήσεως. Μόνον ὑπ' «αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἡ εὐθύνη εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶναι ἐλεύθερος». Πράγματι, ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι ἐλεύθερος παρὰ μόνον καθ' ὃ μέτρον ἔχει «τὸ δικαίωμα νὰ κάμῃ τὸ καθήκον του», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Clemencaeu. Ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐλευθερίᾳ δὲν εἶναι παρὰ ἐλευθερία μέσων καὶ ὄχι τέλους (ὁ ἀνθρώπος εἶναι «ἐπιβάτης», λέγει μία λέξις τοῦ Pascal), καὶ ἡ θέλησις, ἡ ἀληθὴς θέλησις, ὄχι μόνον ἡ «καλὴ θέλησις», ἀλλὰ καὶ ἡ θέλησις ἡ καλὴ, ἔγκειται εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς πρὸς ὑπακοὴν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τῆς παρουσίας ἐκθέσεως, διὰ νὰ εἶναι ὁ ἀνθρώπος αὐθεντικῶς ὑπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις του (μετὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἠθικῶς ὑπευθύνου) πρέπει πρῶτον νὰ ἔχη συνείδησιν τῆς ἀληθείας, τῆς ἀληθείας τοῦ, τῆς ἀληθείας τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως τῆς προσωπικότητος. Πρέπει, ἐπίσης, νὰ ἔχη τὴν ἐλευθερίαν τὰ θέλη νὰ πειθαρχήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, δηλαδὴ νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ κάμῃ τὸ καθήκον του. Καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔγκειται εἰς τὴν πραγματοποιήσιν «ταυτότητος διατάξεως» μεταξὺ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς προσωπικότητος, τόσον εἰς τὸ ἀτομικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ κοινωνικὸν πεδῖον.

Ἐν συμπεράσματι, διὰ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἠθικῆς εὐθύνης ἐν σχέσει πρὸς τὴν ψυχολογίαν τῆς ὑφῆς τῆς προσωπικότητος, πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν τὰ ἐξῆς:

Διὰ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ οἷον δὴποτε ὑποκείμενον ὡς ἐξ ὀλοκληροῦ ὑπεύθυνον διὰ τὰς πράξεις του, πρέπει πρὸ παντὸς νὰ τοῦ ἔχη δοθῇ ἡ δυνατότης νὰ τύχῃ ἀναπτύξεως ἀνεχομένης τὴν ὑφῆν τῆς προσωπικότητος. Τοῦτο σημαίνει ὅτι πρῶ-

(3) De Civ. Dei, XIX, 13.

τίστως του χρειάζεται να τύχη άγωγής, ή όποία να αναπτύξη την μετάβασιν από το ήθικόν αίσθημα (έμφυτον εις τον άνθρωπον και «δυνάμει» σύμφωνον πάντοτε προς την διάταξιν α β γ) εις την ήθικόν ήν συνείδησιν.

Είναι ανάγκη να λεχθῆ ότι τοιαύτη άγωγή δέν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθῆ παρά μόνον εντός κοινωνικού περιβάλλοντος, εντός κοινωνίας ή όποία να είναι και αυτή σύμφωνος προς την ιεραρχικόν τάξιν τῆς προσωπικότητος. Τοιουτοτρόπως, εκείνος ό όποιος θα ἔχη τύχει τοιαύτης άγωγής είναι υπεύθυνος, ήθικώς υπεύθυνος δια τās πράξεις του, ἔστω και άν κατόπιν, όπως παρατήρησεν ό André Lalande, θα ήτο έπιρροηής προς την κακήν πράξιν από άπερισχεψίαν ή από περιφρόνησιν προς την σκέψιν, προτιμών να απολαμβάνη την ζωήν «από ήμέρας εις ήμέραν». Το άτομον το όποιον θα προετίμα την όδόν αυτήν τών απολαύσεων, ἔξακολουθεῖ να είναι υπεύθυνον, διότι «δύναται να προβλέψη» και είναι υπεύθυνον δι' οὓς λόγους και εκείνος ό όποιος «προετίμησε να πρόβλεψη».

Κάθε άτομον μορφωμένον επί τῆ βάσει (και πληροφορημένον περί τῆς αξίας) του κανόνος τῆς προσωπικότητος, είναι υπεύθυνον, διότι γ ν ω ρ ι ζ ε ι τί πράττει, και

άν δέν ακολουθῆ την φωνήν τῆς τάξεως, ή όποία άκούεται εις τās εσώτατα του εαυτου του (φωνήν τῆς όποίας γνωρίζει το νόημα), τουτο γίνεται διότι το άτομον αυτό ελευθέρως και εν επιγνώσει επιφέρει μιαν ἔξαρθρωσιν εις το σώμα του ήθικου νόμου.

Εἰς όλας τās άλλας περιπτώσεις—έκείνας κατά τās όποίας το ήθικόν αίσθημα δέν ήδυνήθη ν' αναχθῆ εις το επίπεδον ήθικῆς συνειδήσεως και εκείνας κατά τās όποίας ή κοινωνία επιβάλλει συμπεριφορὰν ή όποία δέν ανταποκρίνεται παρά μόνον εις ένα consensus omnium ποσοτικῆς τάξεως—δέν είναι δυνατόν να πρόκειται περί αυθεντικῆς ήθικῆς ευθύνης. Μη συντρεχουσών τών οὐσιαστικῶν ταύτης προϋποθέσεων—συνειδησις, φωτισμένη θέλησις και ελευθερία ενεργείας—δέν δύναται να γίνη λόγος παρά μόνον περί ήλαττωμένης ήθικῆς ευθύνης (αφοῦ το ήθικόν νόημα δέν γίνεται «αίσθητόν» παρά με το προσωπεῖον τῆς «άσυνειδήτου ενοχῆς») ή περί καθαράς παραβιάσεως τῆς ήθικῆς ευθύνης, παραβιάσεως εκ μέρους αυτού τουτου του υποκειμένου.

Dr A. STOCKER

Ψυχίατρος τῆς Γενεύης.

"Άρθρον γραφέν ειδικῶς δια τās «Άκτίνας»

ΜΗ ΛΕΣ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΠΩΣ ΧΑΜΕΝΟΣ ΠΑΕΙ

Μη λές ο αγώνας πώς χαμένος πάει,
Πώς μάταιος είναι ο μόχθος κ' οι πληγές,
Πώς δέν νικείται ο δχτρός, μήτε λυγάει,
Πώς μένουν όλα καθώς ήταν χτές.

Οί έλπίδες άν σέ γέλασαν μπορεί
Κι' οι φόβοι σου όλοι ψεύτικοι να βγοῦνε·
Κι' ίσως στη μάχη ο δχτρός να υποχωρεῖ
Κι' οι σύντροφοί σου, μόνοι να κρατοῦνε.

Κι' όταν οι έλπίδες σβύσουνε μπροστά σου
Μιά-μιά, σαν τὰ λυχνάρια του βοριά,
Δέν σβύνει απ' τους άγέρηδες, στοχάσου,
Το φως που κρυφοκαίει μέσ' στην καρδιά.

Κι' όταν και το στερνό έσβυσε λυχνάρι
Και δέν έλπίζεις πια ξανά πώς θα
Ροδίσει ή Αύγη, ο δρόμος που έχεις πάρει
Στοχάσου πώς περνά απ' τον Γολγοθά...

Arthur Hugh Clough
Μετάφρ. Άντ. Ζαχαροπούλου

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΚΑΠΑΝΗ ΚΑΙ Η ΒΙΒΛΟΣ

Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού τὸ περιοδικό μας ἀσχολεῖται μὲ τὰ συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπὸ τὶς ἀρχαιολογικὲς ἀνακαλύψεις καὶ ἀναφέρονται σὲ πρόσωπα καὶ γεγονότα τῆς Ἁγίας Γραφῆς⁽¹⁾. Ὁ πόλεμος, ὅμως, μαζί μὲ τὶς ἄλλες ἀναστατώσεις του, ἔφερε καὶ τὸ σταμάτημα σχεδὸν τῶν ἀνασκαφῶν. Γι' αὐτό, στὰ τελευταῖα χρόνια, δέν εἶχαμε τὴν εὐκαιρία ν' ἀκούσωμε πολλά ἐντυπωσιακὰ εὐρήματα ἀνασκαφῶν καὶ γενικώτερα, ἀλλὰ καὶ εἰδικὰ γύρω ἀπὸ τὴν ἀρχαιολογία τῆς Βίβλου.

Ἐν τούτοις καὶ στὰ χρόνια αὐτὰ δέν λείπουν τὰ χρήσιμα γιὰ τὴ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς συμπεράσματα. Εἴτε ἡ τακτοποίησης καὶ ἡ ἡσυχώτερη μελέτη τῶν εὐρημάτων τῶν προπολεμικῶν ἀνασκαφῶν, εἴτε νεώτερα εὐρήματα, πού ὀφείλονται σὲ συμπτώσεις (ὅπως, παραδείγματος χάριν, «οἱ Περγαμνῆς τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης»), ἢ καὶ σὲ μεμονωμένες ἀνασκαφές πού ἔγιναν τελευταῖα, παρουσιάζουν ἐνδιαφέροντα πράγματα, πού ἔρχονται νὰ τονώσουν τὰ συμπεράσματα τῶν προηγουμένων ἐρευνῶν. Σχετικὰ, μάλιστα, μὲ ὅσα βγαίνουν ἀπὸ τὴν εἰδικώτερη ἐξέταση τῶν προπολεμικῶν ἀνασκαφῶν, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῆ, ὅτι ὁ πόλεμος ἦταν εὐεργετικός, γιατί ἔτσι ἔδωκε στοὺς εἰδικούς ἐπιστήμονας τὸν ἀπαιτούμενο χρόνο γιὰ νὰ ἀξιοποιήσουν ἐκεῖνα πού ἐπὶ τόσα χρόνια προηγουμένως ἔφερεν στὴν ἐπιφάνεια ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἀκόμα πολὺ ὕλικό ἀπὸ ἐκεῖνο πού ἀνακαλύφθηκε τὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια, δέν ἔχει μέχρι τώρα ἀξιοποιηθῆ. Ἀρκεῖ νὰ λάβωμε ὑπ' ὄψιν ὅτι, σὲ

μιὰ μόνο περιοχὴ τοῦ Εὐφράτου, ἔχουν βρῆ στὶς ἀνασκαφές περισσότερες ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδες πῆλινες πινακίδες⁽²⁾, πού τὶς χρησιμοποίησαν γιὰ νὰ γράφουν, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκόμα οἱ εἰδικοί κατορθώσει νὰ μελετήσουν ὅλον αὐτὸν τὸν ὄγκο, καὶ νὰ βγάλουν τὰ συμπεράσματα ἐκεῖνα πού θὰ βελτιώσουν τὶς γνώσεις μας πάνω στὸ ἱστορικὸ πεδίο.

ΟΙ 20.000 ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Μιὰ καὶ ἔγινε λόγος γιὰ τὶς 20.000 αὐτὲς πινακίδες, ἅς σταματήσωμε λίγο πάνω σ' αὐτές, γιατί, ἐκτὸς ἀπ' τὸν μεγάλον αὐτὸν ἀριθμὸν, ἔχουν καὶ κάποια ἄλλη, εἰδικώτερη γιὰ μᾶς, σημασία.

Ἐνα βαρύγδουπο ἐπιχειρήμα τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς, πού ζητοῦσε νὰ κτυπήσῃ τὴν ἀξιοπιστία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἦταν τὸ ἐξῆς:

Τὸ Βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ⁽³⁾ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀφοῦ πέρασε τὸν Ἰορδάνην, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ πού εἶχε πάρει ἀπὸ τὸ Θεό (Δευτερον. κεφ. κζ' 2 ἐξ.), ἔβαλε καὶ ἔκαμαν ἀντίγραφο τοῦ Νόμου τοῦ Μωϋσέως «ἐπὶ τῶν λίθων». «Ψέματα!» εἶπαν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀρνητικῆς κριτικῆς. «Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐδῶ ὑπάρχει ἕνα ψέμα, γιατί ἐπάνω στὴν πέτρα δέν εἶναι δυνατόν νὰ γράψῃ κανεὶς πολλὰ πράγματα. Ἡ, λοιπόν, ὁ μωσαϊκὸς Νόμος, ὅπως μᾶς τὸν λέει ἡ Πεντάτευχος, δέν ἦταν αὐτὸς πού εἶναι γραμμένος ἐκεῖ μέσα, ἀλλὰ ἦταν κάποιο πολὺ σύντομο κείμενο, ἢ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ δέν ἔγραψε τὸν μωσαϊκὸν Νόμον ἐπάνω σὲ λίθους. Ἡ τὸ ἕνα, ἢ τὸ ἄλλο εἶναι ψέμα, καὶ τὰ δύο μαζί δέν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀλήθεια!».

Νὰ ὅμως πού ἦλθε πρὸ ἐτῶν ἕνας ὄλο-

(1) Πρῶτ. «Ἀκτίνες» 1938, σελ. 248-251, Ὁ θρίαμβος τῶν μύθων, ὑπὸ I.B. 1939, σελ. 333-337, Αἱ τελευταῖα ἀνασκαφαὶ καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ὑπὸ I.B. καὶ 1943, σελ. 11-14, Ἀρχαιολογία καὶ Καινὴ Διαθήκη, ὑπὸ Ἀρχαιολόγου.

(2) Φωτογραφία μιᾶς τέτοιας πινακίδος ἐδημοσιεύθη στὶς «Ἀκτίνες» τοῦ 1939, σελ. 335.

(3) Κεφάλ. η', 32.

κληρος κώδιε, ὁ κώδιε τοῦ Χαμουράμπι, γραμμένοι δλος σὲ λιθάρι. Ἔρχονται τώρα καὶ οἱ εἴκοσι χιλιάδες πλίνθοι τοῦ Μάρι, γιὰ νὰ φωνάξουν ὅτι ὅλα αὐτά, πού ἔλεγε ἡ «κριτικὴ» γιὰ νὰ διαψύσῃ τὴν Βίβλο, δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἀνοησίες. Γιατί καὶ σὲ λίθους ἐπάνω ἔγραφαν κείμενα ἐκτενέστατα, καὶ δλόκληρα ἀρχεῖα κρατοῦσαν χαραγμένα ἐπάνω σὲ πλίνθους.

Μία ἄλλη πληροφορία πού περιέχεται σ' αὐτὲς τὶς πινακίδες εἶναι ἐνδιαφέρουσα, ἂν καὶ ὑπάρχουν ἀρχαιολόγοι πού νομίζουν πὼς δὲν ἔχει σχέση μετὰ τὴν Ἁγία Γραφή. Μερικὲς πινακίδες ἀπ' αὐτὲς κάνουν λόγο γιὰ τοὺς «Βενιαμίντες», μετὰ τὸν ἀρχηγό τους «Δαυιδούμ». Δὲν θυμίζου, ἀλήθεια, τὴν φυλὴ Βενιαμίν καὶ τὸν ἀρχηγό της, τὸν Δαυῖδ;

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ

Ἄν τὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν εἶναι βέβαιο, ὑπάρχουν ὅμως ἄλλα πού χύνουν πολὺ φῶς στὶς διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ πού δείχνουν ὅτι τὸ πολιτιστικὸ περιβάλλον πού μᾶς παρουσιάζει ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι πλᾶσμα τῆς φαντασίας, ἀλλὰ παρμένο ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Μετὰ ἄλλα λόγια ὅτι οἱ συγγραφεῖς τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἢ γράφουν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἢ στηρίζονται ἐπάνω σὲ ἀξιόπιστες ἱστορικὲς πηγές. Δηλαδή, ὅσα γράφουν δὲν εἶναι μυθιστορήματα, ἀλλὰ ἱστορικὰ μνημεῖα.

Παραδείγματος χάριν, στὸ δέκατο πέμπτο κεφάλαιο τῆς Γενέσεως ἀκούμε ὅτι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἐλιέζερ θὰ κληρονομήσει τὸν Ἀθραάμ, ἂν θὰ πέθαινε ὁ Ἀθραάμ χωρὶς νὰ ἔχη δικά του παιδιά. Πινακίδες πού βρέθηκαν στὴ Νοῦζι τῆς βορείου Μεσοποταμίας δείχνουν ὅτι αὐτὸ πού θὰ γινόταν μετὰ τὸν Ἀθραάμ καὶ τὸν Ἐλιέζερ εἶναι σύμφωνο μετὰ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ἐκείνης τῆς περιοχῆς.

Στὸ ἴδιο βιβλίον τῆς Γενέσεως, στὸ δέκατο ἕκτο κεφάλαιο, συναντοῦμε μιά περὶεργη πληροφορία. Ἐπειδὴ, λέγει, ἡ Σάρα δὲν ἔκανε παιδιά, ἐπρότεινε στὸν Ἀθραάμ νὰ τοῦ δώσῃ ὡς γυναῖκα τὴν δούλη της τὴν Ἁγαρ, γιὰ νὰ γεννήσῃ παιδιά πού θὰ ἦταν σὰν νὰ τὰ γέννησε ἡ ἴδια ἢ

Σάρα. Ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ γεγονός αὐτὸ φαίνεται παράδοξο γιὰ τὰ σημερινὰ μας ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ δυσκολεύεται κανεὶς νὰ τὸ πιστέψῃ. Νά, ὅμως, ἕνα συμβόλαιον ἀπ' τὴν ἴδια περιοχὴ, πού ὀρίζει ὅτι μιά στείρα γυναῖκα δὲν πρέπει νὰ διώξῃ ἐκείνην πού αὐτὴ ἢ ἴδια ἔδωκε στὸν ἄνδρα της, γιὰ νὰ τῆς γεννήσῃ παιδιά!

Ἐπίσης ἀπ' τὶς διατάξεις τοῦ Λευϊτικοῦ (κεφ. ιθ'), ὅπως καὶ ἀπ' τὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ Βιβλίου τῆς Ρούθ, παίρνομε μὴν ὠραία εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πού σὲ πολλὰ του σημεῖα εἶναι νὰ τὸν ζηλεύῃ ἡ δικὴ μας γενεά. Οἱ διατάξεις, λοιπόν, τοῦ Λευϊτικοῦ, ὀρίζουν ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης ἐνὸς ἀγροῦ δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν θερίσῃ δλόκληρον, οὔτε νὰ μαζεύῃ τὰ στάχυα πού θὰ ἔπεφταν τυχὸν χάμω, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀφίνη νὰ τὰ μαζέψουν οἱ πτωχοί, πού θὰ θέριζαν καὶ τὸ ἀθέριστο μέρος τοῦ χωραφιοῦ. Τὸ ἴδιο ὠραῖο ἔθιμο, πού δειχνεὶ μὴ κοινωνικὴ ἀντίληψη προηγμένη, βλέπομε ἀπ' τὶς πινακίδες ὅτι ἴσχυε καὶ στὴν περιοχὴ αὐτὴ τῆς Μεσοποταμίας.

ΕΞΩΒΙΒΛΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Μέχρι τώρα, τὴν ἱστορία τοῦ Ἰσραηλικοῦ λαοῦ τὴν γνωρίζαμε, σχεδὸν ἀποκλειστικά, ἀπὸ τὶς πληροφορίες πού μᾶς δίνει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Γι' αὐτὸ ἦταν εὐκολο σὲ κάθε ὀρθολογιστὴ ἐπιστήμονα (;) νὰ σηκώνεται καὶ νὰ διατυπώη, ὀτιδὴποτε ὑποθέσεις ἢ θελε, γιατί, τάχα, ἡ ἐπιστημονικὴ του συνείδησις δὲν τοῦ ἐπέτρεπε νὰ στηριχθῇ μόνο στὶς πληροφορίες πού τοῦ ἔδινε ἡ Ἁγία Γραφή. Τὶς θεωροῦσαν, βλέπεις, ἀ πριόρι, ἀναξιόπιστες καὶ τὶς κατακρουρογοῦσαν χωρὶς ἐντροπὴ, τροποποιώντας αὐθαίρετα τὸ κείμενο τῆς Βίβλου καὶ παρουσιάζοντάς το ὅπως τοὺς ἐρχόταν βολικώτερα, γιὰ νὰ στηρίξουν τὶς ἀρνητικὲς θεωρίες τῶν. Κλασσικὸ παράδειγμα εἶναι ὁ Wellhausen καὶ ἡ σχολὴ του, πού ἔχει πραγματικὰ κακοποιήσει δλόκληρη σχεδὸν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, γιατί δὲν συμφωνοῦσε μετὰ τὸ ὀρθολογιστικὸ του σχῆμα, πού εἶχε κατασκευάσει μετὰ τὴ φαντασία του.

Τὰ τελευταῖα ὅμως χρόνια οἱ ἐξωβιβλικὲς πληροφορίες, γιὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα πού ἀναφέρει ἡ Ἁγία Γραφή, γίνον-

ται διαρκῶς καὶ περισσότερες. Καὶ τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι οἱ ἐξωθιλικὲς πληροφορίες ἔρχονται νὰ βεβαιώσουν τὴν ἱστορικὴ ἀξιοπιστία τῶν διηγήσεων τῆς Ἁγίας Γραφῆς κατὰ ἕναν τρόπο ἀληθινὰ πανηγυρικό. Οἱ παλαιότεροι ἀναγνώσται τῶν «Ἀκτίνων» θὰ ἐνθυμοῦνται γιὰ τὴν μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ἐπιβεβαίωσι μὲσω τῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων, τῆς διηγήσεως γιὰ τὴν πτῶσι τῆς Ἱεριχοῦς⁽⁴⁾. Ἰδού, τώρα, μερικὲς ἐπιβεβαιώσεις ἄλλων σημείων τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἐπὶ παραδείγματι, σφραγίδες καὶ ἐπιγραφὰς ποὺ βρέθηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια, φέρουν ὀνόματα τῶν Ἑβραίων βασιλέων Ἰωσία, Ἀχαζ, Ὀζία καὶ ἄλλων, ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Γεδαλῖα, τοῦ Ἰαζανία κλπ. Ἔτσι ἡ ὑπαρξίς τῶν προσώπων αὐτῶν στηρίζεται τώρα καὶ σὲ ἐξωθιλικὲς πηγές.

Θὰ θυμοῦνται ὅλοι τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶπε, θαυμάζοντας τὴν ὠραιότητα τῶν κρίνων τοῦ ἀγροῦ. «Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων». Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Κυρίου ἀποτελοῦν μιὰν ἀπήχησι γιὰ τὴν πολυτέλεια καὶ τὴν εὐμάρεια τῆς ἐποχῆς τοῦ Σολομῶντος, ποὺ, ὕστερα ἀπὸ χίλια περίπου χρόνια ἔμενε ἀκόμη ζωντανή. Δείγματα τοῦ πλοῦτου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι καὶ τὰ μεγάλα χωνευτήρια καὶ ἐργαστήρια ἐπεξεργασίας χαλκοῦ, ποὺ ἀνευρέθησαν στὸν κόλπο τῆς Ἀκάμπα ἀπ' τὸν ἀρχαιολόγο Nelson Glueck.

Ἄλλὰ πὺ ἐνδιαφέρουσα καὶ πὺ κτυπητὴ εἶναι ἡ περίπτωσις τοῦ βασιλέως Ἰωαχέιμ, ποὺ σύρθηκε αἰχμάλωτος στὴ Βαβυλῶνα. Στὸ εἰκοστὸ πέμπτο κεφάλαιο τοῦ Δ' Βιβλίου τῶν Βασιλειῶν (στ. 27-32) γράφει τὰ ἀκόλουθα:

«Καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ἐβδόμῳ ἔτει τῆς ἀποικίας τοῦ Ἰωαχέιμ βασιλέως Ἰούδα ἐν τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ ἐβδόμῳ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ὕψωσεν Εὐϊαλμαρωδάχ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν Ἰωαχέιμ τοῦ βασιλέως Ἰούδα καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐξ οἴκου φυλακῆς αὐτοῦ. Καὶ

ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ ἀγαθὰ καὶ ἔδωκε τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπάνωθεν τῶν θρόνων τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι. Καὶ ἠλλοίωσε τὰ ἱμάτια τῆς φυλακῆς αὐτοῦ καὶ ἤσθιεν ἄρτον διαπαντὸς ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Καὶ ἡ ἐστιατορία αὐτοῦ, ἐστιατορία διαπαντὸς ἐδόθη αὐτῷ ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως λόγον ἡμέρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ».

Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος Εὐϊαλμαρωδάκ, στὴν ἐπέτειο τῆς ἀνόδου του στὸ θρόνο, ἔδωκε βασιλικὴ χάρι στὸν αἰχμάλωτο Ἰουδαῖο βασιλέα Ἰωαχέιμ καὶ τοῦ ἔδειξε πολλὴ εὐνοια. Αὐτὸ εἶχεν ὡς συνέπεια ὄχι μόνον νὰ τὸν ἀπολύσουν ἀπὸ τὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως ὅπου τὸν εἶχαν κλεισμένο, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν δεχθῇ ὁ βασιλεὺς σὲ ἀκρόασι, νὰ τὸν ὀρίσῃ προϊστάμενο ὄλων τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων βασιλέων καὶ νὰ διατάξῃ νὰ τοῦ δίδεται τροφοδοσία ἀπ' τὸ βασιλικὸ σιτηρέσιο.

Τὴν τελευταία αὐτὴ λεπτομέρεια ἔρχεται νὰ τὴν ἐπιβεβαιώσουν οἱ πληροφορίες ποὺ μᾶς δίδονται ἀπ' τὶς πῆλινες πινακίδες. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ὑπάρχουν πολλοὶ κατάλογοι γιὰ τὴν παροχὴ βασιλικοῦ σιτηρεσίου, γραμμῆνοι μὲ σφηνοειδῆ γραφῆ. Ἔνας ἀπ' αὐτούς, ποὺ φέρει χρονολογία αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς ἐποχῆς, ἀναφέρει τὰ πρόσωπα ποὺ ἔπαιρναν τὸ βασιλικὸ σιτηρέσιο. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ «ὁ Γιαουκὶν βασιλεὺς τῆς χώρας τοῦ Γιαχοῦδ» (νεοβαβυλωνικὴ προφορὰ τοῦ «Ἰωαχέιμ βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα»).

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟ ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ

Τὸ 1928, ἐνῶ ἕνας χωρικός στὴ βόρεια Συρία ὤργωνε τὸ χωράφι του, σκόνταψε τὸ ἄροτρό του ἐπάνω σὲ μιὰ μεγάλῃ πέτρα, ποὺ ἀπεδείχθη ὕστερα ὅτι ἦταν ἡ πλάκα ποὺ ἔφραζε ἕναν εὐρύχωρο νεκρικό θάλαμο. Αὐτὸ ἀπέτέλεσε τὴν ἀρχὴ τῶν ἐρευνῶν ποὺ ἔφεραν καὶ πάλι στὸ φῶς μιὰ ὀλόκληρη ἐμπορικὴ πόλι, ποὺ δὲν ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὸν Λευκὸν Λιμένα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἢ τὴν Ugarit τῶν ἀρχαιότερων Φοινίκων. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἀνέπτυξε ἕναν ἀξιόλογο πολιτισμό, ποὺ τὸ μεγαλύτερο

(4) «Ἀκτίνες» 1938, σελ. 248-249.

ἕψος τῆς ἀκμῆς του συμπίπτει στὰ 1400-1200 π.Χ., δηλαδή στὸ τέλος τῆς ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ.

Οἱ ἀνασκαφές στὸ μέρος αὐτό, γιὰ πολλὰ ἱστορικὰ θέματα ὑπῆρξαν πραγματικὰ ἀποκαλυπτικές. Ἔδειξαν τοὺς δεσμοὺς πού εἶχε τὸ κοσμοπολιτικὸ αὐτὸ κέντρο τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τὴν ἀπέναντι μεγαλόνησο τῆς Κύπρου, μετὰ τὴν Κρήτη, τὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τὴν Αἴγυπτο, τὴν Μεσοποταμία καὶ τὴν χώρα τῶν Χετταίων. Δὲν ἔλειψαν, φυσικὰ, καὶ καινούργια στοιχεῖα γιὰ τοὺς δεσμοὺς μετὰ τὴν Παλαιστίνη, στοιχεῖα πού ἔρχονται ὡς παράλληλα πρὸς γεγονότα καὶ πρόσωπα τῆς Ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὑπάρχουν, παραδείγματος χάριν, στρατιωτικὰ ἔγγραφα ἀπὸ κάποιον Iwwer-Zarri, πού οἱ εἰδικοί τὸν ταυτίζουν πρὸς τὸν δυστυχημένον ἐκεῖνο Οὐρία τὸν Χετταῖο, πού ὁ Δαυὶδ, ἀφοῦ τὸν ἔστειλε σὲ μιὰ ἐπικίνδυνη ἀποστολή, ὅπου πραγματικὰ σκοτώθηκε, τοῦ πῆρε ὕστερα τὴ γυναικᾶ. Ἄλλα στοιχεῖα πάλι μᾶς παρέχουν θρησκευτικὰ παράλληλα πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, πληροφορίες γιὰ τὴ διοίκηση, τὴν φορολογία, τὴν κοινωνικὴ διάρθρωσι τῆς περιοχῆς, καὶ τὰ ὅμοια, πού διαφωτίζουν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὶς διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα εὐρήματα ἦταν πλακίδια πήλινα μετὰ κείμενα σὲ μιὰ γλῶσσα ἄγνωστη μέχρι τότε. Δὲν ἄρρησαν ὁμως νὰ εὑρουν τὸ κλειδί της καὶ νὰ διαπιστώσουν ὅτι πρόκειται γιὰ τὴ γλῶσσα τῆς περιοχῆς τῆς Ugarit, πού εἶχε τὸ χαρακτηριστικὸ ὅτι ἦταν γραμμῆν ὄχι μετὰ ἱερογλυφικά, ἀλλὰ μετὰ γράμματα.

Ἔτσι, κοντὰ στὶς ἀλφαθητικὲς ἐπιγραφές τοῦ Serabit τοῦ Σινᾶ καὶ τῆς Tel Amarna τῆς Συρίας, ἔρχονται τώρα νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ ἐπιγραφές τῆς Ugarit. Τὴν σημασία τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Tel Amarna καὶ τοῦ Σινᾶ τὴν ἐκθέτει μετὰ λεπτομέρειες τὸ ἄρθρο τῶν «Ἀκτινῶν», πού ἀναφέραμε παραπάνω (1939, σελ. 334 ἐπ.). Θὰ ἔπρεπε, ὁμως, καὶ ἐδῶ νὰ τὴν ἀναφέρωμε καὶ πάλι μετὰ λίγα λόγια, γιὰ νὰ καταλάβωμε τὴν σημασία τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων τῆς Ugarit.

Οἱ θεολόγοι ἐκεῖνοι πού ἀκολουθοῦσαν

τὴν ἄρρησι, ἔλεγαν ὅτι ἡ Πεντάτευχος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν εἶναι ἔργον τοῦ Μωϋσέως, γιὰτί, ἀπλούστατα, τότε, στὸ 1500 π. Χ., δὲν εἶχε ἀκόμα ἀνακαλυφθῆ ἡ γραφή. Δηλαδή, μᾶς ἔλεγαν οἱ ἄρρηταὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ γράψῃ, γιὰτί δὲν εἶχε ἀνακαλύψει ἀκόμη τὸ ἀλφάθητο. Ἐπιπροσθέτως, ἔλεγαν, ὁ ἰσραηλιτικὸς λαὸς πού ἦταν τότε μιὰ ὀρδὴ ἀγραμμάτων, («Illiterate Horde», ὅπως τοὺς ἔλεγε ὁ Wellhausen), πῶς ἦταν δυνατόν νὰ γράψῃ τόσο σπουδαῖα φιλολογικὰ μνημεῖα, ὅπως ἡ Πεντάτευχος καὶ, εἰδικώτερα, ἡ Μωσαϊκὴ Νομοθεσία;

Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτός, στὴν ἀρχή, ἔκαμε ἐντύπωσι. Δὲν ἄρρησε ὁμως νὰ ἀποδειχθῆ ἀβάσιμος, γιὰτί, —ὅσο κι' ἂν στὸ πολὺ κοινὸν αὐτὸ ἴσως φανῆ παράξενο—πρῶτα-πρῶτα ὁ ἄνθρωπος ἦταν σὲ θέσι νὰ ἐκφράσῃ τὰ διανοημάτα του γραπτῶς, πολὺ πρὶν ἀνακαλυφθῆ τὸ ἀλφάθητο. Ἐγραφε μετὰ ὀρισμένα σύμβολα, τὰ περίφημα ἱερογλυφικά, πού εἶναι χιλιάδες χρόνια παλαιότερα ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ καὶ τὴν ἐποχὴ του. Καὶ γιὰ τὰ «ἱερογλυφικά», ὁμως, ἀκόμη, πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἀπλουστεύονται. Ἦδη, τὰ λεγόμενα «ψευδοἱερογλυφικά», ἀπ' τὴν πόλι Βύβλος τῆς Φοινίκης, εἶχαν περιορίσει τὸν ἀριθμὸ τῶν «συμβόλων» ἀπὸ 500 σὲ 100. Μιὰν ἀπλούστευσι ἀκόμα μεγαλύτερη παρουσιάζει ἡ νεώτερη μινωϊκὴ γραφή, μετὰ 62 μόνον σύμβολα, πού πλησιάζει πιά τὸν ἀριθμὸ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαθητοῦ.

Τὸ σπουδαιότερον, ὁμως, πού καταρρακώνει τὴν ἄρρησι στὸν ἰσχυρισμὸ της, εἶναι ὅτι ὄχι στὸ 1500 π.Χ., ἀλλὰ αἰῶνες προτῆτερα οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἐφευρεθῆ τὸ ἀλφάθητο, ὅπως μᾶς ἔδειξαν οἱ ἐπιγραφές τοῦ Σινᾶ καὶ τῆς Συρίας, καὶ τώρα τελευταῖα, καὶ τῆς Ugarit.

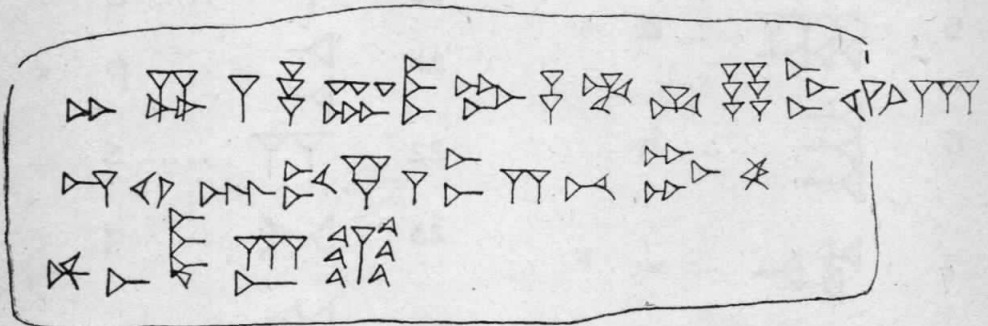
Σὰν νὰ μὴ ἔφθαναν, ὁμως, αὐτά, ἔρχεται καὶ ἕνα ἄλλο ἀρχαιολογικὸ εὑρημα, πού δίνει τὴν χαριστικὴ βολή στὴν ἄρρητικὴ κριτικὴ τῆς Πεντατεύχου. Σύμφωνα μετὰ μιὰ ἀνακοίνωσι πού ἔγινε πρὸ μηνῶν ἀπὸ τὸν Γάλλο καθηγητὴν Virolleaud πρὸς τὴν Γαλλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν, ὁ κ. Claude Schaeffer μαζί μετὰ τὸν κ. Chenet, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1949, στὴν περιοχὴ τῆς

Ugarit ἀνακάλυψαν μιὰ μικρὴ πήλινη πινακίδα 0,15X0,05μ. Ἡ πινακὶς αὐτὴ, πού εἶναι λεπτὴ καὶ ζυγίζει μόνον πέντε περίπου δράμια, ἀποτελεῖ τὸ ἀρχαιότερο ἀλφασθητάριο τοῦ κόσμου. Ἐχουν χαραχθῆ ἐπάνω της τὰ 30 γράμματα τοῦ ἀλφασθήτου τῆς Ugarit, πού εἶναι πάππος τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ πατέρας τοῦ φοινικικοῦ ἀλφασθήτου. Τὸ σχῆμα τῆς πινακίδος αὐτῆς εἶναι μὲ τέτοιο τρόπο κατασκευασμένο (τὸ ἐπάνω μέρος χονδρότερο καὶ τὸ κάτω λεπτότερο), ὥστε νὰ κλίνει πρὸς ἐκεῖνον πού τὸ ἔχει ἐμπρὸς του. Τὸ χρονολογοῦν γύρω στὸν ἰδ' αἰῶνα π.Χ., δηλαδὴ, μόλις κά-

χιση ἢ ἐκμάθησις τοῦ πρώτου ἐκεῖνου ἀλφασθήτου μὲ καρτερία, καί, ἴσως, ἀκόμα καὶ μὲ ὑπερῆφάνεια.

Γιατί τὸ ἀλφασθητάριο αὐτό, πού εἶναι κατὰ ἑξακόσια καὶ περισσότερα χρόνια ἀρχαιότερο ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε γνωστά⁽⁵⁾, ἀποδεικνύει πρῶτον ἐκεῖνον πού καὶ οἱ ἐπιγραφές εἶχαν ἀποδείξει, δηλαδὴ, ὅτι ὄχι μόνον μερικοὶ προνομιούχοι καὶ ἐξαιρετικὰ ἔξυπνοι καὶ ἱκανοὶ ἄνθρωποι τοῦ ἱερατείου ἦσαν σὲ θέσι νὰ ἐκφράσουν γραπτῶς τὰ διανοήματά τους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ μέσου ὄρου, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν ἐπιγραφῶν πού ἔ-

Τὸ Οὐγκαριτικὸ Ἀλφασθητάριο. Ἡ σειρά τῶν γραμμάτων ἀρχίζει ἀπὸ ἄνω ἀριστερὰ καὶ συνεχίζεται σὲ εὐθεῖα γραμμῇ.

πως νεώτερο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μωϋσέως.

Μποροῦμε λοιπόν, νὰ φαντασθοῦμε κάποιον παιδάκι, ἐδῶ καὶ σχεδὸν 3.500 χρόνια, πού, καθισμένο κάπου στὸ σχολεῖο του ἢ στὸ σπίτι του, θὰ εἶχε ἐμπρὸς του τὸ καινούργιο του αὐτὸ ἀλφασθητάριο καὶ θὰ προσπαθοῦσε νὰ μάθῃ νὰ ζωγραφίζῃ τὰ δύσκολα ἐκεῖνα γράμματα. Πόσα κλάματα καὶ πόσες τιμωρίες δὲν θὰ τοῦ εἶχε στοιχίσει, ὥσπου νὰ μάθῃ τὸ γράψιμο τῶν 30 ἐκείνων γραμμάτων! Ἄν, ὅμως, ἦταν δυνατόν στὸ ἀθῶο παιδάκι, νὰ γνωρίζῃ ὅτι τὸ ἀπέρητο ἐκεῖνο πινακίδιο θὰ γινόταν μιὰ μέρα τὸ ἀντικείμενο ἐρεύνης σοφῶν καὶ ἀκαδημιῶν καὶ θ' ἀποτελοῦσε ἕνα δυνατὸ ὄπλο στὰ χέρια τῆς σοβαρῆς ἐπιστήμης, γιὰ νὰ κτυπηθῆ ἢ ἀνιερῆ προσπάθεια τῆς ἀρνήσεως, τότε, ἴσως, θὰ ὑπέμενε τίς τιμωρίες καὶ τοὺς κόπους πού τοῦ ἔστοι-

χουν ἀνακαλυφθῆ. Ἀποδεικνύει, ὅμως, ἕνα πρᾶγμα ἀκόμη σπουδαιότερο. Ὅτι ἐγένετο προσπάθεια διαδόσεως τῆς μορφώσεως καὶ σὲ εὐρύτερα στρώματα. Γιατί ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς τῆς πινακίδος τοῦ ἀλφασθηταρίου δὲν δείχνει κάτι τὸ πρόχειρο καὶ τυχαῖο, ἀλλὰ κάποια «τυποποίησι» κατασκευῆς, μιὰ βιομηχανοποίησι, θὰ λέγαμε, ἂν ἐπετρέπετο ἢ χρησιμοποίησις τοῦ ὄρου. Ἐπομένως, ὁ ἰσχυρισμὸς τῆς ἀρνήσεως, ὅτι ὁ Μωϋσῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ γράψῃ τὴν Πεντάτευχο, γιατί τότε δὲν εἶχε ἀκόμα ἀνακαλυφθῆ ἢ τέχνη τοῦ γραψίματος, ἀποδεικνύεται ὄχι ἀπλῶς ἀβάσιμος, ἀλλὰ γελοῖος.

(5) Τὸ ἀρχαιότερο ἦταν μέχρι τώρα ἕνα ἀλφασθητάριο τῶν Ἐτρούσκων τοῦ 700 π.Χ., πού εἶχε ἀνακαλυφθῆ τὸ 1915.

ΤΟ ΟΥΓΚΑΡ.ΤΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Τὸ ἑλληνικὸ
ἈλφάβητοΤὸ ἑλληνικὸ
Ἀλφάβητο

1		..... a	α	16		..... z ²	
2		..... b	β	17		..... n	ν
3		..... g	γ	18		..... s ^y	ς ²
4		..... h ²		19		..... s	ε
5		..... d	δ	20		 c	ο
6		..... h		21		..... p	π
7		..... w	Ϝ	22		..... s	
8		..... z	ζ	23		..... q	η
9		..... h	η	24		..... r	ρ
10		..... t	θ	25		..... s ^y	σ
11		..... y	ι	26		..... c ²	
12		..... k	κ	27		..... t	τ
13		..... s ^y	ς ²	28		 i	
14		 l	λ	29		..... u	
15		..... m	μ	30		..... s ²	

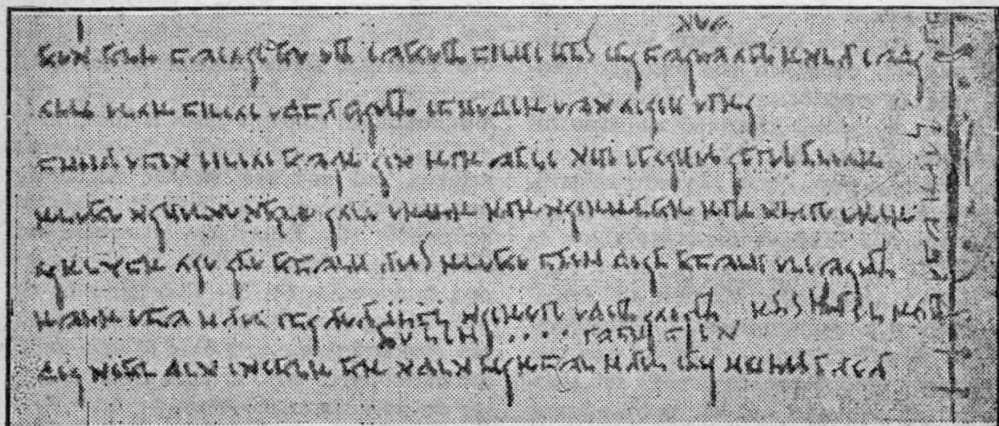
ΟΙ ΠΕΡΓΑΜΗΝΕΣ ΤΗΣ ΝΕΚΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Τὸ 1947 κάποιος αἰγοβοσκὸς στὴν περιοχή τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης, μερικὰ χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴν Ἱεριχώ, παρατήρησε τυχαίως στοὺς ὄρθιους βράχους ἕνα στρογγυλὸ ἀνοιγμα. Πλησιάζοντας, ἔρριξε μέσα ἀπ' τὸ ἀνοιγμα μιὰ πέτρα. Μὲ ἐκπληξί του ἄκουσε τότε ὅτι ἡ πέτρα ἔσπασε ἕνα πῆλινο δοχεῖο. Νομίζοντας ὅτι μέσα στὸ σπήλαιο ἦταν κρυμμένο χρυσάφι, ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ σὲ λίγο μὲ κάποιον φίλο του καὶ νὰ μπουν μέσα. Ἐκθαμβοί,

Iestine Exploration Quarterly, ἀνοίξε μιὰ μεγάλη συζήτησις μεταξὺ τῶν εἰδικῶν, πού ὡς θέμα τῆς εἶχε κυρίως τὴ χρονολόγησι τῶν πολυτίμων χειρογράφων.

Ἄς σημειωθῇ ὅτι ἡ κρίσις γιὰ τὴν ἀξία τῶν χειρογράφων δὲν ἀναφέρεται στὴν ἱερότητα τοῦ περιεχομένου τοῦ κειμένου. Ἄφορᾷ τὴν καθαρῶς ἀρχαιολογικὴ τους σημασία, πού, καὶ αὐτὴ, εἶναι ἀληθινὰ ἀνεκτίμητη.

Τὰ χειρόγραφα, τὸ ὅλον ἕνδεκα, περιέχουν τὸ ἑβραϊκὸ κείμενο κυρίως βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἰδικώτερα, ὁ ἔ-

Μέρος ἀπὸ τὸν κύλινδρο, πού περιέχει τὸ κείμενο τοῦ προφήτου Ἡσαΐου. Εἶναι τὸ κεφ. μ', στίχοι 6-11.

μέσα στὸ μισοσκόταδο τῆς σπηλιάς εἶδαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σπασμένο, ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ἄλλα δοχεῖα, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενό τους, χωρὶς οἱ πρῶτοι αὐτοὶ ἐπισκέπτες νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ τὸ ἐκτιμήσουν, ἦταν κάτι πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ χρυσάφι. Ὡσαν χειρόγραφα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πού, ὕστερα ἀπὸ ὀλόκληρη Ὀδύσεια, ἔφθασαν στὰ χέρια εἰδικῶν, πού τὰ ἔφεραν στὴ δημοσιότητα. Οἱ ἀναγνώστες μας ἴσως νὰ θυμοῦνται σχετικὲς εἰδήσεις πού γράφτηκαν καὶ σὲ ἑλληνικὲς ἐφημερίδες τὸν Αὐγουστο τοῦ 1949. Στὸν ξένο, ὅμως, τύπο, καὶ τὸν ἡμερήσιο, μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς «Τάιμς», καὶ τὸν περιοδικό, ὅπως π.χ. τὰ Bulletin of the American Schools of Oriental Research, Journal of Biblical Literature, Pa-

νας κύλινδρος περιέχει τὸ κείμενο τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου σχεδὸν ἀκέραιο, οἱ ὑπόλοιποι δὲ περιλαμβάνουν ἀσπασμάτα ἀπὸ τὴν Γένεσι, τὸ Λευϊτικὸ, τὸ Δευτερονόμιο, τοὺς Κριτάς, τὰ Χρονικά, τὸν Προφήτη Δανιὴλ. Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι τὸ κείμενο αὐτὸ εἶναι ὅμοιο μὲ τὸ μέχρι σήμερα γνωστὸ κείμενο τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μὲ ἐλάχιστες διαφορές, πού εἶναι κυρίως διαφορές πού προέρχονται ἀπ' τὸν τρόπο πού πρόφεραν τὶς ἑβραϊκὲς λέξεις.

Μέχρι πού ν' ἀνακαλυφθοῦν τὰ νέα χειρόγραφα, τὸ ἀρχαιότερο ἑβραϊκὸ χειρόγραφο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀνῆκε στὸν Θ' μ. Χ. αἰῶνα. Ἐπομένως ἦταν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον νὰ καθορισθῇ ποιας χρονολογίας ἦταν τὰ καινούργια χειρόγραφα. Ὡ-

στερα ἀπὸ τῆ συζήτησι πού ξγινε μεταξὺ τῶν ειδικῶν, σήμερα εἶναι σχεδὸν ἀπὸ ὄλους δεκτό, ὅτι τὰ χειρόγραφα αὐτὰ ἀνήκουν στὸν Β΄ π.Χ. αἰῶνα. Εἶναι, δηλαδὴ, 1100 χρόνια παλαιότερα ἀπ' τὸ μέχρι τώρα γνωστὸ ἀρχαιότερο χειρόγραφο τῆς Ἁγίας Γραφῆς, σὲ ἑβραϊκὴ γλῶσσα.

Καὶ ὅμως, πόσο μελάνι δὲν εἶχε χυθῆ γιὰ νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι τὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπως τὸ ἔχομε σήμερα, δὲν εἶναι ὁμοιο μὲ τὸ ἀρχικό, γιὰτί, τάχα, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, εἶχε ὑποστῆ σημαντικὲς μεταβολές. Σὲ ὄσους ἤθελαν νὰ ὑπερασπισθοῦν τὴν γνησιότητα τοῦ σημερινοῦ κειμένου καὶ ἔφερναν γιὰ σύμμαχό τους τὴν συμφωνία πού ὑπάρχει μεταξὺ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ τοῦ σημερινοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου, οἱ πολέμοιο ἔλεγαν ὅτι, ἐάν τὸ ἑβραϊκό—στὸ μασσωριτικό, ὅπως λέγεται—κείμενο, δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη μιὰ φορά, στὴν μετάφρασι τῶν Ἑβδομήκοντα δὲν εἶχαν ἐκατό.

Ἄλλ' ἢ μέχρι τοῦδε ἐξέτασις τοῦ κειμένου τῶν νέων χειρογράφων, τί ἀποδεικνύει καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο; Ὅτι καὶ ἐκεῖ πού ὑπάρχουν μικροδιαφορὲς μεταξὺ τοῦ μασσωριτικοῦ κειμένου καὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα, τὰ νέα χειρόγραφα συμφωνοῦν μὲ τοὺς Ἑβδομήκοντα! Ἐπομένως, ἡ ἀνακάλυψις τῶν χειρογράφων αὐτῶν, θέτει μιὰ γιὰ πάντα τέρμα στίς διάφορες συζητήσεις γιὰ τὴν καθαρότητα τῆς μεταβιβάσεως τοῦ κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἔτσι, μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα μποροῦμε πιά νὰ εἰποῦμε, ὅτι τὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πού ἔχομε σήμερα εἶναι ἐντελῶς τὸ ἴδιο μὲ τὸ κείμενο πού εἶχαν διακόσια χρόνια πρὸ Χριστοῦ, καὶ ἐπομένως καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Κυρίου μας. Ὅταν διαθάζωμε στὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιο, ὅτι ὅταν ὁ Κύριος πῆγε στὴ Συναγωγὴ τῆς Ναζαρέτ «ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαίου τοῦ Προφήτου», γνωρίζομεν ὅτι ὁ Κύριος διάθασε τὸ ἴδιο ὅπως καὶ μεις κείμενο, ἀπὸ κάποιον κύλινδρο, πού θὰ ἔμοιαζε μ' αὐτοὺς πού βρέθηκαν στὴ σπηλιά τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης.

Ἐπειδὴ, ὅμως, ὁ λόγος περὶ τοῦ κειμένου τοῦ Ἡσαίου, ἄς σημειωθῆ καὶ κάτι ἄλλο. Οἱ πρὸ ριζοσπαστικοὶ ἀπ' τοὺς ἀρητάς θεολόγους, ὠρισμένα μέρη τοῦ Ἡσαίου, ἰδίως τὰ δύο τελευταῖα κεφάλαια, τὸ 65 καὶ 66, ὑπεστήριζαν ὅτι εἶχαν γραφῆ στὸν δεῦτερο πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα. Ἐνοεῖται ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς δὲν μπορεῖ πιά νὰ σταθῆ οὔτε στιγμῆ, ἀφοῦ τὰ χειρόγραφα μας ἀνήκουν στὸν ἴδιο αἰῶνα καὶ τὸ κείμενο τοῦ προφήτου εἶναι ὁλόκληρο, δηλαδὴ μὲ τὰ κεφάλαια 65 καὶ 66.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς Ψαλμοὺς. Μερικοὶ «κριτικοί», ὅπως ὁ Hitzig, Olshausen, Duhn, κ. ἄ., ὑπεστήριζαν ὅτι μέσα στὸ Ψαλτήριο εἶχαν εἰσχωρήσει καὶ πολὺ μεταγενέστεροιο ψαλμοί, τῆς ἐποχῆς τῶν Μακκαθαίων. Ἀπὸ τὴν ἔρευνα, ὅμως, ἐνὸς κυλίνδρου, πού περιέχει ἕνα λειτουργικό κείμενο, καὶ πού ἔχει πολλὰς περικοπὲς ἀπὸ τὸ Ψαλτήριο, ὁ Dr William Albright, καθηγητῆς τῶν Σημιτικῶν γλωσσῶν στὸ Πανεπιστήμιο John Hopkins τῆς Βαλτιμόρης, διαπιστώνει ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ Ψαλμῶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Μακκαθαίων, γιὰτί ὅλες οἱ περικοπὲς στὸ λειτουργικό αὐτὸ κείμενο εἶναι παρμένες ἀπ' τὸ κείμενο τῶν Ψαλμῶν, ὅπως ἔχει παραδοθῆ καὶ σὲ μᾶς σήμερα.

Αὐτὰ εἶναι μερικά ἀπὸ τὰ συμπεράσματα πού βγαῖνουν ἀπὸ τὴν μέχρι τοῦδε μελέτη τῶν νέων χειρογράφων τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἄλλ' ὅπως εἶπεν ὁ καθηγητῆς Albright σὲ μιὰ διάλεξι του, πού ἔδωσε στὴν Βιβλιοθήκη τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κογκρέσου κατὰ τὰ ἐγκαίνια μιᾶς ἐκθέσεως τῶν νέων χειρογράφων, γιὰ νὰ κατανοήσωμε ποια εἶναι ἡ πλήρης ἀρχαιολογικὴ καὶ ἱστορικὴ τους ἀξία, θὰ πρέπη νὰ τὰ σπουδάσωμε καὶ νὰ τὰ μελετήσωμε ἐπὶ μιὰ τοῦλάχιστον γενεά.

Τὸ γεγονός εἶναι, πάντως, ὅτι ἡ ἀρχαιολογία, μὲ τὰ καινούργια εὐρήματά της, προσέφερε καὶ πάλι στὴν καθόλου ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ στὴν ἀποκατάτασι τῆς ἀντικειμενικῆς καὶ ἀνεπηρέαστης ἀληθείας, μιὰ τεράστια ὑπηρεσία.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1950

Μία ευρύτερα επισκόπησης του συντελεσθέντος έργου εις τόν τομέα τής οικονομικής άνορθώσεως τής χώρας κατά τὸ λήγον ἔτος καταδεικνύει ὅτι τὰ ἀποτελέσματα διαψεύδουν τὰς ἐλπίδας αἱ ὁποῖαι εἶχον γεννηθῆ κατά τούς πρώτους μήνας, ὅταν ἀπὸ ὕλας τὰς πλευρὰς ἐξηγγέλλετο ὅτι τὸ 1950 θὰ ἦτο τὸ ἔτος πραγματικῆς ἐξορμήσεως.

Τὸ ἔθνικόν εισόδημα, πού ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐμφανίζει τὴν οικονομικὴν καὶ κοινωνικὴν πρόοδον κάθε χώρας, ἐξ ὧσων δύναται νὰ ἐξάγῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ ἐλλειπῆ καὶ συγκεκριμένα στοιχεῖα, εἶναι μὲν ἀνώτερον τοῦ προηγούμενου ἔτους, ἀλλὰ μὲ διαφορὰν οὐχὶ ἀξιόλογον—4 ἕως 5 ἑκατοστὰ—ἐνῶν κατά τὸν γενόμενον μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ προγραμματισμὸν προεβλέποντο σημαντικῶς ἀνώτεροι ἐπιτεύξεις.

Ἡ μικρὰ αὐτὴ βελτίωσις ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἡ ὁποία κατά τὸ δεύτερον ἐξάμηνον ὑπερέβη τὴν προπολεμικὴν. Ἡ γεωργικὴ παραγωγή ἀντιθέτως ὑστερεῖ τῆς προπολεμικῆς καὶ ἀκόμη περισσότερον ἢ κτηνοτροφικῆ. Τελικῶς, ἄνευ τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας, ἡ ὁποία ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰ 25 ἑκατοστὰ τῆς ἔθνικῆς παραγωγῆς, τὸ κατά κάτοικον ἔθνικόν εισόδημα μόλις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ 70% τοῦ προπολεμικοῦ.

Πρὸ καλυτέρων ἀποτελεσμάτων θὰ εὐρισκόμεθα ἐὰν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἕνα μέρος τῆς Ἀμερικανικῆς βοηθείας διετίθετο κατὰ προτεραιότητα εἰς ἔργα συντόμου ἀποδόσεως καὶ γενικώτερον, ἂν αἱ προσπάθειαι ἀπὸ κρατικῆς πλευρᾶς εἶχον οὐσιαστικώτερον περιεχόμενον. Ἀτυχῶς ὅμως ὁ τεράστιος ρόλος πού παίξει μεταπολεμικῶς τὸ κράτος εἰς τὴν οικονομικὴν ζωὴν δὲν ἐγένετο ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὸν πολιτικὸν κόσμον τῆς χώρας, ἡ δρᾶσις τοῦ ὁποίου ἐξακολουθεῖ νὰ βασίζεται εἰς τὴν προπολεμικῶς ἰσχύσανσαν νοοτροπία, παρὰ τὰς συν-

τελεσθείσας ἔκτοτε μεγάλας κοινωνικὰς καὶ οικονομικὰς μεταβολὰς.

Οὕτω εἰσῆλθομεν εἰς τὸ ἔτος τῶν σοβαρῶν προσπαθειῶν χωρὶς νὰ ἔχη γίνοι ἡ ἀπαιτουμένη προεργασία διὰ τὴν καλύτεραν διάρθρωσιν τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τὴν πληρεστέραν κατατόπισιν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ περὶ τῶν ὑπαρχουσῶν δυσχερειῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀντιμετωπισεῶς τῶν.

Εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς δὲν ἐπρυτάνευσεν ἡ σύγχρονος οικονομικὴ σκέψις, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ διάφορα προβλήματα δὲν εἶναι ἀνεξάρτητα, ἀλλὰ μέρος ἑνὸς ἐνιαίου προβλήματος καὶ δι' αὐτὸ ἡ λύσις τῶν πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται δι' ἐφαρμογῆς συντονισμένης οικονομικῆς πολιτικῆς.

★

Ἡ καθυστέρησις τῆς οικονομικῆς ἀνορθώσεως γίνεται σαφέστερον ἀντιληπτὴ ἀν παραθέσωμεν μερικὰ συνοπτικὰ στοιχεῖα τῆς σημειωθείσης ἐξελίξεως εἰς τούς κυριωτέρους τομεῖς.

Ἡ πορεία τοῦ τιμαριθμοῦ, πρῶτον, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὸ βασικὸν πρόβλημα τῶν τιμῶν, ἀπὸ τὴν λύσιν τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ἀποκατάστασις ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ οικονομικοῦ μηχανισμοῦ, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ δεξιάτων. Μὲ προπολεμικὴν βάσιν 1 ὁ τιμᾶριθμος λιανικοῦ ἐμπορίου τὸ 1947 εἶχε φθάσει 190. Τὸ 1948=291, τὸ 1949=336 καὶ τὸ 1950 ὁ μέσος ὄρος θὰ ὑπερβῆ ἴσως τὸ 380.

Ἡ συνεχῆς αὐτὴ τάσις πρὸς ἄνοδον ὀφείλεται κατὰ βάθος εἰς τὸ ὅτι καθ' ὅλην τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον ἡ αὐξήσις τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ πληθυσμοῦ προηγείται τῆς ποσοτικῆς αὐξήσεως τῶν ἀγαθῶν. Οὕτω τὸ γενικὸν ἐπίπεδον τιμῶν εὐρίσκεται πάντοτε εἰς σημεία πολὺ ἀνώτερα τῶν κανονικῶν, ἐκείνων δηλαδὴ τὰ ὁποῖα ἀναποκρίνονται εἰς τὴν ἐκάστοτε ἐπίσημον τιμὴν συναλλάγματος.

Εἶναι προφανές συνεπῶς ὅτι ζῶμεν ὑπὸ διαρκῆ πληθωριστικὴν πίεσιν, ἢ ὅποια ἡμπορεῖ νὰ ἐξαλειφθῆ τελικῶς μόνον μὲ τὴν αὐξησιν τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἐξαγωγῶν, ὥστε νὰ εἰσέλθουν μεγαλύτεραι ποσότητες ἀγαθῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὸ ὑψηλὸν ὅμως ἐπίπεδον τιμῶν, καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς παρεκάλυψε καὶ τὰς ἐξαγωγὰς σοβαρώτατα ἡμπόδισεν.

Οὕτω εἰς τὸν ἐξαγωγικὸν τομέα, ἀντὶ βελτιώσεως ἐσημειώθη ὀπισθοδρόμησις. Ἐναντι 90 περίπου ἑκατομμυρίων δολλαρίων, τὰ ὅποια ἀπέδωσαν αἱ ἐξαγωγαὶ κατὰ τὸ 1948, τὸ 1949 παρουσιάζεται μείωσις κατὰ δέκα περίπου ἑκατομ. δολ., κατὰ δὲ τὸ 1950 εἶναι ζήτημα ἐὰν προσεγγίσωμεν τὰ 70 ἑκατομ. δολλάρια. Καὶ διὰ νὰ μὴν νομισθῆ ὅτι ἡ μείωσις ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς γερμανικῆς ἀγορᾶς, ἃς σημειώσωμεν ὅτι μεταπολεμικῶς ἡ Τουρκία ἐπέτυχεν νὰ ἐξάγῃ ποσότητας καπνῶν τριπλασίας περίπου τῶν προπολεμικῶν, ἐνῶ αἱ ἑλληνικαὶ ἐξαγωγαὶ κατῆλθον κάτω τοῦ ἡμίσεως.

★

Εἰς τὸν ἐξ Ἰσου σημαντικὸν τομέα, τὸν δημοσιονομικόν, αἱ προσπάθειαι δὲν ὑπῆρξαν ἀποφασιστικαί. Παρὰ τὴν ἐλάττωσιν τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν, τὴν κατάργησιν τῶν ἐπιδοτήσεων καὶ τὴν ἐπιβολὴν νέων ἐμμέσων φόρων δὲν ἐπέτυχον τὴν ἰσοσκελίσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ οὕτω μέγα μέρος τῶν δραχμῶν τῆς βοήθειας, αἱ ὅποια προορίζονται διὰ τὸ πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως, θὰ διατεθῆ καὶ ἐφέτος διὰ τὴν κάλυψιν ἐλλειμμάτων.

Σημαντικὸν μειονέκτημα διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀνασυγκροτήσεως ἀποτελεῖ βεβαίως τὸ ὑπέρογκον πράγματι διὰ τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν βᾶρος τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τεραστίου ἀριθμοῦ συμμοριοπλήκτων. Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν δύο αὐτῶν κονδυλίων μειώνει αὐτομάτως, καὶ κατὰ σοβαρὸν μάλιστα ποσοστὸν, τὴν διὰ τοῦ σχεδίου Μάρσαλ παρεχομένην βοήθειαν, πλὴν καὶ πάλιν δὲν πρέπει νὰ παραβλέπεται τὸ γεγονός τῆς ἐλλείψεως ὀρθῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

Αἱ ἀνάγκαι ποῦ πρέπει νὰ καλυφθοῦν ἀπὸ τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν εἶναι ἀναμφιβόλως πολλαί, ἀλλ' ἡ ἐξοικονομησις δραχμῶν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν παραγωγικῶν ἰδίως ἔργων ἐπέβαλεν πολιτικὴν αὐστηρῶν οἰκονομιῶν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ σκέλους τῶν ἐσόδων διὰ διαρρυθμίσεων εἰς τὴν ἄμεσον φορολογίαν καὶ περιορισμῶν τῶν φοροδιαφυγῶν.

★

Ἡ ἔλλειψις γραμμῆς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ δημοσιονομικοῦ προβλήματος εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν διάθεσιν μικροτέρου ποσοῦ δραχμῶν εἰς τὸ Πρόγραμμα Ἀνασυγκροτήσεως. Ἀντὶ 1.400 περίπου δισεκατομμυρίων δραχμῶν ποῦ προεβλέπετο νὰ δαπανηθοῦν κατὰ τὸ 1950, εἶναι ζήτημα ἐὰν τελικῶς φθάσωμεν εἰς τὰς 1.000 δισεκατομ. Ἄν μάλιστα ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὸ ποσὸν αὐτὸ περιλαμβάνονται καὶ αἱ γενόμεναι κατὰ τὸ δεύτερον ἐξάμηνον δαπάναι διὰ τοὺς συμμοριοπλήκτους—πρὸ τοῦ Ἰουλίου αὐταὶ ἐθάβρυναν τὸν προϋπολογισμόν—ἡ ἐπὶ πλέον διαφορὰ ἐν σχέσει μὲ τὸ χαμηλὸν ποσὸν ποῦ ἐδαπανήθη κατὰ τὸ 1949—675 περίπου δισεκατομμύρια—μειοῦται σημαντικῶς.

Τὸ γεγονός ὅτι καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἡ ἀνασυγκρότησις περιωρίσθη σχεδὸν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ζημιῶν προδίδει ἐμφανέστερον τὴν ἀδυναμίαν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου νὰ ἐφαρμόσῃ πρόγραμμα εὐρύτερας ἀναδιοργανώσεως τῆς οἰκονομίας. Τοῦτο διαφαίνεται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν σύγχυσιν ἢ ὅποια ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπικρατῆ εἰς τὸν τεχνικὸν τομέα τῆς ἀνασυγκροτήσεως. Μολοντί 2½ καὶ πλέον ἔτη ἔχουν παρέλθει ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου Μάρσαλ δὲν ἐπέτυχον ἀκόμη οὔτε τὸν καθορισμὸν τῶν ἀρμοδιοτήτων οὔτε τὴν ἴδρυσιν ἀπαραιτήτων ὑπηρεσιῶν, ὡς ἡ πολῦτιμος ὑπηρεσία στατιστικῆς.

★

Ἡ μὴ ἐπίτευξις ἱκανοποιητικῶν ἀποτελεσμάτων καὶ κατὰ τὸ κυριώτερον ἔτος τῆς ἀνασυγκροτήσεως, θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀφορμὴ σοβαρωτέρων σκέψεων. Ἐφ' ὅσον ἡ μελλοντικὴ πορεία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἱκανότητα τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας νὰ κα-

τευθύνη τὴν οἰκονομίαν κατὰ τρόπον συγ-
χρονισμένον, τὸ πρόβλημά μας κατ' ἀρχὴν
εἶναι πρόβλημα πολιτικόν, πρόβλημα ἠθι-
κῆς ἀνασυγκροτήσεως. Τὸ ὄλον ἔργον ἀ-
παιτεῖ συνεπῶς μεγαλυτέραν κατανόησιν
καὶ στενέωσαν παρακολούθησιν ὑπὸ τοῦ
ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὸ οἰκονομικόν μας πρόβλημα ειδικώτε-
ρον, θὰ τὸ παρακολουθήσῃ κανεὶς εὐχε-
ρῶς, ἂν ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν βασικὴν ἀφε-
τηρίαν ὅτι ἡ λύσις του δὲν εἶναι τόσο εὐ-
κολος, ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως ἐμφανίζεται.
Διότι ἡ Ἑλλάς εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὀλίγας
χώρας ποῦ παρουσιάζουν τόσα φυσικὰ
μειονεκτήματα: περιωρισμένη καλλιεργή-
σιμος ἔκτασις, ὑπερβολικὸς πληθυσμὸς μὲ
ταχὺν ρυθμὸν αὐξήσεως, ἔλλειψις σημαντι-
κῶν πρώτων ὑλῶν, ὑπόγειος πλοῦτος μι-
κρός, χαμηλὴ ἀποταμειωτικὴ ἱκανότης κλπ.
Ἡ ἀνώμαλος ἐξέλιξις κατὰ τὴν τελευταί-
αν 40ετίαν καὶ ἰδίως αἱ καταστροφαὶ καὶ
ἀναστατώσεις τῶν τελευταίων ἑννέα ἐτῶν,
ἡ διατήρησις στρατοῦ κλπ., καθιστοῦν τὴν
λύσιν ἔτι δυσχερεστέραν.

Δυσχέρειαν, σχεδὸν ἀνυπέβλητον, ἀπο-
τελεῖ ἐπίσης ἡ ἐπελθοῦσα μεταπολεμικὴ
ἀνατροπὴ εἰς τοὺς ὄρους ἀνταλλαγῆς τῶν
ἐξαγωγίμων προϊόντων.

Αἱ ἐξαγωγαὶ τοῦ 1949 λ.χ. κατ' ὄγκον
μέν, ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὰ 52% τοῦ προπο-
λεμικοῦ· κατ' ἀξίαν ὅμως πρὸς τὰ 34%
καὶ δὲν καλύπτουν εἰμὴ μόνον τὰ 24 ἑκα-
τοστά τῶν εἰσαγωγικῶν ἀναγκῶν. Ἄρα
καὶ εἰς ἣν περίπτωσιν ἐπιτύχωμεν νὰ ἐξά-
γωμεν τὸν ἴδιον προπολεμικὸν ὄγκον ἀ-
γαθῶν, δὲν θὰ εἰσάγωμεν περισσότερα τῶν
60 ἑκατοστῶν τῶν προπολεμικῶν εἰσαγω-
γῶν.

★

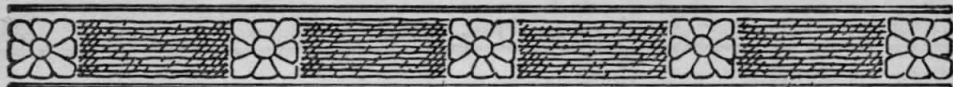
Ἐν τούτοις, παρ' ὅλα τὰ ἀνωτέρω μειο-
νεκτήματα, ἡ βελτίωσις εἶναι δυνατὴ ἂν
περισσότεραι δημιουργικαὶ δυνάμεις στρα-
φοῦν συντόμως πρὸς μίαν μελετημένην κι-
νητοποίησιν τῶν διαθέσιμων πόρων, τὴν κα-
λυτέραν ὀργάνωσιν τῆς παραγωγικῆς δια-
δικασίας καὶ γενικώτερον τὴν ἀπαλλαγὴν
τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὴν παρασιτικὴν τῆς
μορφῆν. Μόνον οὕτω εἶναι δυνατόν νὰ αὐ-
ξηθοῦν αἱ ἐξαγωγαὶ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ πα-
ραγωγή, ὁπότε καὶ ἡ πίεσις ὄλων τῶν ἄλ-
λων προβλημάτων θὰ μειωθῇ αὐτομάτως.

Μικρόν, ἀλλὰ χαρακτηριστικόν δείγμα
τοῦ τί ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ, ἀποτελεῖ τὸ πρό-
γραμμα «Πρόνοια διὰ τῆς Ἑργασίας», πε-
ρὶ τοῦ ὁποίου ἔχουν ἤδη ἀσχοληθῆ αἱ «Ἀ-
κτίνες». Παρ' ὄλον ὅτι τὸ δαπανηθὲν ἕως
σήμερον ποσὸν δὲν ὑπερβαίνει τὰ 4% ἑκα-
τομμύρια δολλάρια, ἡ παραγωγή σημα-
σία τοῦ συντελεσθέντος ἔργου ἔχει ἀσυγ-
κρίτως μεγαλυτέραν ἀξίαν. Καὶ ἡ ἐπιτυ-
χία του ὀφείλεται, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν
κατανόησιν τῶν Ἑλλήνων ἀγροτῶν, ἐνῶ
οἱ ἀρμόδιοι μόλις τώρα ἀρχίζουν νὰ ἀντι-
λαμβάνονται τὴν εὐρύτητα τοῦ ἔργου.

Ὅτι ἐπομένως προέχει εἶναι ἡ ἀποκα-
τάστασις ὁμαλῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ ἡ
μεταστροφή τῆς ἰσχυροῦσης νοοτροπίας.

Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη θὰ πραγματοποιηθῇ ἐ-
ὰν συντόμως κινητοποιήσωμεν τὰς ἠθικὰς
καὶ πνευματικὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους.
Εἶναι ἀκριβῶς ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον
ἀγωνίζονται αἱ «Ἀκτίνες». Ἄλλως, ματαιο-
πονοῦμεν.

ΓΕΩΡ. ΔΙΑΜΑΝΤΙΚΟΣ

ΟΤΑΝ ΣΚΕΠΤΕΣΑΙ ΤΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟ...

Β'.

Νομίζω ότι διακρίνω κάποιον παράπονο πάνω σε όσα είχαμε πη στο προηγούμενο τεύχος: «Κι' ἐδῶ ἀκόμα, ὄλο τὸ βάρος τῆς προσπάθειάς για νὰ πηγαίνη καλά ὁ γάμος μου, τὸ ρίχνετε σ' ἐμένα; Δὲν θὰ μπορούσατε νὰ πῆτε δυὸ λόγια ἔστω και για τὸ χρέος πὸν ἔχει ὁ ἄνδρας μου;»

—'Αγαπητή μου ἄγνωστη φίλη! Τί λόγο θὰ εἶχε τὸ νὰ κατηγοροῦμε ἀπλῶς ὄ,τι σε ἔτραυμάτισε; Δὲν εἶναι προτιμότερο νὰ ἐνδιαφερθομε για τὸ τραῦμα σου;

Βέβαια—κι' ἐδῶ, στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν μπορείς παρὰ νὰ θυμηθῆς ἐκείνους πὸν ἐξυμνοῦν πάντα «τὰ καλά παλιὰ χρόνια»—ποῖς ἀρνεῖται πὸς ὁ σημερινὸς σύζυγος, κατὰ τὸ πλείστον, ὕστερεῖ ἔμπρὸς στὸν σύζυγο ἐκείνης τῆς ἐποχῆς;

Τότε, ὁ ἄνδρας, και τῆς μέσης τάξεως, ἐδημιούργησε μιὰν ἀληθινή οἰκογένεια-κύτταρο τῆς κοινωνίας. Σὰν σύζυγος «δὲν ἐσήκωνε μάτι» ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι του. Κι' ἂν θὰ ἤθελε νὰ τὸ κἀνη, εἶχε νὰ σκεφθῆ τὸ περιβάλλον του, τὴν κοινωνία. Θὰ ἦταν ἡ ἐξαίρεσις, ἡ ντροπή.

Σὰν πατέρας, ἔστρεφεῖτο και τὸ καφενεῖο του για νὰ γυρίση στὸ σπίτι του «μὲ τὰ χέρια γεμάτα». Γι' αὐτὸ και ἡ μητέρα ἐπερνοῦσε χρόνια μὲ τὸ ἴδιο φόρεμα—δὲν ἀνησυχῶσε να τὸν κρατήση με τὸ λούσο της.

Τὰ παιδιὰ στὰ γόνατα τοῦ ὑπομονητικοῦ παποῦ ἡ τῆς ταπεινῆς γιαγιάς, ἐμεγάλωσαν πὸ ἤρεμα. Πολλὰ στή σειρά, συνήθιζαν στήν ἀλληλεγγύη και ἐγίνοντο μετρίοφρονες και «ἰσορροπημένοι» ἄνθρωποι.

Φυσικά, ὑπῆρχαν και οἱ ἄνθρωπινες σιγμές. Ἄλλὰ τότε, ἦταν ἡ ἐπέμβασις τῆς εἰρηνοποιοῦ πολιτῆς. Ἐπειτα, πὸς θὰ πῆγαιναν νὰ κοινωνήσουν, χωρὶς νὰ ξεχάσουν, νὰ συμφιλωθοῦν; Εἶναι ἀλήθεια ὄ,τι τοὺς διενκόλυαν σ' αὐτὸ και τὰ τόσα ἐνδιαφέροντα. Οἱ τόσες φροντίδες τῶν παιδιῶν, οἱ κοινὲς ἔννοιες, τόσες ἐκδηλώσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δεσμοῦ.

—'Ἦταν, πάντα, τόσο ιδεώδης ἡ κατάστασις;

—'Ασφαλῶς ὄχι! Ἄλλὰ ὁ καλύτερος ἀπὸ τοὺς δύο προσπαθοῦσε νὰ ἀναπληρώση τὸ κενό. Και ἡ κοινωνία τὸν ἔσπρωχνε σ' αὐτό: «Καλὸς-κακὸς (ἡ καλή-κακή) αὐτὸς εἶναι μ' αὐτὸν θὰ ζήσης». Και ἀντὶ νὰ τρέχουν με τὸ παραμικρὸ στὸ δικηγόρο προσπαθοῦσαν νὰ στηρίξουν τὸ σπιτικό τους, νὰ διορθώσουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἐβλεπαν, ὄμως, και τὰ προτερήματά του: «Φωνάζει, ἀλλὰ εἶναι στοργικὸς». Πόση σοφία ἔχει μέσα του αὐτὸ τὸ «ἀλλά», πὸς σε καμμιὰ, σε καμμιὰ περίπτωσι δὲν θὰ ἦταν ξένο πρὸς τὴν πραγματικότητα!

Μὴ με νομίσης για καμμιὰ «συντηρητική». Κάθε ἄλλο! Ὅμως, πὸς νὰ μὴ θυμηθοῦμε τὴν παλιὰ, γεροδεμένη οἰκογένεια!

Σήμερα γελοῦμε με τὰ συνοικέσια τῶν μητέρων μας. Ὁστόσο, ἐκείνες ἦσαν πὸ προσγειωμένες. Πρὸσεχαν πολὺ στήν ἐκλογὴ τοῦ συντρόφου τους. Ἦξεραν τί μπορούσε νὰ τοὺς προσφέρῃ ὁ γάμος. Ἀκόμη, πὸς ἡ ἀγάπη τῶν συζύγων εἶναι κάτι πὸς, συνήθως, ἔρχεται με τὸν καιρὸ, ὄταν οἱ κοινὲς χαρὲς και λύπες τοὺς συνδέσουν. Και μολονότι τὴν ἐγκαρτέρησι τους, τὴν ἔβλεπαν ταπεινότερα ἀπὸ μᾶς, σὰν ἐντολή Θεοῦ, στήν πραγματικότητα ἦσαν ἀξιοπρεπέστερες.

Ὅπως σοῦ εἶπα και πάλι, δὲν εἶμαι καμμιὰ «συντηρητική», ὄπως και σύ, καλή μου φίλη, φυσικά δὲν εἶσαι. Σὰν προοδευτικοὶ ἄνθρωποι, λοιπὸν θὰ ζητούσαμε κι' ἐμεῖς κάτι νεώτερο, δηλαδὴ κάτι καλύτερο νὰ ἔδειχνε ἡ γενεά μας στὸν τομέα τῆς οἰκογενείας. Κι' αὐτὸ θὰ πῆ πὸς ἐμεῖς με τὸν προοδευμένο πολιτισμὸ μας θὰ ἔπρεπε νᾶχωμε κατὰ πολὺ εὐτυχέστερες και πὸς πολιτισμένες οἰκογένειες. Ἄλλὰ....

Ἄλλὰ....

Μιὰ μέρα, μαζὺ με τὰ «κροκὶ» τῆς μόδας, μᾶς ἤλθε ἀπὸ τὴν Ἑσπερία και αὐ-

τὸ πὸ ἔλεγαν «διαφώτισι», «μοντερνισμό», καὶ πὸ ἦταν, ἀπλούστατα, ἄρνησις. Ἄρνησις, πὸ ἐφάνταζε τότε, σὰν ἡ τελευταία λέξις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς προόδου. Ἔπρεπε ν' ἀρνηθοῦμε τίς ὡς τότε ἀντιλήψεις μας γιὰ τὴ ζωὴ, καὶ νὰ τίς ἀντικαταστήσωμε μὲ ἄλλες. Ἄρνησις καὶ τοῦ Θεοῦ, ἄρνησις καὶ τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν ὄλων, πὸ ἐστηρίζοντο στὴν πίστι αὐτή.

Ἔτσι ἔλεγαν: Γιατί νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι οἱ σύζυγοι νὰ ὑποφέρουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον ἰσοβίως; Ἄς εἶναι ἐλεύθεροι. Καί, νὰ τὸ διαζύγιο: Συμφορὰ στὴν ἀντίληψι τῶν περασμένων γενεῶν, ἐμπῆκε ἐπισήμως στὴ ζωὴ, σὰν κάτι τὸ φυσικό!

Καὶ τὸ τραγικὸ εἶναι πὸς αὐτὸ παρουσιάσθηκε σὰν δῶρο(!) στὴν γυναῖκα, πὸ τὴν ἐλευθέρωνε, τάχα, ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ γάμου—γιὰ νὰ πάη, ποῦ; Ἐλεύθερη! Ὅπως ἐλεύθερος εἶναι κανεὶς γιὰ ν' ἀπαλλαγθῆ ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ζωῆς νὰ... αὐτοκτονήσῃ. Ἔτσι, καὶ μεῖς, γιὰ νὰ μὴ φανοῦμε καθυστερημένοι, ἐφθάσαμε νὰ δικάζονται στὰς Ἀθήνας μόνο, 152 διαζύγια τὴν ἑβδομάδα.

Θλιβερό, βέβαια. Ἀλλά, φίλη μου, τί νομίζομε; Τὸ νὰ πιστεύῃ κανεὶς στὸ Θεὸ ἢ ὄχι, δὲν εἶναι ὅπως λ.χ. ἂν δέχεται ἢ ὄχι τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου γιὰ τὴν περιστροφή τῆς γῆς. Καί, προκειμένου γιὰ τὸν ἄνδρα σου, ἔχει αὐτὴ τὴ σημασία: Ὅταν «πιστεύῃ» πὸς θὰ λογοδοτήσῃ γιὰ τίς πράξεις του... θὰ φερθῆ καὶ σὲ σένα ἀλλοῶς.

Γι' αὐτὸ, ἄλλωστε, καὶ γίνονται τόσο ἀγῶνες, παγκόσμιοι, γιὰ νὰ πολεμηθῆ ἡ ἄρνησις, γιατί δὲν εἶναι ἀπλῶς ζήτημα νὰ κάνομε φιλοσοφικὰ σκέψεις πάνω στὴν ὑπαρξί ἢ μὴ τοῦ Θεοῦ. Πρόκειται, πιά, γιὰ τὴν ἴδια τὴν εὐτυχία μας. Καὶ εἰδικώτερα, γιὰ τὴν εὐτυχία πὸ δίνει στὴ γυναῖκα ὁ γάμος. Ὁ ἀληθινὰ ἐπιτυχημένος γάμος.

Καί—μὴν ἀνησυχῆς μήπως φεύγομε ἀπὸ τὸ θέμα μας—ἡ μάχη πὸς ἔγινε γύρω σ' αὐτὴν ἢ ἐκείνη τὴ θεμελίωσι τοῦ γάμου γενικὰ, ἐπέδρασε ἄμεσα αὐτὸν δίκιο σὸ οὐ γάμο, ἀγαπητῆ μου ἀγνωστη φίλη—καὶ μάλιστα ἄμεσώτερα καὶ περισσότερο ἄ-

πὸ ὅ,τι ἴσως φαντάζεσαι.

Γι' αὐτὸ καὶ προσέχομε, ὄλοι, τόσο πολὺ τὸ γεγονός, πὸς δυὸ χιλιάδες χρόνια τώρα, ἀπὸ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Εὐαγγελίου ὡς τίς ἡμέρες μας, ὁ θεσμὸς αὐτὸς τοῦ γάμου ἐπέρασε, ἀπὸ δύο κυρίως, ἀντίθετες ἐπιδράσεις: Τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρνήσεως. Γιατί, ἡ ἐπίδρασις τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἔδωσε τὸν γάμο πὸς βασιζεταί στὴ Γραφή—τὸν γάμο τῶν προγόνων μας, τὸν γάμο, τὴν οἰκογένεια, πὸς ἐθεμελίωσαν τὸν νεώτερο πολιτισμό.

Ἡ ἄλλη, ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀρνήσεως ἔκαμε... πὸς νὰ περιγράψουν τὰ λόγια ὅ,τι βλέπομε τριγύρω μας νὰ κυλᾷ σὰν λάβα καὶ νὰ ἀπειλῆ καὶ εὐπόληπτα ὡς χθές, σπῖτια;

Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ νεώτερη, ἡ «μοντέρνα» ἐπίδρασις. Ἦταν. Δὲν εἶναι πιά, εὐτυχῶς. Ἡ στροφὴ ἢ γενικὴ πρὸς τίς πνευματικὰ ἀξίεις, ὕστερα ἀπὸ τὰ τόσα παθήματα, ἄρχισε νὰ φέρη κι' ἐδῶ τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματά της.

Ἔτσι, παραδειγμάτων χάριν, στὴν Ἀμερικὴ—ναί, ναί, στὴν Ἀμερικὴ τῶν στὰς καὶ τῶν διαζυγίων—οἱ «εἰδικοί σύμβουλοι» στὰ ζητήματα τοῦ γάμου, συνιστοῦν τώρα σὰν προληπτικὸ τῶν διαζυγίων, τὸ νὰ στρέφονται οἱ σύζυγοι σὲ μεγάλους σκοπούς. Αὐτὸ, λένε, θὰ τοὺς ἀπορροφᾷ ἀπὸ τὰ μικροπαράπονα τῆς ζωῆς.

Καὶ φυσικὰ, τὸ λένε αὐτὸ, ἔφηρασμένοι καὶ ἀπὸ τὴ στροφὴ τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὴν Πίστι.

—Γιὰ μένα, ὅμως τώρα, πὸς εἶτε γιατί δὲν πρόσεξα ἐγκαίρως τὸν χαρακτήρα τοῦ συντρόφου μου, εἶτε γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο, ὑποφέρω; Τί πρέπει νὰ γίνῃ;

—Ἀλλὰ ἀκριδῶς γι' αὐτὸ πρόκειται. Ἄν ὑπάρχη μία ἐλπίς, μία διέξοδος, αὐτὴ εἶναι τὸ νὰ πάρῃ καὶ ἐκεῖνος τὸν σωστὸ προσανατολισμό. Νὰ φθάσωμε, δηλαδή, στὸ ποθούμενο σημεῖο, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃς πιά μόνη σου τὸ βῆρος γιὰ τὴν διατήρησι τῆς εὐτυχίας σας. Νὰ κοιτιάτε τὸ ἴδιο καὶ οἱ δύο γιὰ τὴν χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ σας. Ἄλλοιώς; Εἶδες, δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύσις. Σὲ τί ἐχρησίμευσαν ὡς τώρα, τὰ τόσα προσόντα καὶ ἀγαθὰ πὸς διαθέτει, χωρὶς

συνεννόησι καὶ ἐμπιστοσύνη; Εἶναι σὰν ἐνα σπίτι ἐπιπλωμένο ἀλλὰ χωρὶς θεμέλια, πὺν οἱ καταγίδες τὸ παρασύρουν.

Μπορεῖς, ἀλήθεια, νὰ φαντασθῆς τὴν ἡμέρα, ὅπου ὁ ἄνδρας σου θὰ σοῦ φέρεται κατὰ τὶς συμβουλὲς πὺν θὰ τοῦ δίνη ὁ Χριστός; Νὰ ζῆ στὴν πληρότητά της τὴν χριστιανικὴ ζωὴ; Λοιπόν... βοήθησέ τον.

Τὸ νὰ ἀναπλάσῃς ὅμως κατὰ τὶς σωστὲς ἀρχὲς ἓνα ἄνθρωπο, νὰ τοῦ δώσης νέα ἐνδιαφέροντα, νέες ἐπιθυμίες κλπ., εἶναι ἓνας ἀληθινὸς ἀθλοσ. Καὶ πρέπει νὰ ἔχῃς, πρῶτη ἐσὺ, γυμνασθῆ. Ὅχι πὺς καὶ πάλι θὰ τὸν ἐπιτύχῃς μόνη σου. Ἀλλὰ τώρα θὰ ἔχῃς καὶ σύμμαχο ἀνάλογο. Καὶ μὴν παθαίνῃς ἡττοπάθεια. Ὅσο λίγα καὶ ἂν νομίζῃς τὰ προσόντα σου, θὰ ἐπιτύχῃς. Γιατί ν' ἀνησυχῆς; Τόσα σοῦ ἔδωσε ὁ Θεός—γιὰ ν' ἀναπληρῶνῃ διαρκῶς «τὰ ἐλλείποντα», Ἐκεῖνος.

Καί, μιὰ καὶ τὸ λέει καὶ ἓνας Καρρέλ, ἄς θυμηθοῦμε τὸ μεγάλο ἐκεῖνο ὄπλο πὺν λέγεται «προσευχὴ» καὶ πὺν θὰ σὲ συνδέῃ με τὸν Πανίσχυρο—ὅπως, ἄς ποῦμε, ἡ πρῶτα συνδέει τὴν λάμπα μας με ὀλόκληρο τὸ ἠλεκτρικὸ ἐργοστάσιο. Θὰ ἔχῃς ἀκούσει γιὰ τόσες παρόμοιες περιπτώσεις πὺν ἐτακτοποιήθηκαν μόνο με τὴν προσευχὴ. Νά, τί λέει σήμερα, ἡ σύγχρονη ἐπιστῆμη γιὰ τὴν προσευχὴ:

Ἐκεῖνο πὺν ξέρομε ἀπὸ τώρα με βεβαιότητα εἶναι πὺς τ' ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς εἶναι χειροπιαστά. Καὶ ὅσο παράξενο καὶ ἂν φανῆ, πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι εἶναι ἀληθινὸ τὸ «ὁ αἰτῶν λαμβάνει», καὶ «τῶ κρούοντι ἀνοιγῆσεται».... Αὐτὸ, λοιπόν, τὸ τόσο σοβαρὸ μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, τὸ αἰσθητήριον τοῦ θεοῦ, τὸ ἀφήσαμε ἀτροφικὸ καὶ μερικὲς φορὲς τὸ ἀφήσαμε νὰ ἐξαφανισθῆ ἐντελῶς... Ἡ συνείδησις ἔστω καὶ ἂν ἐδρεῖται στὰ ὄργανά μας, προεκτείνεται ὅμως καὶ πέρα ἀπ' αὐτά, πέρα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ φυσικὴ συνέχεια.

Τώρα, μάλιστα. Ἀφοῦ θὰ ἐξαρτᾶσαι μόνο ἀπὸ τὸ Θεό, θὰ ἔχῃς τὴν πνευματικὴ ἀνεξαρτησία—τὴν μόνη ἀληθινὴ ἀνεξαρτησία—ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Τώρα, μάλιστα. Θὰ μπορέσῃς νὰ μπῆς στὸ νόημα τῆς

ζωῆς πὺν λέγεται ἁ γ ἁ π η, καὶ νὰ ὑπερνικήσῃς τὶς δυσκολίες, πὺν ἀναφέραμε στὸ προηγούμενον τεῦχος. Τώρα, θὰ μποροῦμε νὰ ἄχωμε καρπούς, γιὰτὶ βοήκαμε τὸ δένδρο πὺν θὰ μᾶς τοὺς δίνη. Θὰ φθάσῃς μάλιστα νὰ βροῖσῃς πὺς ἡ ἀνιδιοτελὴς ἀγάπη εἶναι πράγματι ἡ φυσικὴ ἀτμόσφαιρα γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ σὰν τὸν δυνατώτερο μαγνήτη τραβᾷ καὶ κάθε καρδιά, ἀλλὰ καὶ τὴν συμμαχία τοῦ Ἰσχυροῦ Θεοῦ. Εἶναι καὶ ψυχολογικὸς νόμος πὺς δὲν μπορεῖ νὰ ζῆσῃ κανεὶς ἂν δὲν βγῆ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του—πολὺ περισσότερο ἢ γυναῖκα. Ἀλλοιῶς ἀσφυκτιᾷ—στὴ στεριά δὲν ζῆ τὸ ψάρι.

Στὸ τέλος—τέλος—δὲν ἠθικολογοῦμε, ἡ πείρα εἶναι αὐτῆ—με τὴν ἀγάπη, βελτιώνεις τὸν ἑαυτό σου. Δὲν θὰ ἔχῃς ἀνάγκη ἀπὸ αὐτὰ τὰ μηχανικά: «πρέπει νὰ φερθῆς ἔτσι», ἢ «σὺ μὲ φέρει», ἢ «νὰ γίνῃς ἀναίσθητη» κλπ., ἀφοῦ θὰ προσφέρῃς ἀπὸ τὸν ἀγαθὸν θησαυρὸν τῆς καρδιᾶς σου. Ἀλλωστε, καὶ ὁ ἴδιος ὁ γάμος (γιὰ σένα) τί ἀξία ἔχει νὰ εἶναι καλός, παρὰ γιὰ νὰ σοῦ δίνη τὴ χαρὰ; Κι' ἂν βρῆς τὴ χαρὰ πὺν εἶναι ἀπρόσβλητη ἀπὸ ὁποιοδήποτε; Τὴ χαρὰ πὺν «οὐδεὶς αἶρει ἀπ' ὑμῶν»;

Νά, λοιπόν, πὺν βοήκαμε ἔτσι, ποῖος θὰ εἶναι «ὁ μεγάλος σκοπός» γιὰ τὴ δικὴ σου ζωὴ. Νὰ βάλῃς καὶ σὺ τὸ «λιθάρι» σου στὸ κτίσιμο τοῦ πολιτισμοῦ πὺν ἄρχισε κιόλας νὰ θεμελιώνεται—ὅπως βλέπομε σ' ὅλες τὶς χῶρες—ὥστε νὰ ξαναστηλωθῆ καὶ ὁ γάμος.

Ἐνα λιθάρι, ὅμως, δίπλα στὰ ἄλλα: ὄχι μοναχιασμένο. Ἄν ἤθελες ἀπὸ αὐτὴ κι' ὅλας τὴ στιγμῆ, νὰ ἐνώσῃς τὶς προσπάθειές σου μαζὺ με τὶς τόσες ἄλλες γυναῖκες, πὺν ἔχουν τὶς ἴδιες ἐπιδιώξεις.

Μπορεῖς νὰ φαντασθῆς τί ἱκανοποίησι θὰ σοῦ δίνη ἡ σκέψις πὺς ἡ ζωὴ σου εἶναι τόσο πολύτιμη; Πὺς τὰ παιδιά σου, οἱ μελλοντικὲς οἰκογένειες θὰ ὀφείλουν κάτι καὶ σὲ σένα γιὰ τὴν εὐτυχία τους—ὅπως λ.χ. κι' ἡμεῖς, τὴν ἐλευθερία μας στοὺς ἥρωες τοῦ πολέμου ἢ τὴν ὑγεία μας στὴ θυσία τῶν ἀφανῶν ἡρώων τῆς ἐπιστήμης, τῶν γονέων καὶ κλπ.;

Καὶ σὺ, γιὰ τὸν ἑαυτό σου... θὰ φθάσῃς νὰ εὐγνωμονῆς γιὰ τὶς δυσκολίες πὺν σὲ ἔφεραν κοντήτερα στὸν Μεγάλο Σύν-

μαχο. Καί τότε... ποιὰ καρδιά μπορεί ν' ἀντισταθῆ σ' Αὐτὸν ποὺ ἔπλασε τὶς καρδιές ὄλες;

Ἄλλά, κι' ἂν ἀκόμη, ἡ περίπτωσηίς σου εἶναι πράγματι ἡ «ὄλως ἔξαιρετική», καί τότε πάλι θάχης τὴν ἀσφάλεια πὼς θὰ εἶναι δίπλα σου, γιὰ νὰ σὲ παραστέκη, νὰ σὲ καταλαβαίνει, ὁ ἴδιος ὁ Θεός, μὲ τὴν Παν-

τοδύναμη προστασία Του.

Καί εἶναι τόσο μεγάλο αὐτό!

Πάντως—σ' αὐτὸ τοῦλάχιστον δὲν θὰ συμφωνήσης μαζί μου, καλή μου φίλη;— ἀσυγκρίτως ἀνώτερο ἀπὸ τὸ μόνο ποὺ ἔχει νὰ προσφέρει ἡ ἄρνησις: ἕνα ὠχροκίτρινο χαρτόσημο τοῦ διαζυγίου!

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΑΚΥΛΑ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Κύριε,

Γιὰ τὸν πολὺπαθο τοῦτο λαὸ
π' ἀγκομαχᾶ, στενάζει, ἰδρώνει
πόσοι πόνοι,
κόποι πόσοι!

Τὰ μάτια πιά ἐστέρεψαν
καί τὸ στερενὸ τὸ δάκρυ ἔχει πετρώσει.

Κύριε,

Μοχθεῖ ἐδῶ ἕνας λαὸς
καί σπιθαμὴ μὲ σπιθαμὴ
τῆ γῆς αὐτῆ
μ' αἷμα κι' ἰδρώτα ἔχει ποτίσει.

Χτυπήθηκε,
ἀνεμοδάρθηκε
σὲ πάθη κι' ἄγρια μίση.

Κύριε,

Σὺ ποὺ τὶς πύλες τῶν ἐγκαίων γκρέμισες
κι' ὁ ἄδης ἀναστέναξε,
δὸς τὴν Ἀνάστασι ἐδῶ κάτω.
Ἥλιοι νὰ λάμπουν,
τῆς Αἰώνιας βασιλείας Σου,
ν' ἀχροοδίση Αὐγῆ
στὰ βάρη τοῦτα τοῦ θανάτου.

Γιὰ τὸν πολὺπαθο τοῦτο λαὸ
π' ἀγκομαχάει, ποὺ στενάζει, ποὺ ἰδρώνει.

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΓΙΑ ΔΕΣ...

(Ἀπὸ τὴν παρέλαση τῶν Κατηχητικῶν
Σχολεῖων στὴ Θεσσαλονίκη).

Χαρούμενος στρατὸς ποὺ ξεκινᾶ
ν' ἀνάψῃ μέσ' στὸν κόσμο τὶς φωτιές·
Καί νά, μὲ τὸ τραγοῦδι του ἀρχινᾶ
καί μὲ τὶς ὀλοφώτινες ματιές.

Ἡ ἐλπίδα ζωντανεῖ στὴν ψυχὴ
κι' ἡ λάμψη ξαναφέγγει μέσ' στὰ μάτια.
Κι' ὀλόθερμη ξεχύνεται μιὰ εὐχὴ
γιὰ τὰ εὐλογημένα τοῦτα νειᾶτα.

Ἐλάτε καί θὰ βρῆτε τὴ χαρά,
στὸ χτίσιμο τοῦ Πύργου σᾶς καλοῦμε
μ' ἀγάπης νὰ ὀπλιστοῦμε τὰ φτερά,
σὲ κόσμον ἀγγελικὸ γιὰ ν' ἀνεβοῦμε.

Γιὰ τὴν Ἀλήθεια πλάστηκε ὁ καθεὶς.
Μέσα στὸ φῶς γεννήθηκε νὰ ζήσῃ.
Τὸ Φῶς καί τὴν Ἀλήθεια θ' ἀρνηθῆς;
καί δὲν θὰ ῥθῆς μαζί μας νὰ βαδίσης;

Γιὰ δές, μᾶς τὸ φωνάζει ὁ Χριστὸς
μαζὺ του νὰ βαδίσουμε σὰν φίλοι.
Θ' ἀκολουθοῦμε μεις. Μπροστὰ Αὐτός.
Γύρω θ' ἀνθοῦν οἱ ὀμορφιές τ' Ἀπριλίου.

ΕΛΕΝΗ ΚΑΖΑΝΤΖΗ

Η ΜΕΡΙΣ «ΘΕΟΣ»,

Είκοσι χρόνια περνᾶ ἀπὸ κεῖ, πρωὶ κ' ἀπόγευμα, πηγαίνοντας ν' ἀνοίξη τὸ γραφεῖο του....

Ἄνεστης Παπαδόπουλος. Στὰ νεῖατα του ἔσπρωξε καρτσάκι, κάρφωσε καὶ ξεκάρφωσε χιλιάδες κασόνες, ταξίδεψε, θαλασσοπνίγηκε. Τέως προλετᾶριος καὶ τώρα «ἄρχοντας», ἐπιχειρηματίας «πιασμένος». Καὶ ἔξυπνος. Ξέρει νὰ πατάη σὲ πολλὰ πόδια. Πολλὲς «μερίδες» ἔχει ἀνοιχτές μέσα στὸ μεγάλο κουρεμένο κεφάλι του.

Σ' αὐτὲς συνωστίζεται καὶ ἡ «λογιστικὴ» μερίς «Θεός».

Καὶ τώρα εἶναι ἡ ὥρα νὰ ἀνοίξη τὰ βιβλία του σ' αὐτὴ τὴ σελίδα. Αὐτὸ γίνεται κάθε πρωί, καθὼς πηγαίνει νὰ ἀνοίξη τὸ γραφεῖο του....

★

Ἄνεβαίνει τὰ μαρμάρινα σκαλοπάτια. Σιγὰ-σιγὰ, γιατί τώρα ἡ καλοπέρασι ἀρχίζει νὰ μαζεῦη μερικά ἄλλα στα γόνατα καὶ στὴ μέση. Μιά βαθειὰ ἀναπνοὴ στὸ κεφαλόσκαλο. Βγάζει τὸ καπέλο του καὶ προχωρεῖ μέσα στὸν ἰσκιασμένο καὶ μισοσκότεινο χώρο. Καὶ ἐδῶ σὰν «ἄρχοντας».

Ὁ νεωκόρος ἀπὸ τὸ παγκάρι διπλιάζει στὰ δύο γεμάτος σεβασμὸ, τοῦ προσφέρει τὰ δύο κεριά, εἰσπράττει τὸ ἀντίτιμο καὶ τὸ φιλοδώρημά του, καὶ εὐχεται ὀλοψύχως νὰ εἶναι ὅλα αὐτὰ βοήθειά του. Καὶ ὁ Ἄνεστης Παπαδόπουλος προχωρεῖ πρὸς τὰ πρῶτα εἰκονοστάσια:

—Νὰ ἓνα κερὶ στὴν Παναγία, γιὰ τὸ μαγαζί!... Νὰ κ' ἄλλο ἓνα στὸν ἅγιο Νικόλαο (τοῦ χωριοῦ του) ἀπὸ πατριωτισμὸ!...

Θὰ ἀφίση καὶ ἓνα ποσό, δταν πεθάνη... Νὰ στρωθῆ στὸ χωριὸ ὁ δρόμος πὸν πάει στὴν ἐκκλησιά, νὰ τοῦ φυτέψουν δεξιά καὶ ἀριστερὰ μιὰ σειρὰ δέντρα καὶ νὰ ὀνομα-

σθῆ ὁδὸς Ἄνεστη Παπαδοπούλου, ἡ καὶ λεωφόρος....

Λοιπόν, νὰ μὴ χάνομε τὸν καιρὸ μας. Ἡ μερίς «Θεός» θὰ κλείση γιὰ ν' ἀνοίξουν οἱ ἄλλες. Καὶ γυρίζει πρὸς τὴν πόρτα ἡσυχος καὶ ἀναπαυμένος.

Ἔτσι γίνεται κάθε πρωὶ καὶ κάθε ἀπόγευμα.

«Ἀπὸ Θεοῦ ἄρχεσθαι!...».

★

Σήμερα εἶναι σκόλη. Μιά καὶ βρέθηκε ὅμως ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ἀνέβηκε ἀπὸ συνήθεια τὰ σκαλοπάτια της. Τακτικὸς σ' ὅλες του τίς δουλειὰς μόνο τὸ ἓνα κερὶ θὰ ἀνάψη—τὸ πατριωτικὸ—ἀφοῦ δὲν θὰ δουλέψη τὸ γραφεῖο.

Στὴν ἐκκλησίᾳ ἀσυνήθιστη κίνησις. Τρεῖς ὄμιλοι κοριτσιῶν σὲ τρία διαφορετικὰ σημεῖα. Καθισμένες, μὲ μιὰ κυρία ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ στα γόνατα ἀνοιγμένα βιβλία. Ἀπορροφημένες στὶς σελίδες τους.

Ἔσκυψε ὁ Ἄνεστης στὸν νεωκόρο:

—Τί γίνεται ἐδῶ;

—Μάθημα γραμμάτων σὲ ὑπηρετρίες, ἐξήγησε ἐκεῖνος πρόθυμα, μὲ ἓνα χαμόγελο πὸν χώρισε τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὸ ἓνα αὐτὶ ὡς τὸ ἄλλο.

—Περίεργα πράγματα!....

★

Μιά ψηλὴ καὶ ἀδύνατη χωριατοπούλα πέρασε μπροστά τους βιαστικῆ, μὲ ξαναμμένα τὰ μάγουλα.

—Γιατί ἄργησες πάλι Μαρία; Ρωτᾶ ἡ καθηγήτρια.

Ἡ Μαρία ἀρχίζει νὰ κλαίη.

—Ἄχ, κυρία, δὲν μπορεῖτε νὰ φαντα-

σθῆτε πόσες δυσκολίες μοῦ φέρουν στὸ σπῆτι... Σήμερα φάγαμε πάλι ἀργά. Καί εἶμαι ὑποχρεωμένη νὰ συμπληρώσω τὸ βράδυ τὴν ὥρα πού λείπω στὸ Κατηχητικό... Νά, ἀπόψε θὰ σιδερώω ὡς τὶς ἔντεκα! Καί πάλι δὲν μὲ ἀφίνουν...

Ἡ κυρία τὴν ἀγκάλιασε καὶ τὴν φίλησε: —Ἐλα, ἡσύχασε, θὰ μείνω στὸ τέλος νὰ σοῦ δείξω ὄλο τὸ μάθημα.

Τὸ κορίτσι κάθησε ἀμέσως σὰν αὐτόματο καὶ σέ λίγο ἄρχισε καὶ συλλαβίζει, σκυμμένη στὸ ἀλφαβητάριό της. Στὰ δάκτυλα μὲ τὰ φαγωμένα νύχια τρέμει τὸ μολύβι. Πτυχώνεται τὸ μέτωπο. Πυρετός στὰ μάγουλα ἀπ' τὸν εὐγενικό πόθο νὰ μάθῃ....

...Θὰ μπορῆ κάποτε νὰ διαβάξῃ τὸ «λόγια τοῦ Χριστοῦ»... Θὰ ξέρη νὰ γράφῃ ἢ ἴδια τὸν πόνο της στοὺς δικούς της, ἐκεῖ μακριὰ στὸ χωριό...

Σέ λίγο τὸ μάθημα γραμμάτων τελείωσε. Ἦλθαν κι' ἄλλα κορίτσια καὶ γέμισαν τὰ καθίσματα. Μιά κυρία μὲ γελαστὸ πρόσωπο τοὺς ἔδωσε ἓνα σύνθημα καὶ ξεχνώντας τοὺς νεροχύτες, τὶς παρκετῶδουρτσες καὶ τὶς καθημερινές παγίδες, τὰ κορίτσια, ἀνοιξαν εἰρηνικὰ τὰ μάτια τους καὶ διάπλατη τὴν καρδιά τους σ' ἓναν χαρούμενο ὕμνο...

Ἀνεβαίνει τώρα ἡ ἀρμονία, σὰν θυμίαμα, ψηλὰ στὸν θόλο, πού τὸν φωτίζουν, πολύχρομον ἀπ' τὶς θυρίδες, οἱ προβολεῖς τοῦ ἀπογευματινοῦ ἡλίου. Στέκει ἐκεῖ ὁ Παντοκράτωρ μὲ ἀνοιχτὰ τὰ χέρια, καὶ προσκαλεῖ «Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας, δούλους καὶ ἐλεύθερους», χωρὶς καμμιὰ διάκρισι, στὴν «καινὴ κτίσι», τῆς ἀδελφωσύνης καὶ τῆς χαρᾶς.

Ἐπειτα συνεχίζεται ἡ κατήχησις!

...Κατέθηκε ἀπὸ τοὺς θόλους ὁ Χριστὸς καὶ στάθηκε μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἀπόκληρους τῆς ζωῆς. Νὰ τοὺς μιλήσῃ γιὰ ἓνα ζωντανὸ Εὐαγγέλιο. Ν' ἀγγίξῃ τὶς ψυχές, νὰ τὶς γειάνῃ. Οἱ μειονεπικτοὶ χαρακτῆρες νὰ σιάξουν. Οἱ θαλασσοδαρμένες βαρκοῦλες πού ξεκίνησαν κάποτε ἀπ' τ' ἄσπρα νησιά τῆς Ἑλλάδος νὰ βροῦν λιμάνι. Ποιμένα, τὰ πρόβατα πού κατηφόρησαν ἀπ' τὰ βουνά της. Γιὰ νὰ γυρίσουν ἔπειτα πάλι στὴ δουλειά τους. Κι' ἐκεῖ νὰ γίνουν οἱ σιωπηλοὶ δάσκαλοι τῆς ἀρετῆς. Ἴσως αὐ-

τὲς θὰ τρέξουν μιὰ μέρα μὲ τὴν ἄσπρη ποδιά καὶ λαμπερὸ πρόσωπο, γιὰ ν' ἀνοίξουν τὴν πόρτα, νὰ μπῆ στὴν πολυκατοικία ὁ Ξένος, πού στέκει «ἔξω ἀπὸ κάθε πόρτα καὶ κρούει»....

★

Ὁ Ἄνестης Παπαδόπουλος, καθισμένος πίσω ἀπ' τὴ μαρμαρίνη κολῶνα, σχεδὸν κρυμμένος, παρακολουθεῖ...

Πέρασαν ὅμως ὄλ' αὐτὰ ξώπετσα. Ἄλλοῦ ὁ νοῦς του. Καὶ σηκώθηκε νὰ φύγῃ, σχεδὸν θυμωμένος.

Στὸ παγκάρι, ὁ νεωκόρος τὸν ὑποδέχεται πάλι μὲ τὸν προσήκοντα σεβασμό. Ὁ Ἄνέστης ρωτᾷ ἀπότομα:

—Καὶ ποὺ τοὺς πληρώνει αὐτοὺς πού κάνουν αὐτὴ τὴ δουλειά;

Τὸ ὕφος του ἔκοψε μισὸ τὸ χαμόγελο τοῦ νεωκόρου.

—Δωρεὰν ἐργάζονται... Ἐξήγησε ἐκεῖνος, μὴ ξέροντας ἀκόμη μὲ ποῖο μέρος νὰ πάῃ.

—Δωρεὰν!;

Ὁ νεωκόρος συνέχισε μὲ ἓνα «φάτσο στέκα». Νόμισε πὼς ἔπρεπε νὰ ἐπαινέσῃ τὸ ἔργο:

—Ἄ, δὲν ξέρετε! Τί σπουδαία δουλειὰ εἶναι... Ὅλη ἡ κοινωνία ἐνδιαφέρεται... Νά, αὐτὴ ἡ κυρία ἐκεῖ, πού διδάσκει, εἶναι γυναῖκα ἀνωτέρου ἐκπαιδευτικοῦ, ἢ ἄλλῃ εἶναι....

Ὁ Ἄνέστης τὸν κύτταξε ἄγρια:

Δὲν τὰ ξέρω ἐγὼ αὐτά. Ὅριστε μας! Νὰ ξεσηκώσουν τὶς ὑπηρετίες, γιὰ νὰ γυρεύουν ἔπειτα νὰ γίνουν κυρίες... Μὲ αὐτοὺς τοὺς νεωτερισμοὺς χαλαίει ἡ θρησκεία μας!

Ὁ νεωκόρος δὲν ἄργησε νὰ ἀλλάξῃ τὴν πορεία του 180 μοῖρες:

—Βέβαια καὶ τὴ χαλᾶνε τὴ κοινωνία μας. Χαλᾶνε καὶ τὰ στρωσίδια τῆς ἐκκλησίας... Μοῦ λερώνουν... Δυσκολεύουν καὶ τὶς ἱεροτελεστίες. Ππᾶ! Ἐγὼ τὸ φωνάζω... Τί τὰ θένε αὐτά!

★

Ὁ Ἄνέστης βγῆκε χωρὶς νὰ προσέξῃ τὴ βαθειὰ ὑπόκλισι τοῦ νεωκόρου.

Ἡ «μερίς Θεός» τοῦ παρουσίασε σήμερα ἐκπλήξεις. Καί, στὸ βάθος, οὐφ, κάτι

ἀρχίζει νὰ δαγκώνη τὴ συνείδησί του...

«Ἀπόψε θὰ σιδερῶνω ὡς τὶς 11 τὸ βράδυ», ἔλεγε ἡ Μαρία λίγη ὥρα πρὶν.

Μήπως καὶ στὸ σπῖτι του ἔτσι δὲν σκεπτόντουσαν; Ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τὴν Κατίνα; Καὶ μόνο αὐτό; Δὲν ἔβλεπε καθαρά ὅτι ὁ μεγαλύτερος γυιὸς του...

Καὶ ἀδιαφόρησε ἢ μᾶλλον τὸ βρῆκε καὶ σὰν μιὰ ἀσφάλεια γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ ὑπάρχουν ἔξω;

Ἐφτασε στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι καὶ στάθηκε γιὰ λίγα δευτερόλεπτα σκεπτικὸς!

—Ἄντε-ἄντε!... Ἄν ἀρχίσῃ νὰ σκέ-

πτεται ἔτσι!...

Ἐνας ὄγκος ἀπὸ ὀφειλὲς ἔπεφτε ξαφνικὰ νὰ ἀναποδογυρίσῃ τὸ ἰσοζύγιο τῆς μερίδος «Θεός».

Ὁ μισθὸς τῶν ὑπαλλήλων... Οἱ ἀπάτες στοὺς φόρους... Οἱ ἀπαιτήσεις στὴν προίκα τοῦ Γιάννη... Τὸ 50 τὰ 100, στὰ δάνεια... Ἐκεῖνο τὸ λαθρεμπόριο... ὁ ὄγκος... καί... καί...

—Ἄ!... Ἡ μερὶς Θεὸς δὲν συμφέρει!

Ἄλλά, φυσικά, ὑπάρχει καὶ συνέχεια...

ΟΥΤΙΣ

ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΔΡΟΜΟΙ

Ἀγκάθια καὶ τριβόλοι ἂν βγοῦν μπροστά σου,
κι' ἂν ἄγριοι σίφουνες σ' ἀρπάξουν τὴ χαρὰ,
τὸ ξέρεις: Μὴ δειλιάσης... Κόντρα στάσου...
Καὶ κράτα πάντα τὴν ἀσπίδα σου γερά.

Τὸ ξέρεις: Ἡ Ἄμαρτία θὰ ῥθῆ ντυμένη
σ' ἀνέρα πέπλα μιᾶς αἰθρίας γαλανῆς
μὲ πόθων ρόδα πλάι σου θὰ προσμένη
γιομάτη πίκρες κι' ὑποσχέσεις ἠδονῆς.

Μὰ σὺ μὴν πῆς, κι' ἂν πάθης, κι' ὅπου κι' ἂν φτάσης,
«δὲν ἔχει πλοῖο γιὰ μέ, δὲν ἔχει ὁδὸ...».
Πιστὸς Κυρίου ποτὲ δὲ θὰ δειλιάσης
—ὁ Γολγοθὰς κι' ἡ Ἀνάσταση εἶν' ἐδῶ.

Ἐδῶ στὰ τόσα μύρα πῶχει ὁ μπάτης,
στὸ φῶς τοῦ μόχθου, τῆς μετάνοιας, στὶς πηγὲς
τῆς πίστης—ποῦ σὰν ἄγγελος προστάτης
γλυκαίνει πάντα καὶ τὶς πιὸ βαθεῖες πληγές—

τῆς νιότης τὰ λευκὰ τριαντάφυλλά σου
μποροῦν ν' ἀνοίξουν δυὸ φτεροῦγες σὰν πουλί!
χιλιάδες δρόμοι ἀνοίγονται μπροστά σου
καθὼς ἡ Ἱερουσαλήμ, δές! σὲ καλεῖ....

Η ΠΡΟΣΤΑΓΗ

Καινούργιοι δραματισμοί και ελπίδες συνοδούσαν πάντα την ανατολή κάθε καινούργιου Πανεπιστημιακού έτους. Εθγενικοί δραματισμοί και ελπίδες συντροφεύσαν τις χιλιάδες των νέων που είδαν να πραγματοποιείται το όνειρό τους το φθινόπωρο τοῦ 1950.

Αυτοί αλλά και έμεις οι παλαιότεροι φοιτητάι πέρνομε μιὰ προσταγή. Προσταγή Ισρά, εθγενικού προσκλητήριου λαχῆ ἀκούγεται ἀπό παντού. Ἡ ἱστορία βροντοφωνεῖ, και σημερινή πραγματικότητα μοιάζει σάν νά εἶναι μόνον ἡ ἡχώ τῆς.

Ἱστορίας φωνή εἶναι ἡ διαπιστώσις χιλιοτοῦ πείρας διὰ τὰ ἔθνη ζῶν, μεγαλοφυοῦν, όταν ἡ Νεολαία τους ζῆ στιγμῆς ἀνατάσεως πνευματικῆς. Καί ὁ αἰών μας δέν κάνει τίποτε ἄλλο παρά νά συνοπράξει. Συνοπράζει τήν πραγματικότητα αὐτή, συνοπράζει ὁμως και τήν προσταγή: Ἡ νεολαία εἶναι τό σπέρμα τῆς μελλοντικῆς Ἑλλάδος και ἀπό αὐτήν ἐξέρχεται ἄν θά γίνη ὁ ἦρωας ἡ ὁ νεκροθάπτης τοῦ Ἑλληνικοῦ μέλλοντος. Αὐτή εἶναι ἡ φωνή τῆς Πατρῆδος, τοῦ Ἐθνους, τῆς κοινωνίας, τῆς οἰκογενείας.

Καί ἡ προσταγή μεταφράζεται σέ δραμα, στό δραμα τῆς προσδοκίας τῆς «καινῆς γῆς». Τῆς καινούργιας ἐποχῆς πού τό Πανεπιστήμιο θά εἶναι ὁ πνεύμων τῆς κοινωνίας. Ἡ καρδιά τοῦ Ἐθνους ἡ ὁποία θά παρασκευάζη τό πνευματικό αἷμα πού θά φθάνη σέ κάθε πόλι και χωριό. Τόν καλό και σκετό δάσκαλο, τόν σφοδρό και πιστό ἐπιστήμονα, τόν γεμάτο ἀγάπη γιὰ τῶν πρόθυμο και ἐργατικό γεωπῆνο. Ἀληθινά, χρυσοῦμεν δραμα. Μά και συγχρόνως σημερινῆ ἐπίδωξις. Ἀπό σήμερα πρέπει νά γίνη ὁ παλιός τῶν ἀνωτάτων μας πνευματικῶν ἰδρυμάτων, ὁ πηλμός τῆς φυλῆς.

Ἔργαται και ἐκτελεσται αὐτῆς τῆς πραγματικότητος εἰςμαθεῖ. Ἡ ἐπιτυχία τῆς δέν μπορεί νά εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπό τήν πνευματική μας κατάρτισι και πρόοδο. Δέν μπορεί νά εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπό τήν μάχη γιά τήν προαγωγή τῆς ἠθικῆς μας προσωπικότητος, πού πρέπει νά δώσωμε αὐτόν τόν χειμῶνα. Καί εἶναι εὐτόχημα διὰ γιά τήν προαγωγή μας αὐτή δίνει ἀμύπολλες εὐκαιρίες ἡ ἐποχή μας.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Ἔχει ἀλήθεια μπροστά του τόσες εὐκαιρίες

σήμερα ὁ νέος, γιά νά καλλιεργῆση τόν ἐαυτό του σέ ζωντανή προσωπικότητα ὅπως τήν ἀπαιτοῦν οἱ καιροί μας. Ἐπειτα ἀπό τό ἐντυπο τό Χριστιανικό, πού εἶτε σάν βιβλίο εἶτε σάν περιοδικό ὀδηγεῖ τοῦς νέους στούς φωτεινοῦς δρόμους μιᾶς χαρούμενης ζωῆς, ἐρχονται και οἱ εὐκαιρίες πού δίνει στόν σημερινό φοιτητή και φοιτήτρια ἡ «Χριστιανική Φοιτητική Ἐνωσις». Σημειώσωμε μέ χιρρά τὰ «Χριστιανικά Φοιτητικά Μκθήματα», πού τόσα χρόνια τώρα προσφοδοτοῦν πνευματικά τοῦς νέους και τοῦς βροθεοῦν στήν καλή ἀντιμετώπισι και τελικά στήν λύσι τῶν προβλημάτων τους. Κάθε Παρασκευή τό βράδυ γιά τοῦς φοιτητάς και κάθε Πέμπτη ἀπόγευμα γιά τῆς φοιτήτριες, εἶνα πάλι καινούργιο μάθημα, μιὰ νέα εὐκαιρία συζητήσεως γιά νά κταλήξουν σέ μιὰ καινούργια ἀπόφασι γιά τό ἀνάδεχμα τοῦ ἐαυτοῦ μας. Ὅσοι χρησιμοποίησαν μέχρι τώρα τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς αἰσθάνθηκαν και ἐξῆσαν τήν πολύτιμη συμπαρατάσι τους στόν ἀγῶνα τους γιά τόν καταρτισμό τους και τήν πνευματική τους δολακλήρωσι.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΙΣ

Μακρῶ ἀπό τόν ὄρυβο τῆς πόλεως, χωρίς πανεπιστημιακῆς φροντίδος, ἐξῆσαν οἱ φοιτητάι τῆς «Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως» τῆς Θεσσαλονίκης, γιά 15 μέρες στήν κατασκήνωσι τους, τό περασμένο καλοκαίρι και ἐγραψαν τῆς ὀραιότερας ὁσλίδας τῆς φοιτητικῆς τους ζωῆς. Τό πρόγραμμα ἐχάριξε ἀνάπαυσι ἀλλά και εὐκαιρίας γιά πνευματική καλλιέργεια. Ἡ ποικιλία του ἦταν θαυμαστή. Βιβλιοθήκη, παιγνίδια, ὁμιλίες, φιλολογικά βραβυνά, ἔκδοσις ἐφημεριδος. Καί οἱ βαθύτερες πτυχῆς τῆς κατασκηνωτικῆς ζωῆς ἦταν ἡ πρωινή μελέτη τῆς γραφῆς και ἡ ὄρα τῆς εἰλικρινείας. Ἀλλά τό πνευματικό της περιεχόμενο δέν ἐξηγελεῖτο εἰς ἐξῶ.

Ἡ στοργή τῶν μεγαλυτέρων πλοῦσι σκορπίσθηκε στήν κατασκήνωσι. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀρναίικς στάθηκε πολύτιμος παραστάτης. Καί ὁ κατασκηνωτάι ἐνοιωθαν βαθειά τό ἐνδιαφέρον τῶν ὑπευθύνων τῆς Χριστιανικῆς Κινήσεως τῆς Θεσσαλονίκης. Κάτι πού γι' αὐτοῦς δὴρηξε πηγῆ μεγάλης χαρᾶς ἦταν ἡ διήμερη ἐκδρομή τῶν Χριστιανικῶν Μκθημάτων Ὀμάδων (Χ.Μ.Ο) Θεσσαλονίκης. Τότε ἐπακοίνωθησ ἡ ἀκαδημαϊκή μέ τήν μαθητική νεολαία— ἔλοι στρατιώτες τοῦ Ἰδιοῦ Ἀρχηγοῦ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΛΑΡΙΣΗΣ

Ἡ Θεσσαλικὴ πρωτεύουσα τροφοδοτᾶ κάθε χρόνο τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν μὲ τοὺς πτυχούχους τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, πού ἱδρύθηκ ἀπὸ τὸ 1935.

Ἀπόφοιτοι τῶν Θεσσαλικῶν Γυμνασίων καὶ τῆς Εὐδοκίης ἀκόμη εἶναι οἱ σημερινοὶ σπουδασταὶ καὶ οἱ σπουδαστρίαι τῆς Ἀκαδημίας. Καὶ ἀποβλέπουν σ' αὐτὴν ὡς ἓνα πνευματικὸ κέντρον, πού θὰ τοὺς εἰσμάσῃ γιὰ τὴν μεγάλη τους ἀποστολὴν ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ τῆς Ἑλληνικῆς διαίτηρου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἀπὸ τὸ σημερινὸ προσωπικὸ καταβάλλεται κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ κατάρτισιν τῶν σπουδαστῶν, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ κἀν περιττὴ τὴν ἀνάγκη καὶ ἄλλων καθηγητῶν καὶ ἕνα καλύτερον πλουτισμὸν ἐποπτικῶν μέσων. Ἄξιος κάθε ἐπαίνου εἶναι οἱ διαλέξεις, πού ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια ἔχουν καθιερωθῆ στὴν Ἀκαδημία, πού βρῆκαν κατανόησιν τόσο ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς σπουδαστὰς. Παράλληλα μὲ αὐτὰς τίς διαλέξεις πού κατατοπίζουν πᾶν ὅσα βασικὰ κοσμοθεωρητικὰ προβλήματα, γίνονται καὶ μιὰ ἄλλη ἐργασία εἰδικῶς γιὰ τοὺς σπουδαστὰς καὶ τίς σπουδαστρίαι μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ἐνώσεως Γονέων «Ἡ Χριστιανικὴ Ἀγωγή» (Γ.Ε.Χ.Α.) πού τὸσο καρποφόρα ἐργάζεται στὴν Ἀριστοῦτικὴ κοινωνία καὶ μὲ ἰδιαιτέρην στοργὴν περιβάλλει τὴν νεολαία. Ἔτσι ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν οἱ σπουδασταὶ καὶ οἱ σπουδαστρίαι μιὰ φορὰ τὴν ἐβδομάδα μέσῳ σὲ μιὰ εὐχάριστη ἀτιμώροφηρα νὰ συζητοῦν καὶ νὰ λύνουν προβλήματα πού τοὺς παροτρύνουν στὴ ζωὴ τους.

Τὸ χριστιανικὸ ἔντυπον — καὶ ἰδιαιτέρῳ τὸ «Ἄσπ.ο.» τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν» — κυκλοφορεῖ ἱκανοποιητικὰ στὴν Ἀκαδημία καὶ μὲ ἐνδιαφέρον μελετᾶται. Ἀλλὰ καὶ τὸ χριστιανικὸ τραγούδι ἀντηχεῖ, δεῖγμα καὶ αὐτὸ τῆς στραφῆς τῶν καιρῶν.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΗ ΒΟΣΤΩΝΗ

Ἄν εἶναι κάτι, ἀπ' τὸ ὁποῖο δὲν ὑπάρχει ἔλλειψις στὴν Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξον νεολαίαν τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι οἱ διάφορες ὀργανώσεις καὶ σύλλογοι.

Θάλας κανεὶς ἐκ πρώτης ὄψεως, πὼς ὅλες αὐτὰς οἱ ὁμάδες μὲ τίς «κοινωνικὰς δράσεις» τους, ὅπως τίς λέμε, πού δὲν ἀφήνουν κανένα Week - End κενὸ τὸ χεῖμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξί, καὶ λίγες διαλέξεις γιὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μέρους τοῦ προγράμματός τοῦ συλλόγου, θὰ ἱκανοποιῶσαν τὴν νεολαίαν τῆς χώρας αὐτῆς, πού περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἔχει γνωρίσει τίς ἀνάσεις τῆς ζωῆς καὶ τὰ δολικὰ ἀγαθὰ.

Τὸ ἴδιο ὁμῶς κενὸ πού νοιῶθει ἡ νεολαία ὅλου τοῦ κόσμου σήμερα, τὸ ἴδιο αὐτὸ κενὸ τὸ νοιῶθει μὲ τὸν δικὸν της τρόπο καὶ ἡ ἐδῶ ὀρθόδοξον νεολαίαν, πὺ πολὺ δὲ οἱ φοιτηταί. Γι'

αὐτὸ καὶ μιὰ ὁμάς τέτοιων φοιτητῶν ἀπ' τὰ διάφορα Πα.επιστήμια καὶ τὸ Πολυτεχνεῖον τῆς «Μεζονοῦ Βοστώνης» αἰσθάνθηκε ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη ν' ἀρχίσῃ ἐπὶ τέλους κάποια συγκροτημένην χριστιανικὴν ἐργασίαν ἀνάμεσα στοὺς ὀρθόδοξους νέους, Ἑλληνας καὶ μὴ, φοιτηταί ἢ ὄχι. Ἔτσι μικρὰς συγκαταθέσεις ἀρχίσαν πρώτα στὴν Ἑλληνικὴν νὰ τὸ Cambridge, στίς ὁποῖαι οἱ νέοι ἐξεδήλωσαν τὴν ὄψιν τους ν' ἀκούσουν γιὰ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ ζωὴν καὶ νὰ μετάσχουν σὲ ἀνάλογον ἐργασίαν.

Σὰν πρῶτο βῆμα ἦταν ἡ διοργάνωσις μερικῶν ὁμιλιῶν οἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀρκετὰ δύσκολο νὰ γίνοντο γιὰ τὴ ὅλη προσπάθεια ἄρχισον τὴν ἄνοιξιν, ὁπότε εἶναι ἀρχὴ γιὰ τὸ Πανεπιστημιακὸν ἔτος. Ἐνας ἐκ τῶν πρώτων ὁμιλητῶν ἦταν ὁ κ. Θεοδωρίδης, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Cambridge. Ἐπηκολούθησεν ὁ κ. Ὑρσον, ὀρθόδοξος ἀμερικανὸς ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος ὁμίλησεν περὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀπὸ ἱστορικῆς πλευρᾶς Ὁ κ. Ὑρσον εἶναι διδάκτωρ τῆς Ἱστορίας ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Harvard καὶ πρὶν προσέλθῃ στὴν Ὀρθόδοξίαν καὶ χειροτονηθῆ εἰδίως ἱστορία σὲ κολλέγιον. Περὶ τοῦ 150 νέοι καὶ νέαι πού ἦσαν στὴν ὁμίλιαν αὐτὴν αἰσθάνθησαν τὸν χριστιανικὸν παλμὸν, πού ἐδονοθοῦν τὸν ὁμιλητὴν, νὰ πάλλῃ καὶ στίς δικὰς τους καρδίαις...

Σὲ μιὰ τελευταία συνάντησιν, πού ἔγινε πρὸ γενικευμένην καὶ σκοποῦσιν στὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐργασίας, ὁμιλητὴς ἦταν ὁ καθηγητὴς Dr. Ernest A. Hauser. Ὁ καθηγητὴς Hauser εἶναι γνωστὸς στοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτινῶν» ἀπὸ τὸ ἔργον του, πού ἐδημοσιεύθη τὸ 1948 καὶ εἶναι τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Κολλοσιδοῦς Χημείας στὸ μεγαλύτερον Πολυτεχνεῖον τῆς Ἀμερικῆς, τὸ Massachusetts Institute of Technology (γνωστὸ ὡς: M. I. T.). Ἡ ὁμίλιαν του πού εἶχε θέμα: «Διατί ὄλοι οἱ πρωτοπόροι ἐπιστήμονες εἶναι θρησκευτικοί» (Why all leading scientists are religious) καὶ πού ἦτο ὁμολογία πίστεως ἐνός καθηγητοῦ τῆς Χημείας, ἔκαμε τεραστίαν ἐντυπωσίαν καὶ ἀπετέλεσεν σταθερὴν στὴν ὅλη προσπάθειαν. Ἡ αἰθουσα τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ ἔδου ἐδόθη ἦτο γεμάτη ἀπὸ νέους καὶ νέαις.

Ὡς κέντρο τῆς ὅλης ἐργασίας ἦταν ἕνας στενωπότερος κύκλος φοιτητῶν, πού στὴν ἐβδομαδιαίαν συντροφίαν τοῦ κύκλου Γραφῆς, τὸν ὁποῖον εἶχαν τίς περισσότερας φορὰς Κυριακὴ ἀπόγευμα, στὰ Dormitories τοῦ Harvard, εἰσίσταν ἄλληλοσυσχεῖ καὶ ἐκπαιρναν θάρρος καὶ πνευματικὴ δύναμιν γιὰ δουλειὰ ἀπὸ τὴν Πηγὴ τῆς Δυνάμεως.

Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐμφανίζεται ὡς παράλληλον φαινόμενον καὶ σὲ ἄλλα πανεπιστήμια τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄς εὐχρηστῶμεν νὰ φθάσῃ σύντομα στὴ δημιουργίαν μιᾶς Ὀρθόδοξου Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Κινήσεως τῆς Ἀμερικῆς ὅλης, μὲ τὴν ζωντάνειαν καὶ τὴν δράσιν τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ο ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΤΟ ΑΡΚΑΔΙ

Δύο λέξεις δια νὰ μετάσχη ἡ στήλη αὐτὴ τῶν ἑορτῶν, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὴν Κρήτην ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ δλοκαυτώματος τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου. Ἐκεῖνο ποῦ ἔγινε τὴν 9ην Νοεμβρίου 1866 εἰς τὸ Ἀρκαδί τότε ἦτο μία φρικώδης καταστροφή. Τώρα εἶναι μιὰ πηγὴ ἔμπνευσεως καὶ θάρρους καὶ τონώσεως ἀγωνιστικῆς. Τὸ Ἀρκαδί εἶναι τώρα μιὰ ἀποθήκη πνευματικῶν πολεμικῶν ἐφοδίων. Τὰ ἐφόδια αὐτὰ τὰ χρησιμοποιεῖ ἡ γενεὰ μας καὶ θὰ τὰ χρησιμοποιοῦν καὶ αἱ μέλλουσαι γενεαί. Μάλιστα, ὅσον περνᾷ ὁ καιρὸς, ἡ λάμψις τοῦ Ἀρκαδίου θὰ γίνεται περισσότερον ἕντονος.

Καὶ αἱ «Ἀκτινες» μετέχουν μὲ εὐλάβειαν τῶν ἑορτασμῶν αὐτῶν καὶ εὐχονται τὸ δλοκαῦτωμα τοῦ Ἀρκαδίου νὰ εἶναι διὰ τὴν γενεάν μας στήριγμα δι' ὅλας τὰς θυσίας, τὰς ὁποίας ὀφίσταται εἰς τοὺς σκληροὺς καιροὺς, τοὺς ὁποίους διερχόμεθα.

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΕΩΣ

Ἐν σχέσει μὲ σημεῖωμά μας σχετικὸν μὲ τὴν συμφιλιωτικὴν προσπάθειαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ θέματα τοῦ διαζυγίου, μὲ πολλὴν χαρὰν λαμβάνομεν τὴν πληροφορίαν, ὅτι εἰδικῶς εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν διεξάγεται μιὰ προσπάθεια, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ πέραν τῆς τηρήσεως ἐνδὸς ἀπλοῦ τύπου. Εἰς τὴν σχετικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπάρχει εἰδικῶς πρὸς τοῦτο τεταγμένος πρεσβύτερος, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς τὴν διαδικασίαν τοῦ συμβιβασμοῦ ἐκεῖνων ποῦ ἐπέλγονται νὰ ἀσπάσων τὰ δεσμά τοῦ γάμου. Δὲν γνωρίζω τί ἐπέτυχεν ἔως τώρα μιὰ τοιαύτη προσπάθεια, ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνω, τι ἐγράφη εἰς τὸ προηγούμενον ἐκεῖνο σημεῖωμα. Ὅταν ἡ Ἐκκλησία ὀμιλῇ εἰς τοὺς ὑποψηφίους διὰ τὸ διαζύγιον ὅπως πρέπει, τότε καὶ ἂν δὲν ὑπακούουν, πάντως ἀκούουν. Καὶ ἂν δὲν προληφθῇ τὸ γκρέμισμα, προετοιμάζεται ὁμως κάποια μετάνοια, ἡ

ὁποία ἔχει τὴν ἀξίαν τῆς, καὶ πολλὰς φορές πολὺ μεγάλην ἀξίαν δι' ἕλληνα τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων περὶ τῶν ὁποίων πρόκειται.

Ἄς συνεχισθῇ λοιπὸν ἡ ἀξιεπαινος αὐτὴ προσπάθεια καὶ ἄς ἐπεκταθῇ καὶ εἰς ἄλλας Μητροπόλεις. Εἶναι ἓνα σημεῖον ὅπου ἡμπορεῖ πράγματι νὰ καταβληθῇ ἀποστολικὴ διακονία εἰς μιαν κοινωνίαν, ἡ ὁποία ἔχει πολλὴν ἀνάγκην τῆς διακονίας αὐτῆς.

Ἡ ΝΕΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ.

Οἱ ἀναγνώσται μας θὰ ἐπρόσεξαν, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ αἱ «Ἀκτινες» εἶχαν μιαν σειρὰν ἄρθρων ἀναφερομένων εἰς τὴν σύγχρονον θέσιν τῆς ἱατρικῆς ἕνατι τῶν πνευματικῶν πρεβλημάτων. Τὰ ἄρθρα αὐτά, γραμμένα ἀπὸ ἐπιφανεῖς ξένους ἱατροὺς εἰδικῶς διὰ τὰς «Ἀκτινας», πρὸέρχονται ἀπὸ τὴν διεθνή κίνησιν, ἡ ὁποία γίνεται γύρω ἀπὸ τὴν ἱατρικὴν τῆς προσωπικότητος, περὶ τῆς ὁποίας ἐπίσης ἐπανειλημμένως ἔχομεν γράψει.

Ἡδὴ ἔχομεν ἐκ τῆς αὐτῆς κινήσεως προερχομένην, μιαν πρόσφατον ἔκδοσιν, ἓνα τεῦχος τὸ ὁποῖον δίδει εἰς ὀλίγας σελίδας μιαν συνοπτικὴν ἀλλὰ καὶ ὑπεύθυνον εἰκόνα τῆς νέας αὐτῆς στροφῆς εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην. Τὸ τεῦχος εἶναι γραμμένον εἰς τὴν γερμανικὴν. Ὁ τίτλος του εἶναι: «Ἡ νέα ἀποστολὴ τοῦ ἱατροῦ» (Die neue Sendung des Arztes). Περιέχει πέντε κυρίας ἐργασίας καὶ ἓνα παράρτημα μὲ διάφορα στοιχεῖα, ἐν οἷς ἰδιαιτέρως τὸ μήνυμα, τὸ ὁποῖον ἐξέπεμπεν τὸν Β' διεθνὲς συνέδριον τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος, τοῦ Bossey τὴν 22 Αὐγούστου 1948. Τὸ κείμενον τοῦ μηνύματος αὐτοῦ ἔχει δημοσιευθῆ εἰς τὰς «Ἀκτινας» (Ἰανουάριος 1949), ὅπου καὶ τὸν πρακτικὸν τοῦ συνεδρίου. Ἄς ὑπομνησθῇ ἀκόμη ὅτι, ἐπίσης εἰς τὰς «Ἀκτινας» ἔχουν δημοσιευθῆ καὶ πρακτικὰ ἄλλων παρομοίων συνεδρίων (βλ. Ἀκτινας Ἰανουαρίου καὶ Ἀπριλίου 1950).

Ἀπὸ τὰς νέας μελέτας θὰ ὑπογραμμίσωμεν ἰδιαιτέρως τὴν μελέτην τοῦ καθ-

γητοῦ Siebeck («Τὰ ὄρια τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν Ιατρικήν») τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει νὰ δημοσιευθῇ διὰ πρώτην φοράν εἰς τὰς «Ἀκτῖνας». Ἐπίσης ἄρθρα σχετικά μὲ τὴν Ιατρικὴν τῆς προσωπικότητος τοῦ Plattner καὶ τοῦ Tournier. Τὸ δεύτερον μὲ ἰδιαιτέραν προσρμογὴν εἰς τὸ θέμα τῆς ψυχοσωματικῆς Ιατρικῆς, θέμα μὲ τὸ ὁποῖον σχετίζεται ἡ γνωστὴ ἐργασία τοῦ Ἑλληνος καθηγητοῦ κ. Μυρίνου Γερουλάνου, ἡ ὁποία ἐξεδόθη τὸ 1948 εἰς βιβλίον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ψυχικαὶ ἐπιδράσεις ὡς νοσογόνος παράγων» (περὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ βλ. ἐκτενῆ βιβλιοκρισίαν εἰς «Ἀκτῖνας» 1948 σ. 197 ἐπ.). Ἐν συνεχείᾳ δημοσιεύονται εἰδικὰ ἄρθρα τοῦ Ogelli καὶ τοῦ Bovet. Τὸ τελευταῖον ἔχει ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα, διότι ἀναφέρεται εἰς τὴν σχέσιν προσώπου καὶ οἰκεγενείας.

Ὅσοι ἤμποροῦν νὰ διαβάσουν τὸ πολυτιμον αὐτὸ βιβλίον εἰς τὸ πρωτότυπον, ἄς μὴ παρχειλήσουν νὰ τὸ κάμουν. Ἐχει ἐκδοθῆ εἰς τὸ Tyrolia Verlag, Βιέννη. Πάντως καὶ διὰ τὸ ἴσον ἀναγνωστικὸν κοινὸν τῶν «Ἀκτῖνων», ἡ παρουσίασις τοῦ τεύχους αὐτοῦ δὲν ἐξαντλεῖται βέβαια, μὲ τὸ παρὸν σημείωμα!

“ΤΟ ΙΔΙΟ ΠΑΛΙΝ ΜΑΘΗΜΑ,”

Δὲν θέλομεν νὰ δώσωμεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπασχολοῦμεν τοὺς ἀναγνώστας μας μὲ ἐμφάνισιν, ὅσον ἢ ποτε δεδικαιολογημένων καὶ ἐπιβεβλημένων, ἐπιτυχιῶν τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου περὶ γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἤμποροῦμεν ἔμως — δὲν δικαιούμεθα ἴσως — νὰ τοὺς ἀποκρούσωμεν, ὅτι ἡ ἀγγλικὴ μας ἔκδοσις «Πρὸς ἓνα Χριστιανικὸν Πολιτισμὸν», περὶ τῆς ὁποίας ἔχει γράψει ἡ στήλη αὐτῆ, γίνεται μεταξὺ τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης ἀντικείμενον προσοχῆς, ἡ ὁποία ὄλο καὶ ἀξιάζει. Ἐκτὸς τῶν συνῶν ἐκδηλώσεων ἀπὸ τοὺς εἰδικούς ἀρχίζουσιν τὰ ὀμιλεῖν καὶ ὄργανα τῆς εὐρείας δημοσιότητος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ περὶ δὲν θὰ τὸ ἐπεριμέψαμεν. Πῶς θὰ ἐφρανατάζοτο λόγου χάριν κανεῖς, ὅτι εἰς τὴν. . . . Οὐαλίαν θὰ εὐρίσκειτο καθημερινὴ ἔφημερίς, ἡ South Wales Argus, ἡ ὁποία θὰ ἀπέρρωνε κύριον ἄρθρον δὲ τὴν ἐν λόγῳ ἐργασίαν διὰ νὰ ἐξάρη τὸ μάθημα, τὸ ὁποῖον

παίρνουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα! Ἀκριβῶς δηλαδὴ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἰς τὸ Παρίσι εἶχε γράψει ὁ Daniel-Rops: «Une leçon au monde».

Καὶ ὄλα αὐτά, χωρὶς νὰ γίνῃ κανένας θόρυβος καὶ ἀπὸ πρόσωπα, ποὺ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μᾶς εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστα, εἰς τὰ χέρια τῶν ὁποίων ὄλωσ τυχαίως ἦλθε τὸ βιβλίον αὐτό, διὰ νὰ τοὺς γεμίση ἐκπληξιν, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐκπληττόμεθα διὰ τὸ τόσον ἐνδιαφέρον. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐκεῖθεν καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἐκπληξὶς ὀφείλονται εἰς μίαν βασικὴν πλάνην. Βλέποντες εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν συνεχῶς τὰς κηλιδας, ἐνομίσσαμεν ὅτι ἔσθυσεν ὁ ἥλιος τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἄλλὰ παρὰ τὰς κηλιδας ἡ ζωὴ ὑπάρχει, λάμπει καὶ θὰ φαίνεται πάντοτε ἡ λάμψις τῆς καὶ ἐκδηλώνεται ἀδιάκοπος ἡ ζωογόνος θαλπωρὴ τῆς. Ἄρκει ἡμεῖς νὰ κάμνωμεν τὸ καθήκον μας!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΑΡΑΖΟΥΛΗΣ

Ἄναγνώστας μας ἀπὸ τὸ Αἴγιον, μᾶς παραπονοῦνται διότι αἱ «Ἀκτῖνες» δὲν ἔγραψαν τίποτε εἰς μνήμην τοῦ Γεωργίου Φραζουλῆ, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ἀθροῦδους ἀλλὰ πολυτίμους ἐργάτας τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως εἰς τὴν χώραν μας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Κατ' ἀρχὴν δίκαιον τὸ παράπονον Μολονότι ἡ παράλειψις οὔτε εἰς λησμοσύνην ὀφείλετο οὔτε εἰς ἔλλειψιν ἐπιγνώσεως τοῦ ἱεροῦ χρέους, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τοιοῦτον ἄνδρα, ἀλλὰ εἰς λόγους γενικωτέρας γραμμῆς, ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι γνωστὸν πόσον ἐλάχιστα εἶναι τὰ νεκρολογικὰ σημειώματα εἰς τὰς «Ἀκτῖνας».

Ἦδη ὅμως δὲν δυσκολευόμεθα νὰ δώσωμεν τὸ ἐπιμνημόσυνον παράπονον εἰς τὴν δημοσιότητα. Διότι πράγματι ὁ Γεώργιος Φραζουλῆς ὑπῆρξεν ἓνας σκαπανεὺς τοῦ πολιτισμοῦ μας, ποὺ ἡ μορφή του πρέπει νὰ μείνῃ «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον». Δικηγόρος εἰς τὸ Αἴγιον, ἀδελφὸς τοῦ ἀειμνήστου Διονυσίου Φραζουλῆ, συνειργάσθη καὶ μὲ τὸν ἀδελφόν του καὶ μὲ κάθε καλὴν πνευματικὴν προσπάθειαν καὶ εἰς τὸ Αἴγιον κυρίως καὶ τὴν γύρω περιοχὴν, ἀλλὰ καὶ ὅπου ἄλλου ἐχρειάσθη νὰ ἐργασθῇ, Στρατιώτης τοῦ πνεύματος, ἀγωνιστῆς ἀπὸ τοὺς ὑποδειγματικούς, μορφῆ ἀπὸ ἐ-

κείνας τὰς ὁποίας δύναται πράγματι νὰ προβάλῃ ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον ὡς παράδειγμα τοῦ τί ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν χριστιανικὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν. Ἐφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν πρεσβύτες πλέον, ἀλλὰ ἡ καρποφορία τοῦ ἔργου του δὲν φεύγει βεβαίως. Τὸ ὅτι ἡ κοινωρία τοῦ Αἰγίου τόσον πολὺ σέβεται καὶ ἐκτιμᾷ τὴν καρποφορίαν αὐτήν, εἶναι ἀκριβῶς χαρακτηριστικὸν δεῖγμα.

ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Τί γίνεται μὲ αὐτὸ τὸ θέμα τῶν συντάξεων; Κυκεὼν ὁ ὁποῖος δείχνει τοῦ κατηντήσαμε μὲ τὴν ἔλλειψιν οἰασδὴποτε ἰθυσούσης γραμμῆς καὶ μὲ τὴν φοβερὰν ἐξασθένεισιν τοῦ ἀληθινὰ ἠθικοῦ κριτηρίου. Ἐνῶ ἔχομεν συντάξεις ἐξωφρενικὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν διαφέρουν καὶ πάρα πολὺ ἀπὸ τὰς διαφόρους καταχρήσεις εἰς θάρος δημοσίου χρήματος, περὶ τῶν ὁποίων τόσος γίνεται λόγος εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μερίδι πληθύνονται αἱ φωναὶ ἀπογνώσεως προσώπων, τὰ ὁποῖα στεροῦνται τοῦ στηρίγματός του λέγεται κάποια ὑπολογισμὸς σύνταξιν. Τοὺς ἐδόθη τὸ δικαίωμα νὰ ὑπολογίζουσι ἐπὶ τοῦ στηρίγματος αὐτοῦ, καὶ τώρα κινδυνεύουν νὰ μείνουν χωρὶς ψωμὶ ἢ περίπου. Δὲν θέλομεν πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον νὰ προχωρήσωμεν περισσότερον ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, εἰς λεπτομείαν, αἱ ὁποῖαι προϋποθέτουν καὶ ἀνάπτυξιν εἰδικῶν ζητημάτων. Ἀλλὰ πρέπει τὸ πρᾶγμα νὰ μᾶς συγκαταστήσῃ περισσότερον. Νὰ συγκινήσῃ τὸ κράτος καὶ νὰ συγκινήσῃ τὴν κοινωρίαν. Καὶ κατόπιν νὰ γίνῃ μία εἰδικὴ ἔρευνα τοῦ θέματος. Μία ἔρευνα πρῶτον ἀπὸ ἀπόψεως τῶν μεγάλων γραμμῶν, καὶ μία ἐπιμελημένη ἐπεξεργασία κατόπιν ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῆς. Καὶ αἱ βιοικαὶ κατευθύνσεις νὰ ἐκδηλωθοῦν εἰς συγκεκριμένους κανονισμοὺς, ἐπὶ τῶν ὁποίων νὰ ἡμπορῇ νὰ στηρίζεται καὶ νὰ ἡμπορῇ νὰ στηρίξῃ τὰ σχέδια τῆς ζωῆς του ἐκείνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει πλέον ἄλλο διὰ τὴν ζωὴν του στήριγμα.

Μία τέτοια ἐργασία δὲν ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ μόνον μέσα εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς ἀπὸ τὰς συνήθεις ὑπηρεσιακᾶς ἐνεργείας. Χρειάζε-

ται ἐνίσχυσιν καὶ χρειάζεται πύγμην καὶ πνεῦμα δικαιοσύνης, τὸ ἑποῖον ἀκριβῶς τότε πρέπει νὰ ἐκδηλοῦται, ὅταν οἱ ἀδικούμενοι στεροῦνται οἱ ἴδιοι πύγμης, διότι τὴν ἐθυσίασαν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ καθήκοντος!

ΠΕΡΙ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ

Σχετικῶς μὲ τὸ θέμα τῆς εὐθανασίας, τὸ ἑποῖον τόσον ἀπασχολεῖ τώρα τελευταίως τὴν κοινὴν γνώμην, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἐλάδωμεν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν. Τὴν καταχωρῶ εἰς τὴν στήλην αὐτὴν μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν, διότι πράγματι εἶναι ἰδιαίτερος ἐνδιαφέρουσα:

Ἐξιότιμη κ. Διευθυντά,

Εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπίψεως ἀκατανόητος ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Dr. W. Matthews Dean τοῦ St. Paul's ἐν Λονδίῳ, ἐπὶ τῆς ὑπερλιμνότητος τῆς λεγομένης «εὐθανασίας». Καὶ δικαίως ὁ θρησκευτικὸς καὶ λοιπὸς Τύπος ἠγανάκτησε ἀπὸ τὴν ἀντιχριστιανικὴν ἀνίληψιν αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἀνωτέρου Κληρικοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἀφεθῇ τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς Ἀγγλίας ἐδέχθη ἀδιαμαρτύρητος τοῦτο, καλὸν εἶναι νὰ σημειωθοῦν ὀλίγα ἔγκυροι κρίσεις καὶ διαμαρτυρίαι.

Τὸ μὲν Ἱετρικὸν Σῶμα τῶν χειρουργῶν ἐντόνως διαμαρτυρήθη διὰ τὴν «ζάρβαρον καὶ ἀνοικτήρμονα αὐτὴν θεωρίαν» καὶ διὰ μακροῦ χρόνου εἰς τὸ British Medical Journal ἀνήρθε ἐπιστημονικῶς τὴν ἀντιεπιστημονικὴν ἀνίληψιν τῆς «εὐθανασίας».

Ὁ ἐκ τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν τῆς Ἀναισθητικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Manchester André Bourde δι' ἐπιστολῆς του ἐντόνως διαμαρτυρήθη. Ἰσοῦ τί γράφει:

«Ἐρ' ὅσον ἡ ἀνθρώπινη κοινωρία ἀκόμη πιστεύει εἰς τὴν ἀμίξιον τῆς θείας Προνοίας εἰς τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ζωῆς ὅσο-ἕνηποτε καὶ ἂν ὁ πόνος θὰ λέγεται ὅτι εἶναι ἀνυπόφορος, πέραν τῶν ὅρων τῆς ἀτοχῆς, ἐν τούτοις ἔως τὴν τελευταίαν στιγμὴν θὰ ἐλπίζωμεν, θ' ἀντιζώωμεν εἰς Ἐκείνον ὁ Ὅποιος ἤγειρε τὸν Δάξαρρον οὐκ ἀπλῶς ἀπὸ μίαν ἀρρώστιαν, ἀλλ' ἀπὸ τὸν θάνατον. Ὅταν φθίσῃ κάποτε ὁ κόσμος εἰς βιβλὸν τέτοιον ὥστε νὰ παύσῃ νὰ πιστεύῃ εἰς κατὰ τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ ὅταν ἡ γῆ κατακτήσῃ ἀγέλην ταραχῶν καὶ οὐδὲν τὸ πνευματικὸν περικλείῃ, τότε ἡ κατάσχεσις τοῦ πόνου εἶτε ἀπὸ ἀναισθητικά, εἶτε ἀπὸ οἰκτον, εἶνε ἀναπόφευκτος»

Ἄλλως τε ἡ «εὐθανασία» καθόλου δὲ συμβιβάζεται μὲ θρησκείαν, τῆς ὁποίας ἡ ἰδέα τῆς ἀπολυτρώσεως συνδέεται τόσον στενὰ μὲ τὴν τόσον πειθητικὴν διήγησιν τῆς Ἀγίας καὶ τοῦ Πόνου ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ. Εἶναι ἀπλοῦτος ἀσυμβίβαστος μὲ τὸ διγίεν πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Είναι ακόμη αντίθετος και με την ιδεάν της ζωής (1).

Άλλος δὲ ἀριθμὸς ἀνωτέρου ἐπιστημονίου τοῦ Χειρουργικοῦ Τμήματος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Manchester ἐδημοσίωσεν ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν ἀναρῶσαν γραφικῶς τὴν πλάνην αὐτήν:

«Ὁμολογούμενος ἡ «Euthanasia» εἰς μαρκευτικὴν φαινομένην λογικὴν διότι παρέχει ταχύνει καὶ ἀνωδυνον θάνατον. Πιὸ ἐλευστικὴ ἀκόμη φαίνεται εἰς ὄσους δὲν πιστεύουν εἰς μίαν μετὰ θάνατον ζωὴν, οὔτε εἰς Θεόν, ὑπὸ τοῦ ὁποίου θά κριθοῦν. Ἄν ὁ Dr. Matthews φρονῆι ὅτι ὁ πόνοσ ἐνὸς ἰγωνιζομένου ἀρρώστου εἶνε ἀσκοπος καὶ βραχνιστικὸς, τότε θὰ ἐπρεπε νὰ ἀποκλεισθῶμεν τὴν ἰσότητά τῶν δοκιμασιῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεωσ τοῦ Χριστοῦ—ὁ ὁποῖοσ ἔκουσῖωσ μάλιστα ὑπέμεινε τὴν ἀγωνίαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἄν φαντάζεται ὅτι ὑπάρχουν πόνοι πὸν κανένα σκοπὸν δὲν ἐξηγητοῦν, δὲν μὲνει παρὰ νὰ τοῦ ὑπενθυμίσωμεν τοὺσ λόγουσ τοῦ ἀπ. Παύλου: «Ὅχι ἀξία τὰ παθήματα τοῦ νῦν κειροῦ πρὸσ τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαταφθῆναι εἰς ἡμᾶσ» (Ρωμ. 8, 18, Β' Κορ 4, 17—18) Ὁποῦ ὁ Dean νομίζει ὅτι ἡ θλίψισ κυρλιάζει τὸν ὑποφέροντα, ἐκεῖ δὲ ἀπ. Παῦλοσ ἀνακαλύπτει πηγὴν χαρᾶσ καὶ θυνάμεωσ ἐν Χριστῷ. Ἄν ἡ αὐτοκτονία εἰ εἰ κακόν, διατί ἐξ Ἰσοῦ νὰ μὴ εἶνε κακόσ, καὶ ἡ «εὐθανασία» ὅταν τὴν προκαλῆσῃ σὸ εἰσ τὸν ἄλλον; Αἱ δικαιολογίαι σου τότε δὲν διαφέρουν ἐκείνων πὸν ἐκῆρυττον οἱ κλισταὶ ὅταν τὴν ἐφήρυσαν εἰσ μεγάλην κλιμακα.» (2).

Νοέμβριοσ 1950

Μετ' εὐχαριστιῶν

Ἰεφφόρδη

A. ΤΙΜΙΑΔΗΣ

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Καὶ τώρα ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖωμα τῆσ στήλης αὐτῆσ διὰ τὸ ἔτοσ 1950. Ἄσ ἀπριερωθῆ εἰσ ἕνα πολὺ γρήγορον βλέμμα εἰσ τὴν ὕλην πὸν ἐδημοσιεύθη εἰσ τὰς «Ἀκτίνεσ» τοῦ ἔτοσ 1950. Ὅσ ὁμολογηθῆ, ὅτι ἡ εἰκὼν πὸν ἐμφανίζεται ἔχει ποικιλίαν θεμάτων, ἀσυνῆθη πράγματι. Σε ρὰ ἀπὸ ἄρθρα γρχμμῆσ καὶ σειρά πρῶτων ἄρθρων γρχμμῆτων ἀπὸ ἐκλεκτοῦσ συνεργάτασ τοῦ περιοδικοῦ Ἑλληνασ καὶ ξένουσ καὶ ἀναπερόμενα εἰσ τὴν ἐργασίαν διὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰσ τὰ σημερινὰ προβλήματά του. Θέματα ἔπειτα βρασικοῦ ἐπιστημονικοῦ προσανατολισμοῦ.

Ἐρχονται κατόπιν ἐρευναὶ διὰ σύγχρονα προβλήματα τοῦ τόπου. Ἀκολουθοῦν διάφορα θέματα παρμένα ἀπὸ διαφόρουσ ἐπιστήμασ καὶ τὰσ φυσικὰς ἀλλὰ καὶ τὰσ

θεωρητικὰσ, ἀπὸ τὴν Τέχνην, ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν. Ἐρευναὶ ἐπάνω εἰσ φλέγοντα σύγχρονα κοινωνικὰ προβλήματα (οἰκογένεια, διαζύγιον, τὸ παιδί καὶ τὸ οἰκογενειακόν του περιβάλλον).

Ὅπωσ κάθε χρόνον καὶ πάλιν ἡ λογοτεχνικὴ ὕλη. Διηγήματα ἀλλὰ καὶ ποιήματα καὶ με παλαιότερουσ γνωστοῦσ ἀλλὰ καὶ με νεωτέρουσ συνεργάτασ. Καὶ λογοτεχνικὴ κριτικὴ.

Μὲ τὴν σειράν τῆσ, ἡ Φοιτητικὴ Στήλη. Παρακολούθησισ τῆσ πνευματικῆσ κινήσεωσ εἰσ τὸ ἐσωτερικόν καὶ ἐξωτερικόν, ἀκόμη... ἀλλὰ ἄσ κυττάξωμεν (ἀξίζει τὸν κόπον) εἰσ τὰσ ἐπομένασ σελίδασ, τὸ εὑρετήριον ἢ ἀκόμη καλύτερα τὰ δώδεκα τεύχη.

Οἱ συνεργάται πὸν ἔγραψαν, μία πλειὰσ ἀπὸ Ἑλληνασ καὶ ξένουσ, ἄνδρασ καὶ γυναίκασ, ἐκπροσώπουσ τῆσ συγχρόνου πνευματικῆσ ζωῆσ εἰσ ὅλασ τῆσ σχεδὸν τὰσ ἐκφάνσεισ, εἰργάσθησαν δι' ἕνα ἔργον τὸ ὁποῖον ξεῦρομεν πλέον πόσον ἦτο ἀπαραίτητον νὰ γίνη.

Οἱ ἀναγνώσται μασ εἶναι συνεργάται καὶ αὐτοί. Ἄσ ἔχουν, λοιπόν, τὴν τελευταίαν λέξιν εἰσ τὴν παροῦσαν στήλην με μίαν ἀπὸ πολλὰσ ἐπιστολάσ πὸν μᾶσ ἔφεραν ἐντυπώσεἰσ ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τῶν «Ἀκτίνων», κατ' ἐξίρεισιν τοῦ κανόνουσ καὶ ἀκριδῶσ διὰ τὸ κλείσιμον τῆσ χρονιάσ:

5.11.50

Ἄγαπητέσ «Ἀκτίνεσ»

Ὁ χρόνοσ τοῦ 1950, εἶναι τὸ πρῶτο σκαλοπάτι πὸν μ' ἀνέβασ στὸ πλαίσιο σασ. Κι' ἦταν τυχεῖο τὸ ἀνέβασμα, ἀθόρυβο, μεταβατικὰ καλυμμένο. Βρέθηκα στὸ πεδίο τῶν θεωριῶν καὶ σκέψεων σασ, χωρὶσ νὰ τὸ καταλάβω κίν. Χωρὶσ προμελέτημα. Γι' αὐτό, στὴν ἀρχὴ δὲν ἔδωσα μεγάλη σημασία στὴν ἀξία σασ. Δὲν ἐπρόσεξα τὸν προορισμό καὶ τὴ βᾶσι σασ. Δὲν μπορούσα νὰ διακρίνω τὸ φῶσ σασ. Σιγὰ σιγὰ ὅμως, ἡ ψυχὴ μου, ἐνόμιωσ πὸσ ἔκεινο πὸν ζητοῦσε τὸ ἔδρισκε κάθε φορὰ στὰ γράμματά σασ. Μά, δὲν ἦταν γνώμη τῆσ, ἀλλὰ γεγονός, πραγματικότησ. Καὶ κατὰλαβε ἀργότερα, ὅτι τὸ θέλωμα τῆσ διακρίσεωσ ἦταν ἡ ἡ παιδικότησ μου—μᾶλλον ὄχι—ἡ τὸ νεφέλωμα τῆσ κοινωνίασ μασ, πὸν ἔκρυβε πίσω του τίεσ ἀκτίνεσ σασ. Πόσο ὅμως;... τὸ φῶσ θὰ νικᾷ τὸ σκοτάδι. Κι' ἐνίκησατε, φυσικὰ. Κι' ἦταν ἡ νίκη σασ, ἡ δικὴ μου ἔκαστέρωσι στίεσ ἰδέεσ κι' ἡ δικὴ μου ἱκανοποίησι, γιατί, ἐπὶ τέλουσ, ἐδρῆκα ἡ ψυχὴ μου τὸν σύντροφό τῆσ, τοῦσ λογισμοῦσ καὶ τὰ συναισθηματά τῆσ, τὸν πόθο καὶ τὴν τάσι τῆσ, τὴ θαλπωρὴ τῆσ κοινωνίασ τῆσ,

(1) Voluntary Euthanasia. Εἰσ τὴν ἐφημερίδα The Manchester Guardian, May 3.

(2) The Manchester Guardian; 3 May 1950.

τὴν κολυμβήθρα τῆς, ποὺ θὰ λουζθῆ με τὶς ἀκτίνες σας. Πρέπει νὰ σὰς εἶμαι εὐγνώμων. Πρέπει νὰ σὰς ὀφείλω πολλά. Κι' ἔτσι εἶναι...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΤΣΟΣ

Πάτριαι, ὁδὸς Πόντου 29

Σὰν πολλὰ τὰ λέει ὁ ἀναγνώστης μας!
Ἄλλὰ πολλά πράγματι πρέπει νὰ γίνουν.
Ἄς συνεχίσωμεν λοιπὸν τὴν προσπάθειάν μας, εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος!
Ζ. Ν.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

«ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ»

Με τὸν ἀπλό καὶ μονολεκτικό, ἀλλὰ καὶ τόσο οὐσιαστικό καὶ πολυσήμαντο τίτλο «Ἑλληνίδες», δύο κυρίες, ἡ κ. Π. Χ. Ζητρίδου καὶ ἡ κ. Ἑλ. Π. Φημένου, ἔγραψαν ἕνα ἀληθινὰ ἔθνικὸ βιβλίον. Χωρὶς προπῶδες ἐκφράσεις καὶ λυρικές μεταρσιώσεις, χωρὶς ἐνζητημένην τυμπανοκρουσίαν, ἀλλὰ με στοιχεῖα θετικά καὶ θεύθυνα, με σύντομα βιογραφικὰ σηματώματα καὶ περιεκτικὴ ἐξιστόρηση πράξεων καὶ γεγονότων, καὶ ὅλα αὐτὰ με ἕφος λιτό, οὐμνὸ καὶ σοβαρὸ, κατάρθωσαν νὰ συνθέσουν τὸν καλύτερον καὶ ἀρμονικώτερον, τὸν κλασσικώτερον μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ἕμνο γιὰ τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Ἑλληνίδων κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν κατοχὴν.

Τὸ βιβλίον περιέχει, μικρὴ σὲ ἔκταση, ἀλλὰ πελώρια σὲ ποιότητα καὶ ἀξία, τὴν ἱστορίαν 250 Ἑλληνίδων, ποὺ πρόθυμα, ἀξιοτακτα κι' ἀποφασιστικά, ἠπακούοντες στὴν ἀνώτερη φωνὴ τῆς συνειδησέως τους—τῆ φωνὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς—, πιστεύοντας στὶς ἀνώτερες ἠθικές καὶ πνευματικὰς ἀξίες τῆς Φυλῆς τους, ἐπρόσφεραν με ἀπάνταστο ἡρωϊσμὸν καὶ ἀπαράμιλλην αὐτοθυσίαν τὴν ἱερὴ συμβολὴν τους στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπιβίωσιν, τὴν ἀλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Πατρίδος τους καὶ τῆς Ἀνθρωπότητος. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ ἄλλες, ποὺ τὰ ὀνόματά τους ἔμειναν μέχρι τῆς σιγμῆς, ἴσως καὶ γιὰ πάντα, ἀγνωστα. Ὅμως, ἀν τὰ ὀνόματά τους ἔμειναν ἀφανῆ, οἱ ψυχικὲς φυσιογνωμίαι τους εἶναι ἀποτυπωμένες καὶ συγχωνευμένες ἀνεξάλειπτα μέσα στὴν κοινὴ καὶ ἀδιαχώριστη μορφήν, ποὺ συνθέτουν τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἔργα τῶν 250 καὶ ποὺ λέγεται, με μίαν λέξιν, «Ἑλληνίδα».

Τὸ βιβλίον τῶν δύο κυριῶν δίδει ἀνάγλυφα καὶ ζωντανὰ τὴν ὥραϊα καὶ μεγάλην αὐτὴ μορφήν. Καὶ μολονότι ἡ εὐγενικὴ τους σκέψιν—νὰ διαθέσουν τὴν εἰσπράξειν τοῦ βιβλίου γιὰ τὴν ἀνέγερσιν Ἡρώων τῆς Ἑλληνίδος— ἀξίει καὶ πρέπει νὰ πραγματοποιηθῆ, νομίζουμε ὅτι καὶ μόνο τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖ ἕνα ἀληθινὸ, οὐμνὸν κι' ἐπιβλητικὸν μνημεῖον τῆς ἡρωϊκῆς Ἑλληνίδος.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ἜΡΓΟΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΟΠΟΛΕΩΝ

Ὅλοι εἶχαμε μίαν ἰδέαν γιὰ τὸ ἔργον τῶν παιδοπόλων· γνωρίζαμε τὴν ιστορικὴν περιβαλψιν, τὴν περιποίησιν καὶ τὴν φροντίδην, ποὺ βρῆκαν οἱ αὐτὲς τὰ κατατρεγμένα Ἑλληνόπουλα, ποὺ σῶθησαν ἀπὸ τὰ νύχια τῶν προδοτικῶν ὀρθῶν

γνωρίζαμε καὶ τιμῶσαμε αὐτὴν τὴν μεγάλην ἔθνικὴν κι' ἀνθρωποεικὴν προσπάθειαν, ποὺ, με τὴν δηληλὴν ἐμπνευσιν καὶ τὴν ἄμωσιν συμμετοχῆς τῆς Βασιλείσας, ἔγινε με τόσην προθυμίαν, ἀφοσίωσιν καὶ αὐτοθυσίαν ἀπὸ τὴς Κυρίας καὶ τοὺς ἄλλους συνεργάτας· πρέπει ὁμως νὰ ὁμολογήσωμε ὅτι μόνο στὴν εἰδικὴν συγκεντρώσιν ποὺ ὀργάνωσε τὸ «Ἑλληνικὸν Φῶς» μπορέσαμε ν' ἀντιληφθεῖμε πόσο λαίψες ἦσαν οἱ γνώσεις μας γι' αὐτὸ τὸ ἔργον καὶ πόσο ἀνεπαρκεῖς οἱ χαρακτηρισμοὶ ποὺ τοῦ διδαμε.

Ἡ θετικὴ καὶ πιστικὴ ἔκθεσις τοῦ κ. Βαλαωρίτη, ἡ φωτισμένη ἀπὸ βαθεῖαν νόησιν καὶ παλλόμενη ἀπὸ θερμὴν στοργὴν ἑμιλία τῆς Καθ. Συνιδούσας, οἱ πίνακες καὶ οἱ χάρτες ποὺ ἦσαν κρεμασμένοι στοὺς τοίχους, μᾶς ἔκαμαν νὰ νοιώσωμε βαθύτατα ὅτι τὸ ὥραϊον καὶ μεγάλον ἔργον, ποὺ ἀρχισε ἀπὸ τῆς παιδοπόλεις καὶ συνεχίζεται σήμερον στὰ «Σπίτια τοῦ Παιδιοῦ», εἶναι καὶ σὲ ἔκτασιν καὶ σὲ βάθος πολὺ μεγαλύτερον ἀπ' ὅσον ἐφραταζόμεσθα. Ἐθνικὸν βέβαιον προῖον πρῶτον, ἀφου τὰ παιδιὰ μας σῶθησαν ἀπὸ τὴν πιὸ φρικτὴν δουλείαν ἀνθρωπιστικὸν ἔπειτα, ἀφου προφυλάχθησαν συγχρόνως καὶ ἀπὸ τὴν δυστυχίαν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πλατείαν καὶ πιὸ βαθὺ ἀκόμη, κατὰ σταθερώτερον καὶ ἀποδοτικώτερον· ἕνα ἔργον πνευματικόν, ἕνα ἔργον βαθεῖας διανοητικῆς καὶ ψυχικῆς καλλιέργειας καὶ ἀναγεννήσεως.

Τὰ παιδιὰ αὐτὰ—καὶ ὅχι μόνο τὰ παιδιὰ τῶν ἐξριζωμένων καταίκων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν... συμμοριτῶν—δὲν βρῆκαν στὶς παιδοπόλεις μίαν ἀσφαλῆ, ὀγιενὴν καὶ ἀνετη μόνον ζωὴν. Διαποτίσθησαν συγχρόνως ἀπὸ τὸ ζωογόνο φῶς καὶ τὴν θερμουργὸν πνοὴν τῶν δῆλων ἀρχῶν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ Ἡ σκοτεινὴ καὶ μουδιασμένη σκέψιν τους ἔλαψεν καὶ ὑψῆθηκε καθαρὴ καὶ δυνατὴ. Κι' ἡ τρομαχμένη καὶ πονεμένη—κάποτε καὶ ἐηλητηριασμένη—καρδίαν τους γέμισεν ἀπὸ ἀγνότηταν καὶ θάρρος, ἀπὸ αἰσιοδοξίαν καὶ πίστην. Γι' αὐτὸ καὶ τώρα ποὺ ἔχουν γυρῆσαι στὰ σπίτια τους, εἶναι οἱ ὀγιεῖς καὶ γόνιμοι πυρήνες ποὺ προστομίζου τὴν νέα πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀνθήσιν στὸν τόπον μας.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ «ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΩΤΟΣ»

Ὅσοι εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν τιμὴν νὰ συμμετάσχουν στὸ πρόσφατον Συνέδριον τῶν μελῶν καὶ τῶν συνεργατῶν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» αἰσθάνθησαν τὴν πιὸ βαθεῖαν πνευματικὴν εὐφροσύνην καὶ γέμισαν ἀπὸ αἰσιοδοξίαν καὶ πίστην γιὰ τὸ πνευματικὸν μέλλον αὐτοῦ τοῦ τόπου. Σὲ τὴσ-

οσρεις ἀλλεπάλληλες καὶ μακρὲς συσκέψεις ὅλοι οἱ συμμετεχόντες στὸ Συνέδριο πρόσφεραν μὲ κατεπληκτικὴ κοινότητα διαθέσεων καὶ σκέψεων τὴν ψυχικὴ καὶ διανοητικὴ καταβολὴ τρως στὴ μελέτῃ καὶ στὸν ματαρισμὸ τοῦ νέου προγράμματος γιὰ τὸ πνευματικὸ ἔργο τοῦ Συλλόγου. Ἦταν μιὰ συνεργασία πραγματικὰ ἁρμονικὴ καὶ φωτεινὴ, γι' αὐτὸ καὶ ἄμεσζ ἀποτελεσματικὴ καὶ γόνιμη.

Εἶχαν κατακριθῆ τέσσερις πολυμελεῖς Ἐπιτροπὲς καὶ μελετοῦσαν, χωριστὰ ἢ κάθε μιὰ, τὰ ἴδια θέματα. Καὶ ὁμως, ὅταν οἱ Ἐπιτροπῆς αὐτὲς ἀνεκρίνωσαν στὴν ἐλομέλεια τὰ συμπράγματα τους, ἦταν τόσο ὅμοια, τόσο σχεδὸν ταυτῶσημα τὰ συμπράγματα, ὡς τὰ προκαλεῖ ὄχι ἀπλῶς καταπληξῆ, ἀλλὰ βαθύτατο θαυμασμὸ καὶ συγκίνηση ἢ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ αὐτὴ ἐνόητης. Νὰ πῆς ἐργάζονται καὶ συνεργάζονται, νὰ πῶς ἀποδίδουν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν τὸν δέουσαν τὰ ἴδια ὁφηλὰ ἰδανικὰ καὶ τοὺς ἐνόησι δ Ἰδιος πόθος γιὰ μιὰν ἀνώτερη πνευματικὴ δρᾶση.

Ο "ΧΡΙΣΤΟΣ.,

Χαιρετίζουμε μὲ χαρὰ καὶ μὲ συγκίνηση τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχία, ποὺ εἶχε στὴν Ἀμερικὴ μιὰ Ἑλληνικὴ μουσικὴ σύνθεση, ἢ συμφωνία τοῦ κ. Χαριλάου Παρπέσσα «Ὁ Χριστός», ποὺ παίχθηκε στὸ «Καρνέγκυ Χώλ» ἀπὸ τὴν φιλαρμονικὴ ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης μὲ τὴν διεύθυνση τοῦ Ἑλληνοῦ ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσομε τοὺς λόγους τῆς χαρᾶς καὶ τῆς συγκινήσεώς μας. Ἀρκεῖ νὰ ὑπογραμμίσουμε τὸν τίτλο τῆς συμφωνίας: «Ὁ Χριστός». Καὶ νὰ προσθέσομε ὅτι τὸ πνευματικὸ μοτίβο τῆς εἶναι παρμένο ἀπὸ μιὰ φράση τοῦ Βίγνερ: «Ἡ μοῖρα τῆς Ἀνθρωπότητος ἐξεκτάται τελικὰ ἀπὸ τὴν ἐκ μέρους τῆς ἀποδοχῆ τῆς διδοσκαλαίας τοῦ Χριστοῦ... Ὡ Σπότηρ, μείνε συμπαραστάτης μας μὲ τὸ ἀμέτρητο ἔλεός Σου».

Θί πρ σθέσομε ἀκόμη ὅτι στὸ καθένα ἀπὸ τὰ τρία πρῶτα μέρη τῆς συμφωνίας ὁ συνθέτης προσάσει ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Ἀπ' ἀλφου» τοῦ Ἰωάννου. ἐνῶ στὸ τέταρτο μέρος εἰκονογραφεῖ τὴν «ἀοθένια τῆς εἰτοχῆς μας: τὴν αὐτοκαταστροφή» καὶ στὸ πέμπτο προβάλλει τὰ τρία συθματα τῆς σωτηρίας: «Ἀγάπη, Πίστις, Ἐλπίς».

Καὶ μόνο οἱ πληροφορίες αὐτὲς ἀρκοῦν, γιὰ ν' ἀκούσομε καθρὰ, πάντα ἀπὸ τὸν ὠκεανὸ, τὴν Ἑλληνικὴν συμφωνία καὶ νὰ νοιώσομε βαθύτατα τὴν ἀληθινὴν τῆς ἀξία καὶ τὸ ὁφηλὸ πνευματικὸ τῆς μήνουμα. Σφίγγουμε θερμὰ τὸ χερί τοῦ Ἑλληνοῦ συνθέτου καὶ τὸν πρὸβάλλομε ὡς εἶνα ἀκόμη ζωντανὸ ὁπόθειμζ τῆς δημιουργικῆς ἀνατάμωσις καὶ εὐφορίας, ποὺ χρεῖζει στὸν καλλιτεχνὴ τὸ φῶς καὶ ἢ πνοὴ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος.

Η ΕΚΘΕΣΗ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Ἰστέρα ἀπὸ ὀκτώ μῆνες ἐξακολουθητικῆς

λειτουργίας στὸ Ζάππειο, ἔκλεισε τίς πύλες τῆς Ἡ Ἐκθεσὴ Λαϊκῆς χειροτεχνίας καὶ Βιοτεχνίας. Κατὰ τὸ διαστήμα αὐτὸ ὀκτακόσιες χιλιάδες ἄτομα ἐπισκέφθηκαν τὴν ἔκθεση καὶ ἀγόρασαν ἔργα ἐξαικοσίον ἑκατομμύριον δραχμῶν.

Ἀπολογισμὸς πλούσιος καὶ γόνιμος. Ὅχι τόσο στὴν ἀξία τῶν ἔργων ποὺ ἔχουν πωληθεῖ, ὅσο στὸν ἀριθμὸ τῶν ἐπισκεπτῶν. Ὅκτακόσιες χιλιάδες ἄνθρωποι πέρασαν μπροστὰ ἀπὸ τὰ ἐκθέματα τῆς λαϊκῆς μας τέχνης καὶ τὰ εἶδαν, τὰ πρόσεξαν, τὰ καμάρωσαν. Ναι εἰστε βέβαιοι ὅτι πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς — ἴσως οἱ περισσότεροι — πρῶτη φορὰ ἐπικοινωνοῦσαν τόσο πλατιὰ μὲ τὴν τέχνη τοῦ λαοῦ μας καὶ ἐπαιρναν μιὰν τόσο γενικὴ, σχεδὸν πλήρη, εἰκόνα τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς.

Μέσα σ' αὐτὴν τὴν εἰκόνα ἀντίκρυζαν καθρὰ καὶ σὺν δροτοποίησαν τὴν ἀληθινὴν τῆς ἀξία, τὴν ἀνεξάντλητη ζωτικότητά τῆς, τίς ἀπέραντες δυνατότητές τῆς γιὰ μεγάλη καὶ πλο πλατεία ἐξέλιξη. Καὶ εἶναι βέβαια φανερὸ πόσο μεγάλη καὶ βαθειὰ ἐπίδραση θὰ εἶχε ἀσφαλῶς αὐτὸ στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ γενικὰ, γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ διαπαιδαγώγησή του, ἀλλὰ καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ καλλιτεχνικοῦ μας κόσμου εἰδικότερα, ποὺ μπόρεσε ἔτσι νὰ ἔλθῃ σὲ ἄμηση καὶ ἀπτὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴ μοναδική, τὴ μεγάλη κι' ἀστείρευτη βρυσσομὰνα τῆς Τέχνης.

Γι' αὐτὸ νομίζομε ὅτι εἶναι καθήκον μας νὰ ἐκφράσομε τὰ συγχρητῆρια καὶ τίς εὐχαριστίες μας στὸ «Ἐθνικὸν Ἴδρυμα» ποὺ εἶχε τὴν πρωτοβουλία καὶ τὴ φροντίδα γιὰ τὴν ἔκθεση αὐτὴ καὶ νὰ ἐπαναλάβομε τὴν εἰσηγησὴ μας ὄχι μόνο νὰ συνεχίσῃ, ἀλλὰ καὶ ν' ἀναπτύξῃ τὴν ὄραία αὐτὴ δρᾶση σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς μας ζωῆς.

ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΕΚΘΕΣΗ

Καὶ σὺν ἐμπρακτικὴ πιστοποίηση τῶν παραπάνω ἀπόψεών μας, εἶδαμε τίς ἡμέρες αὐτὲς καὶ μιὰ πρωτότυπη καλλιτεχνικὴ ἔκθεση, ποὺ εἶχε ὄχι μόνο μιὰν ἄμηση σχέση μὲ τὴ λαϊκὴ μας τέχνη, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦσε μιὰ καλλιτεχνικὰ ἐξελιγμένη — γνήσια ὁμως κι' αὐτοῦσια — μορφὴ τῆς.

Ἐνας γνωστὸς γλύπτης—ὁ κ. Χρ. Καπράλος—δὲν ἐνόησε ὅτι ἦταν ἀταίριαστο κι' ἀνάξιο, ἀλλὰ ἀπειναντιὰς ἀπόλυτα σύμφωνο μὲ τὴν ἀληθινὴν ἀποστολὴ τοῦ καλλιτέχνη ὄχι μόνο νὰ ἐμπνέεται, ἀλλὰ καὶ νὰ χρησιμοποῖ ὡς πρῶτην βλῆ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν λαϊκὴν μας τέχνη. Καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ διαθέσῃ τὴν δημιουργικὴν του πνοὴ καὶ ἰκνότητητα στὴν κατασκευὴ... πιάτων, κανατιῶν, βάζων καὶ ἄλλων εἰδῶν λαϊκῆς κεραμεικῆς.

Καὶ ὅπως ἦταν ἐπόμενο, τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἦταν μιὰ ἀπλὴ μιμητικὴ ἔργασια, μὲ διακεσμητικὲς ἀπλῶς προθέσεις καὶ ψεύτικη κι' ἀψυχη λαϊκὴ ἀφέλεια, ἀλλὰ μιὰ ἔργασια ἀληθινὰ ἐμπνευσμένη καὶ δημιουργικὴ, μὲ γνήσια καλλιτεχνικὴ ὑπόσταση κι' ἀξία, μὲ ζωντανὸ λαϊκὸ

χαρακτήρα και με γόνιμα ἀνανεωτικά στοιχεία.

Μιά τέτοια προσπάθεια γίνεται βέβαια ἀπό καιρό κι' ἀπό διάφορες ειδικές βιοτεχνίες και βιομηχανίες, με αξιόλογα κι' αξιέπαινα ἀποτελέσματα. Δέν ὑπάρχει ὅμως ἀμφιβολία ὅτι, στή χέρια τῶν ἐλευθέρων καλλιτεχνῶν, πού δέν εἶναι ὀποχρεωμένοι νά περιορίζονται μέσα στή καθωρισμένα κιτ' ἀνάγκη ἀπό τίς βιοτεχνίες και τίς βιομηχανίες ὄχι τῶν ἐμπορικῶν βλέψεων, ἢ προσπάθεια αὐτή θά γίνη πολύ περισσότερο δημιουργική και θά διανοίξη πλατιότερους και φωτεινότερους δρόμους στήν καλλιτεχνική μας ζωή.

ἜΠΙΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΝ.,

Νομίζουμε πῶς θά εἶναι μέσα στό πνεῦμα και στούς σκοπούς τῆς στήλης αὐτῆς ἂν ἐκφρασθῇ κι' ἀπ' ἐδῶ μιά ξεχωριστή ἐκτίμηση στήν ἀξιόλογη ἐργασία, πού παρουσιάζει στίς στήλες τοῦ «Ἐμπρός» ὁ δημοσιογράφος κ. Β. Τσιμπιδάρος. Πρόκειται γιά τή σειρά τῶν ἀντυπώσεων, πού, με τόν τίτλο «Ἀποστολή εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν», ἐκθετεῖ ἀπό ἕνα ταξίδι τόν στή γειτονική χώρα και ἀπό τήν ἐπαφή του προπάντων με τά ἐκεῖ κρατούμενα Ἑλληνόπουλα.

Και μόνο τό γεγονός ὅτι ὁ δημοσιογράφος αὐτός αἰσθάνθηκε τήν ἀνάγκη νά ἐπιχειρήσῃ τό δύσκολο, κοπιαστικό, ἴσως κι' ἐπικίνδυνο αὐτό ταξίδι, με κύριο σκοπό νά ἰδῇ ἀπό κοντά τά κλειμμένα Ἑλληνόπουλα και νά ἐξακριβώσῃ τοῦς δρους ὅχι μόνο τῆς ὀλιχθῆς, ἀλλά και τῆς ψυχικῆς κυρίως διαδιώσεώς τοῖς. εἶναι πρὸς τιμὴν του και πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας, ἢ ὅποια — θά ἦταν ὑπερβολή νά μὴν τό ποῦμε — δέν μᾶς ἔχει δυστυχῶς συνηθίσει με συχνές τέτοιες ἐκθελώσεις.

Ἄλλὰ και στήν ἐκτέλεση τῆς «ἀποστολῆς» αὐτῆς — πού ἦταν πραγματικά μιά ὥραία και ὀφνηλή ἀποστολή — ὁ Ἑλληνας δημοσιογράφος ἔδειξε κάτι πολὺ παραπάνω ἀπὸ τήν εὐνοεμένη ἐκπλήρωση τοῦ δημοσιογραφικοῦ του καθήκοντος. ἔδειξε μιά βαθύτατη κατανόηση τῆς ἔθνικῆς και κοινωνικῆς σημασίας τοῦ τρομεροῦ ἐγκλήματος τῆς ἀρπαγῆς τῶν παιδιῶν μας, εἶδε οσαύτα και καθιερῶ τό βάθος τοῦ συνταρακτικοῦ τοῦς δράματος, πού τό ἀναζητήσε ὅχι στή φορματά τους και στήν τροφή τους, ἀλλά στόν πνευματικό και ψυχικό τους κόσμο, ἔνοιωσε και μετέδωσε στίς ἐκεῖ ἐνέργειές του, στήν ἐπικοινωνία του με τά παιδιά, στίς ἀντυπώσεις του τώρα, ὅλο τόν πόνο και τήν ἀγωνία τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ὅλη τήν ἀγανάκτηση και τήν ἐπιτακτική ἀξίωση τοῦ ἔθνους γιά τήν ἀπόδοσή του.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΜΠΑΧ

Ἀγαπητές «Ἀκτινές»

Με πολλή συγκίνηση ἐθαύμασα τό ἔμπνευσμένο ἄρθρο τοῦ συνεργάτου σας κ. Δ. Πυργιώτη γιά τόν Ι. Σ. Μπάχ¹.

Ἰδιαιτέρη εὐχαρστηση προκαλεῖ ἡ δίκαιη ἀγαγνώση τοῦ ρόλου που ἔπαιξε ἡ δευτέρα σύζυγός του, σάν σὺντροφος πνευματικῆ τοῦ βίου του.

Σ' αὐτήν, ἄλλωστε, ὀφείλουμε και ἕνα ἀπὸ τά αὐθεντικότερα βιογραφικά ντοκουμέντα τοῦ μεγάλου μουσικοῦ: Το μικρὸ χρονικὸ τῆς Ἄννας Μαγδαληνῆς Μπάχ². Στό βιβλίο αὐτό που γράφτηκε μερικά χρόνια ἔπειτα ἀπὸ τόν θάνατο τοῦ κἀντορος καθρηφτίζεται πιστὰ ἡ ὀλύμπια προσωπικότης τοῦ συνθέτου τῶν Παθῶν και τῆς Τέχνης τῆς Φούγκας.

Ἄξιοπροσέκτο εἶναι τό κίνητρο πού ὤθησε τήν γυναίκα τοῦ Μπάχ νά γράψῃ τό χρονικό της. Βαθεῖα πικραμένη γιά τήν ἀξιαφορία και τήν ληθροσύνη πού γρήγορα ἐκάλυψε τήν μνήμη τοῦ μεγάλου μουσικοῦ, ἀλλὰ ἀπόλυτα πεπεισμένη στήν ἀθάνατη ἀξία τοῦ ἔργου του, θέησε νά προσφέρει στίς ἐρχόμενες γενεές τό κλειδί τῆς ὑπεράνθρωπης αὐτῆς δημιουργίας, ἱστορώντας τήν ζωὴ και τήν προσωπικότητα τοῦ Μπάχ.

Ἐφευρόντας ἀπὸ τὰ ἀκαμπτα πλαίσια τῆς τεχνικῆς ἐκμύησης τοῦ ἔργου του ὡς οὐθετου και βιρτουόζου, ἡ ἀφήγησή ἔςτυλιγε ἀπλᾶ κι' ἀδίστατα μπροστά μας τήν οἰκονομικὴν, κοινωνικὴν και πνευματικὴν ζωὴ τοῦ Μπάχ.

Ἄλλὰ ἐκείνο πού δίδει στό μικρὸ χρονικό τῆς Ἄννας - Μαγδαληνῆς μ' ἀνυπολόγιστη ἀξία εἶναι ἡ ἀπέραντη ἀγάπη πού ἔκτελλεται ἀπὸ κάθε σελίδα του. Ἀγάπη, πού ἀπὸ ἐπὶ χρόνια ἐσθῆριζε κι' ἐνέπνευσε τήν μελοφυία τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀρμονίας, δ' ἀθηρεῖται ἀμείωτη μετὰ τόν θάνατό του.

Και ἡ ἀγάπη αὐτή, ἔσπερνώντας τίν εὐλογοθαυμασμό μπροστά στόν ἀπαράβλητο συνθέτη, τοποθετεῖ τήν προσωπικότητα τοῦ Μπάχ στήν δίκαιη θέση τῆς: Τὴν θέση τοῦ Χριστιανοῦ Ἀγωνιστοῦ.

Χωρὶς λογοτεχνικὴς ἢ μουσικολογικὴς ἀξιώσεις τό βιβλίο αὐτό ἀποτελεῖ μιά ζωτανὴ και συγκινητικὴ μαρτυρία τῆς πνευματικῆς ἀκτινοβολίας τοῦ Μπάχ. Κι' ὅποιος θέλει νά πλησιάσῃ τήν ἐξαιρετικὴν αὐτὴ μορφήν και νά ἐρσυνήσῃ τίς πηγές τῆς μουσικῆς δημιουργίας της, θά τό διαβάσῃ με ὤρεσια πολλή.

Γενεύη, Νοῦμβριος 1950

Ἰδιόκς σας
Β. ΚΙΟΡΤΣΗΣ

1. Ἴδε «Ἀκτινές» Ὀκτώβριος 1950 σ. 455 462.
2. La petite chronique d'Anna - Magdalene Bach. trad. franç. éd. Correa Paris.

Ο Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Παναγιώτου Ν. Τρεμπέλα, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀκολουθία τοῦ Βαπτίσματος, (ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας» τόμος Κ') Ἀθήναι 1949.

Ἡ παραγωγικότης καὶ ἡ ἀκαταπόνητος ἀπασχόλησις τοῦ καθηγητοῦ κ. Τρεμπέλα μᾶλλον ἐξάριτος καὶ νέον καρπὸν, τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Βαπτίσματος.

Συγκρίνων ἐξδομήκοντα τέσσαρας κώδικας, περιέχοντας τὴν ἐν λόγῳ ἀκολουθίαν, κατέληξεν εἰς ὄρισμένα συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἐκθέτει εἰς τὴν «Ἀκολουθίαν τοῦ Βαπτίσματος». Προηγούμενα ἐκτενεῖς εἰσαγωγικαὶ σημειώσεις, διὰ τῶν ὁποίων διαφωτίζει τὰ γενώμενα ἱστορικὰ προβλήματα, ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ τῆς ἐξέλιξως τῆς τελετῆς ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀρχῆς μέχρι σήμερον. Μετὰ ταῦτα δίδει τὰ κείμενα, σημειῶν διασ τὰς παραλλαγὰς τῶν κωδίκων καὶ ἐρμηνειῶν ἐκάστοτε τὰ τελούμενα. Τυποτοτρόπως δ. σ. διαφωτίζει ἐν ἐπι πλείον πεδίον τῆς Λειτουργικῆς, εἰς τὸ ὅπου, διὰ τὴν ἐλληνικὴν βιβλιογραφίαν, ἦτο σχεδὸν terra incognita. Ἡ ἐλληνικὴ θεολογία πρέπει νὰ εἶναι εὐγνώμων διὰ τὴν νέαν αὐτὴν ἐργασίαν εἰς τὸν ἀκαταπόνητον ἐργάτην τῆς. Τοῦ εὐχόμεθα ὅπως ταχέως συμπληρώσῃ ἑλδύληρον τὸν κύκλον τῶν τοιούτων ἐργασιῶν, διὰ τὰ ὑπάρχοντα τυποτοτρόπως ἕνας ὁδηγὸς περὶ τῆς σημασίας τῆς ἐξέλιξως καὶ τῶν ἐπιτά μυστηρίων.

★

I. I. K.

Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: 1) Ἡ ὁμολογία τῆς ὁρθοδόξου πίστεως τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου. 2) Δύο Βυζαντινοὶ Ἰσράρηται καὶ τὸ σχίσμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ γνώριμος πλέον κάλαμος τοῦ καθηγητοῦ κ. Καρμίρη παραδίδει εἰς τὴν δημοσιότητα δύο νέα του ἔργα. Εἰς τὸ πρῶτον, ἐκτός τοῦ κειμένου τῆς ὁμολογίας τοῦ Δοσιθέου, προστίθενται πληροφορίες περὶ τοῦ συγγραφέως τῆς «Ὁμολογίας», περὶ τῆς ἀφορμῆς καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συγγραφῆς τῆς, ὡς καὶ εἰδήσεις περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς θέσεως τῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντι ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ Προτεσταντισμοῦ κατὰ τοὺς αἰῶνας ΙΣΤ' καὶ ΙΖ'.

Ἀναπτύσσεται ἐπίσης τὸ περιεχόμενον τῆς «Ὁμολογίας» καὶ ἡ σημασία τῆς, ὡς καὶ ἱστο-

ρικά τινα περὶ τῶν γενομένων ἐκδόσεων καὶ μεταφράσεών τῆς, ἐνθ' παραλλήλως παρέχονται τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις Σύνοδον τοῦ 1672.

Ὁ σ., διὰ τῆς νέας ταύτης ἐργασίας, παρέχει νέα δείγματα καλλιτεχνίας τοῦ κλάδου τῆς συμβολικῆς καὶ τῆς ἐρευνῆς τῆς μετὰ τὴν Διαμαρτύρησιν περιόδου, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ τὸς ἀγάπης ἔχει μέχρι τοῦδε ἐνδιατρίψει.

Τὸ ἄλλο ἔργον του, «Δύο Βυζαντινοὶ Ἰσράρηται», ἀναφέρεται εἰς πρόσωπα προγενεστέρως περιόδου. Πρόκειται περὶ τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου καὶ Κηρουλαρίου, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ φῶς τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν παρουσιάζονται ὑπὸ ἐντέλως διάφορον πρῆμα, παρὰ ὑπὸ ἐκεῖνον ὑπὸ τὸ ὅποιον συνηθίζεν εἰς σήμερον ἡ Δύσις νὰ τοὺς ἐμφανίζῃ. Τὰς νεωτέρως ταύτας ἐρεῦνας τῶν Dvornik, Jugie καὶ Grumel, οἱ ὁποῖοι σημεσιώτερον εἶναι καθολικοὶ, καθιστᾷ γνωστός εἰς τὸ ἐνθ' ἑλληνικὸν κοινὸν δ. σ. διὰ τῆς νέας του ταύτης μελέτης. Μᾶλλον ἐνημερώνει περὶ τῆς εὐνοϊκῆς στροφῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἀμερόληπτος ἔρευνα σημεῖων τελευταίων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθείας, ὅσον ἀφορᾷ μίαν τόσοσιν οἰκτρῶς παρεξηγημένην μέχρι τοῦδε περίοδον τοῦ Βυζαντίου.

I. I. K.

★

Κωνσταντίνου Ι. Λογοθέτου, καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν: «Ἰδανικά—Παιδεία» (Β.βιβλιοθήκη Ἐθνικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνδέσμου, ἀρ. 1).

Ὁ ἄγνός ἀπὸ καθέδρας διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ δεκαετίας ἤδη διακονεῖ εἰς τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν, διὰ τοῦ παρόντος τεύχους ἐκδίδει τὸ κείμενον μίαν διαλέξεωσ, τὴν ὁποίαν εἰς τὴν εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ «Παρνασσό». Εἰς αὐτὴν δ. κ. καθηγητῆς ἔχει συγκαταστήσει ὅσα ἡ πλουσία φιλοσοφικὴ κατάρτισίς του, ἡ μελέτη τῆς θύραθεν φιλοσοφίας, ἡ πολυετής πείρα του καὶ ἡ θερμὴ του πίστις εἰς τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τῆς κατρίδος μας τοῦ ἐνέπνευσαν. Ὁ Ὅμηρος, οἱ τραγικοὶ, ὁ Πίνδαρος, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ ἄλλοι φιλόσοφοι ἀναλλάσσονται γοργῶς εἰς τὰς σελίδας τῆς ἐπιτόμου μελέτης διὰ νὰ δώσουν κατόπιν τὸν λόγον εἰς τὸν Ρήγαν, τὸν Βίμβαν καὶ ἄλλας μορφὰς τῆς νεωτέρως ἐλληνικῆς ἱστορίας. Ἰπῆρξεν ἐπομένως εὐτυχῆς ἡ ἐμπνευσις τοῦ Ἐθνικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνδέσμου, ὅπως, ἐκδίδων εἰς βιβλίον τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Λογοθέτου γενομένην διάλεξιν, δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς εὐρύτερον κοινὸν ἐνα ἔλθῃ εἰς ἐπισημὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν καὶ ἐκτίμησιν προσηκόντως τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὰ ἰδανικά τοῦ ἐλληνικοῦ Ἐθνους.

I. I. K.

Θεωδώρας Εὐδή: 1) 'Ο Παλαμάς καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικά κείμενα.— 2) Ἰδιόμωλα τοῦ ἐξοδιστικοῦ.— 3) Ὀμηρικὰς ἀπηχῆσεις στὴν ὕμνο-γραφία.— 4) Ὁ στέφανος τῶν ἀπολυτικίων τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Τὰ τέσσαρα αὐτὰ νέα ἔργα τοῦ κ. Εὐδή, τόσον γνωστὰ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτίων», ἀφανίζουν τὸ χαρακτηριστικὸν εἰς πᾶσαν νέαν ἐργασίαν δείγμα τῆς σταθερᾶς προόδου. Καὶ ἐκεῖνος ἀκόμη ὁ ὅποιος ἀπλῶς θὰ φυλλομετρήσῃ τὰς ἐργασίας τοῦ κ. Εὐδή, δὲν εἶναι δυνατὸν παρά νὰ σημειώσῃ, ὅτι ἡ ἀπασχόλησίς του μὲ τὸν ἀπέραντον καλλιτεχνικὸν πλοῦτον τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, γίνεται διαρκῶς πλαυτέρα καὶ πλουσιωτέρα. Ὁ σ. τοιουτρόπως καθίσταται διαρκῶς καὶ περισσότερον ὁ εἰδικευμένος νοεῶν ἡ μελετητὴς εἰς τὸ ἀπέραντον πεδίον τῆς βυζαντινῆς ποιητικῆς μὲς κληρονομίας. Τὸν βλέπομεν νὰ πλουτίζῃ δλονέν καὶ περισσότερον τὸν θσαυρὸν τὸν ὁποῖον συνάγει ἀπὸ τὸν ἀκούραστον ἔρανόν του καὶ νὰ κινεῖται μετὰ ἐξαιρετικῆς εὐχερείας εἰς τὰς περιοχὰς τόσον τῆς βυζαντινῆς ὅσον καὶ τῆς κλασσικῆς φιλολογίας, διὰ τὰ παραλείψωμεν τὴν νεωτέραν, ἢ ὅπεια τοῦ εἶναι, φυσικὰ, τόσον οἰκία. Ὁ Πίνδαρος, οἱ Στωϊκοί, ὁ Πλούταρχος, ὁ Ἐπίκτητος καὶ ὅλη ἡ μεγάλη σειρά τῶν κλασσικῶν, ὅπως ἐπίσης ὁ Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος ὁ Μέγας, Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τόσον γνωστὰ εἰς τὸν σ. ὥστε νὰ θαυμάζῃ κανεὶς τὴν εὐχέρειαν μὲ τὴν ὁποίαν τὰ κείμενά των ἐμφανίζονται τὸ ἕν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς τὰς μελέτας τοῦ κ. Εὐδή.

Ἐκὰς ὁ ἐξακολουθήσῃ, καὶ εἴθεθα βέβαια: ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ, τὴν ἴδιαν πορείαν εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐρευνῆς, ποὺ τόσον ἔχει ἀγαπήσει, θὰ προσφέρει ἀκόμη περισσότερα καὶ ὡς εἰδικὸς ἐρευνητὴς θὰ ἀποκτήσῃ μίαν ἑσῖν ἀξιόλογον πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος. Θὰ παράσῃ πολὺτιμον βοήθειαν εἰς τὴν διεθνή προσπάθειαν, νὰ γνωρίσωμεν ἐπὶ τέλους περισσότερον τὸν βυζαντινὸν μας πολιτισμὸν. I. I. K.

★

Ἰωάννου Βασ. Ζησιάδου, ὑψηλοῦ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης: Τὸ ἐξ ἄμελείας ἔγκλημα.

Μία πλατειὰ, διεθδική, πραγματεία γιὰ τὸ ἐξ ἄμελείας ἔγκλημα, ὅπου ἔχει συγκεντρωθῆ καθεὶ τί σχετικὸ μὲ τὸ θέμα αὐτό, τόσο σπουδαῖο ἀπὸ φιλοσοφική, νομική καὶ κοινωνική ἀποψι.

Ὁ σ. ἀρχίζει μὲ μίαν ἱστορική καὶ συγκριτικὴ ἐπισκόπῃς ὅπου ἐξετάζει μὲ κάθε λεπτομέρεια πῶς ἀντιμετωπίσθηκε ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς σήμερα τὸ πρόβλημα τοῦ κολασμοῦ τῆς ἄμελείας καὶ τοῦ δικαιολογικοῦ λόγου αὐτοῦ τοῦ κολασμοῦ. Ἐξετάζονται ἐδῶ καὶ οἱ νεώτεροι κώδικες καὶ τὰ νεώτερα σχέδια. Ὑστερα μὲ βάσι τοῦ ἐλληνικοῦ θετικοῦ δικαιο παρουσιάζονται τὰ ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ ὑπάρξῃ τὸ ἐξ ἄμελείας ἔγκλημα καὶ τὸ ὑποκειμενικὸ τοῦ

στοιχεῖο σύμφωνα μὲ τὴς διάφορες θεωρίας ποὺ ἔχουν προταθῆ. Ἀκολουθεῖ τὸ βροικτικὸ μὲ τὴς τῆς ὅλης ἐργασίας, μὲ τὸν γενικὸ τίτλο «δικαιο-λογικὸς λόγος τῆς ποινικῆς καταστολῆς τοῦ ἐξ ἄμελείας ἔγκληματος» καὶ τέλος ἀντιμετωπίζε-ται τὸ ἐξ ἄμελείας ἔγκλημα σχετικὰ μὲ τὴς κυριώτερες θεωρίες τοῦ ποινικοῦ δικαίου, δηλαδὴ σχετικὰ μὲ τὴ συμμετοχή, μὲ τὸ «ἐξακολουθεῖν» ἔγκλημα κλπ.

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν εἰδικώτερη ἐπιστημονική του ἀξία, πρόκειται γιὰ μίαν ἐργασία ποὺ κάνει ἐντύπωσι γὰρ τὴν πληρότητά της, τόσο ἀπὸ τὴν ἀποψι τῶν θεμάτων, ποὺ δλοκληρώνουν ἕναν ἀκέραιο κύκλο, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψι τῆς βιβλιογραφίας καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων. Εἶναι μίαν ἀξιόλογη ἐργασία, ποὺ ἡ μελέτη της εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὸν εἰδικὸ, μὰ καὶ πολὺ ὠφέλιμη γιὰ ὁποιον ἀνδιαφέρεται γενικώτερα γιὰ τὰ προβλήματα τοῦ πολιτισμοῦ μας.

★

Παυ. Δ. Μητσοπούλου: Τὰ δρια τῆς συνδικαλιστικῆς δράσεως.

Ὁ σ. γενικὸς διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργεῖου Ἐργασίας, ἔχει συγκεντρώσῃ ἑνα τόμο μίαν κεντρική μελέτη τοῦ γιὰ τὴν προστασία τῶν συνδικαλιστικῶν στελεχῶν σύσταντα μὲ τὴ νομοθεσία μας, καθὼς καὶ διάφορες ἄλλες ἐργασίας τοῦ ποὺ βγήκαν ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴ του ἀπασχόλησι στὸ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας. Προτάσσει καὶ ἕναν πρόλογο ποὺ δὲν εἶναι λιγώτερον σπουδαῖος ἀπὸ τὸ κύριο περιεχόμενον τοῦ βιβλίου, γιὰτὶ μαρτυρεῖ ἀγάπη πρὸς τὰ θέματα αὐτὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν νομοθετικὴ προστασία τῆς ἐργασίας, κατοχή τοῦ ὅλικοῦ καὶ φιλοσοφημένη θεώρησι τῶν προβλημάτων ποὺ δημιουργοῦνται, σταθεροποιημένη μάλιστα ἀπὸ τὴ σχετικὴ πείρα.

★

Ἄγης. Τσέλλα η: Τὸ βιβλίον καὶ ἡ τέχνη τῆς μελέτης.

Σ' ἕνα μικρὸ βιβλιαράκι συγκεντρωμένες μὲ τρόπο ἀπλό, συνοπτικὸ καὶ εὐχάριστο ὅλες οἱ πληροφορίες ποὺ θάβλεσι κανεὶς νὰ ἔχῃ σχετικὰ μὲ τὸ βιβλίον. Ἀναφέρονται καὶ ὄρισμένα πράγματα γιὰ τὴν «τέχνη τῆς μελέτης» τοῦ καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ. N. B.

★

Ἡλία Βενέζη η. «Ἐξοδος», Χρονικὸ τῆς κατοχῆς. Ἐκδόσεις «Ἀλφα» I. M. Σκαζίκη η.

Μόλις προφθάσαμε νὰ ρίξωμε μίαν βιαστικὴ ματιὰ στὸ καινούργιον τοῦτο βιβλίον τοῦ κ. Βενέζη η, μίαν ἀκόμη καλλιτεχνικὴ ἐκδοσι τοῦ κ. Σκαζίκη η, μόλις βγαλμένη ἀπὸ τὸ πιεστήριον. Κι' αὐτὸ ὅμως τὸ ξεπύλλισμα φθάνει γιὰ νὰ δοῦμε πῶς ἔχομε μπροστά μας ἕνα θ υ ν α τ ὸ, ἀλήθεια, ἔργο. Ἐλπίζομε νὰ δοθῇ εὐκαιρία γιὰ νὰ μιλήσωμε γι' αὐτὸ ἀνετώτερα, νὰ τὸ κρίνωμε κι' ἀπ' τὴ δική μας σκοπιὰ. Γιατὶ, ὅπως κάθε νέο βιβλίον τοῦ κ. Βενέζη η, καὶ τοῦτο μᾶς δείχνει μίαν δημιουργία μὲ καινούργια χάρι καὶ καινούργια προβλήματα.

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ...

Β.βλία, περιοδικά, και πάλι περιοδικά, και πάλι β.βλία. Τυπωμένο χαρτί, λόγια—τῆ στιγμῇ πού τριγύρω μας χαλάει ὁ κόσμος, κυριολεκτικά, ἀπὸ τὰ ἔργα, ἀπὸ τὴν πράξι...

Και ὅμως, φθάνει νὰ θυμηθοῦμε πὼς ἀπ' αὐτὰ τὰ τυπωμένα λόγια ξεκινᾶει τὴς περισσότερες φορές ἡ ὁποιαδήποτε δράσι, γιὰ νὰ βληθοῦμε και πάλι νὰ τὰ φυλλομετρήσουμε μὲ προσοχή...

Γι' αὐτὰ εἶναι κι' ἡ ἄλλη ἀποψι, ἡ φωτεινὴ: Ψάχνοντας μέσα στὰ τυπωμένα στοιχεῖα, στίς στίλβες και τὴς ποιητικῶς σελίδες, ὅλο και περιμένεις νὰ συναντήσης κάποιον—ἐξαίτια συνάντησι—τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ ἀπολυτρωμένη ἀπὸ τὴν ψευτιά, μιὰ ἀβεβλήν ψυχὴ, πού θὰ τρέξῃ μὲ λαχτάρα νὰ τὴν ἀπαντήσης και νὰ ριχθῆς ἐπὶ τὴν ἀγκαλιά της.

Β.βλία, περιοδικά... Ἡ μιὰ σελίδα ὅσπρα ἀπὸ τὴν ἄλλη. Πολλὰς ἴσως σ' ἀφίνουν ἀδιάφορο. Ἄλλες φέρνουν μπροστά σου κάτι κακό, ἀσχημο. Ἄλλα θὰ σὲ σπρώξουν τότε σὲ ἀντίδρασι. Θὰ κεντρίσουν τὴς δυνάμεις σου—ἀνέχῃς—και θὰ σοῦ δείξουν πόσο χρειάζονται κι' αὐτές, ὅσο μικρές, ὅσο λίγες κι' ἀν εἶναι.

Ἄλλωστε πάντες βρίσκονται κι' οἱ καλὰς σελίδες, ἐκεῖνες πού σ' ἀφίνουν νὰ ξεκουρασθῆς ἀπὴν τους, πού μπορεῖς νὰ πιθῆς ἐλεύθερα ἀπὸ τὸ γάργκρο νερὸ τῆς πηγῆς τους.

*

Μόνο πὸν ἓνα τέτοιο φυλλομέτρημα κάνει ἀναγκαῖα, ἐντελῶς ἀπραγμάτευτα, (ὅταν ἔστω και γιὰ λίγο ἔχει κανεὶς ὅπ' ἔδωκε του τὰ νεοελληνικά μας πράγματα) τὴν ἀκόλουθη παρατήρησι, πού ἀμποτεῖ νὰ φθίσῃ, νὰ ἀρῆσθῃ, και νὰ μὴ χρειαστῆ νὰ τὴν ξεναφέρουμε ἐπὶ τὴν μέσῃ κάθε τόσῳ: "Οὐ τὸ περιοδικὸ αὐτὸ δὲν ἔχει, οὔτε θέλει νὰ ἔχῃ, καμμιὰν ἀρμὸς ὄντηα ἢ ἀνάμειξι στὰ θέματα πού βρίσκονται ἐξῶ ἀπὸ τὰ δὲ καὶ του πνευματικὰ (χριστιανικὰ. ἄς πῶμε πὸς καθάρια, μιὰ πού ἡ λέξι: «πνευματικὰ» ἔχει πάρει τόσο μεγάλη ἔκτασι) ἐνδιαφέροντα. Ἐλπίζουμε πὼς ἡ ἐπὶ τόσα χρόνια ἐπίμονη, ἀποκλειστικὴ (μονόχρωμη τὴν.. εἶπαν μερικοὶ) προσήλωσι του στὴν ξεκαθρισμένη αὐτὴ γραμμὴ θὰ ἔχῃ πείσει, τοὺς καλόπιστους τοὺς ἀρχιστον, γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία και τὸ ἀπόλυτο ἀποτραβήγημα του ἐξῶ ἀπὸ τὴς κινήσεις πού ἔχουν ἄλλα ἐνδιαφέροντα. Γι' αὐτὸ και ἡ μνημόσυσις προσώπων και πραγμάτων ἀπ' αὐτὰς ἐδῶ τὴς σελίδες δὲν ἔχει καμμιὰ ἰδιαίτηρη σχέσι μὲ τὰ ἴδια αὐτὰ πρόσωπα ἢ τὰ πράγματα και σχετίζεται ἀποκλειστικά και μόνο μὲ τὸ θέμα πού τὴν προκαλεῖ—κάποιον θέμα σχετικὸ πάντα μὲ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ. Τὸν καιρὸ του λοιπὸν θὰ χάσῃ ὁποιοὺς θελήσει νὰ «συσχετίσῃ» και νὰ βρῆ κρυμμένες δῆθεν «ἐξηγήσεις». Τίποτε κρυμμένο δὲν ὑπάρχει.

*

Τὰ περασμένα τεύχη τῶν περιοδικῶν μας παρουσιάζουν μιὰ ξεχωριστὴ μεσότητα. Πανη-

γύρισαν τὴ μεγάλη μας ἐπέτειο, τὴν 28 Ὀκτωβρίου. Ἀλήθεια, σ' αὐτὴς τὴς ἑορτὴς (και γιὰ τὴν ὅχι σὲ κάθε ἑορτῇ) ὁ ἑορτασμός ὁ ἴδιος εἶναι ἓνα δευτέρο θέμα, ἓνα δευτέρο μεταγενέστερο περιστατικὸ μὲ δικὴ του ὑπόστασι και σημασία, και μάλιστα περιστατικὸ πού, γιὰ σήμερα τοῦλάχιστον, ἐνδιαφέρει ἴσως περισσότερο κι' ἀπὸ τὸ γεγονός πού ἑορτάζεται. Γιὰ τὸ ἑορτασμός, ὁ τρόπος του και, τὸ κυριώτερο, ἡ ἀπήχησι του, δείχνουν τὴν σημερινὴν μας κατάστασι σχετικὰ μὲ τὴ γενικώτερη ἠθικὴ ἀξία πού βρίσκεται κρυταλλωμένη ἐπὶ τὴν ἱστορικὴν πράξι, μὲ μιὰ λέξι: εἶναι τοῦ καθενὸς μας, τοῦ τόπου μας τὸ σ' ἡμεῖρα.

*

Ὁ ἑορτασμός, λοιπόν, τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἔδωσε στὰ περιοδικὰ μας (ὅπως και σ' ὄλους μας) τὴν εὐκαιρία νὰ πᾶνε κοντὰ πρὸς τὴν ἠθικὴν ἀτμόσφαιρα τῆς μεγάλης ἐκείνης ἡμέρας—και ποῖος τὴ ζυγάνει χωρὶς πνευματικὸ κέρδος; Ἔτσι ἐπὶ «Νέα Ἔστια» ἡ ἀναδημοσίευσις κειμένων πού γράφτηκαν τότε ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες και κριτικούς μας, πιστέω πὼς θέαρε πολλὰ περισσότερη συγκίνησι ἀπὸ πολλὰ σημερινὰ λόγια. Ἦταν μιὰ ὄρασι και χρήσιμη ἰδέα.

Στὴν «Ἑλληνικὴν Δημοσιογραφίαν», και, ἡ ἴδια ἐπέτειος ἔδωσε, κοντὰ σ' ἄλλα, και τὴν ὄρασι εὐκαιρία νὰ μελετηθῆ «ἡ 28 Ὀκτωβρίου ἐπὶ τὴν ποιητικὴν μας» (μελέτη τοῦ κ. Γιάννη Ἀνδρικόπουλου) κι' ἔτσι ἡ εἰκόνα τῆς ἱστορικῆς ἡμέρας ὅπως ἀχμητίσθηκα ἐπὶ τὸν καθρέφτη τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας συμπληρώνεται σ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ και ὁλοκληρώνεται.

*

Ἐνα προσεγγμένο—προέρχεται ἀπὸ γυναίκα χέρια—σοβαρὸν περιοδικό: «Ἀλκυονίδες», Δελτίον τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως διανοουμένων γυναικῶν. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ «διανοουμένους» γυναίκες μᾶς εἶχαν δώσει, τὴς περισσότερες φορές, κάθε ἄλλο παρὰ χρῆσιμο ἔργο, κάθε ἄλλο παρὰ ἀγαθὴν ἐπίδρασι στοὺς γύρω τους. Ἐπιβήκισαν τοὺς ἄνδρες «διανοουμένους»—ἀκόμη κι' ὅταν οἱ ἄνδρες ἔβαλλαν κατὰ τῶν γυναικῶν, ἀκόμη και στὰ θέματα ὅπου ἡ γυναικα, ἀν γυναικα ἐπὶ τέλους ἔπρατε νὰ ἐξεγερθῆ.

Γι' αὐτὸ ὑποδέχεται κανεὶς μὲ ἀκόμη μεγαλύτερη χαρὰ γυναικείας κινήσεως ἀν τὴν «Πανελ. Ἐνωσι διανοουμένων γυναικῶν», πού ἔχει γιὰ σκοπὸ τῆς τὴν «πνευματικὴν, κοινωνικὴν και πολιτιστικὴν ἀνύψωσι τῆς Ἑλληνίδος» και δείχνει ὅτι ἔχει ἀντιληφθῆ σωτὰ τὸν ρόλο και τὸ χρέος τῆς γυναικας. Πραγματικά, γιὰ ν' ἀναφέρουμε ἓνα παράδειγμα, ἐπὶ τῆς τελευταίας τεύχος τῶν «Ἀλκυονίδων» ἡ πρόεδρος τοῦ Σωματείου κ. Π. Σπηλιώτου—Μπαζίνα, ἱερὰς, ἐπὶ τὴν μελέτη τῆς «Ἐνατιώδη ἐλαττώματα—πρῶται ἐντυπώσεις» δείχνει, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, πόσο καταστρέφει τὸν προορισμὸ τῆς γυναικας μὲσα ἐπὶ τῆς ἡ ὑπερτροφικῆς φιλαρέσκια, ὅταν ἀπλώνεται σὲ σκοπὸ ζωῆς και θάδεσι κάθε ἀπὸ τὸ χάρτινο οἰκοδόμημα τῆς κάθε οὐσιαστικῆς ἐπιδίωξι

τῆς γυναίκας, κάθε ἐλπίδα γιὰ ὑποδοχὴ ποσῶν ἀληθινῶ ἐργῶν.

★

Ἡ Μπέρναρ Σὼ ἀπασχόλησε τὸν τύπο γιὰ μίαν ἀκόμη φορά, μὲ τὸν θάνατό του. Καί εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς μεταστροφῆς ποὺ σηματοδοτεῖται στὴν ἐποχὴ μας, τὸ ὅτι ἀπ' ὅλας τῆς μεριῆς τὸ ἔργο του ἐκρίθηκε μὲ τὴ σωστὴν ἀπαίτησι τῆς οὐσίας, πέρα ἀπὸ τῆς ἀπλῆς ἐξυπνάδης καὶ τὰ σχήματα λόγου.

«Πίστευε ὅτι μὲ τὴ γνώση τοῦ κακοῦ—γράφει στὴν «Ἑλληνικὴ Δημογραφία» ὁ κ. Σπ. Μαλλᾶς—«μὲ τὴ διαφώτιση, μὲ τὴν παιδεία καὶ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια, θὰ γίνονταν οἱ ἄνθρωποι πιὸ ἠθικοί. Ἐπίστευε στὸν ὀρθὸ λόγον». Καὶ παρακάτω: «Τὸ δεῦτερο πρᾶγμα ποὺ ξεχνοῦσε εἶναι ὅτι ὅπως δὲν χιτίζεσαι σπίτι στὴν ἄμμο, ἔτσι δὲν μπορεί νὰ στηριχθῆ καὶ ἠθικὸ οἰκοδόμημα χωρὶς μεταφυσικὴ βάση—χωρὶς Θεὸ».

Κι' ἀπὸ τὸ σχετικὸ καὶ πέρα γιὰ πέρα σωστὸ κριτικὸ ἄρθρο τοῦ Γ. Ν. Ἀμποτ ποὺ δημοσιεύεται στὴ «Νέα Ἐστία» ἀξίζει νὰ μεταφέρουμε τὰ ἀκόλουθα:

Οἱ ἥρωες τοῦ 19ου αἰῶνα (τέτοιον εὖνοσε καὶ τὸν Σὼ δ' σ) κρατᾶν ἀπὸ ἕνα καμὰ κι ἕνα σφυρὶ καὶ βράν μὲς' τὰ ὄλα. Τοῦ 20οῦ οἱ ἥρωες θὰ βροῦν καὶ θὰ κουβαλήσουν ὀγκόλιθους γιὰ νὰ φτιάξουν θεμέλια». Καὶ παρακάτω: «Ὁ Σὼ... δὲν ἀγάπησε κανένα καὶ τίποτα. Κι' ὅπως συμβαίνει συχνά, νόμιος ὅτι ἀγαπᾶς τὴν ἀνθρωπότητα. Τὰ ἔργα του ποῦθενά δὲν ἀκτινοβολοῦν ἀγάπη.. μόνο προκαλοῦν τὴν ἀμφιβολία».

★

Τὸ περιοδικὸ «Φοροτεχνικὴ», εἶναι ἀπὸ παλαιότερα γνωστὸ στῆς στῆλές τῶν «Ἀκτινῶν». Τὰ 11 τεύχη ποὺ ἔχουν ἐκδοθῆ ὡς τῶρα ἐπιθεωροῦν καὶ δυναμώνουν τὴν πρώτη ἐντύπωσι. Εἶναι ἕνα ἀπὸ κάθε ἀποψι λαμπρὸ ἐντυπο, προεγγεμένο ὡς τὴν τελευταία του λεπτομέρεια.

Ἡ πρακτικὴ του χρησιμότης, ἡ ἀπλουστευσι ποὺ φέρνει στὸν φορολογικὸ λαδύρινο, θὰ ἔλεγε ἴσως κανεὶς ὅτι δὲν ἐνδιαφέρει αὐτῆς ἐδῶ τίς στῆλές. Καὶ ὅμως κάθε τι ποὺ μπορεί νὰ βοηθήσῃ νὰ θεραπευθῆ τὴν ἄρρωστη σέχσι τοῦ φορολογουμένου μὲ τὴν φορολογικὴ ἐξεύρα δὲν μπορεί παρὰ νὰ ἐνδιαφέρῃ τὴν μεγάλη, πλατειὰ ὑπόθεσι τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Τοῦ χριστιανισμοῦ ποὺ γίνεται ζωὴ, σύγχρονη ζωὴ, μέσα στῆς ἐντέλως σημερινῆς συνθήκας καὶ δυσκολίας.

«Καὶ πρῶτα πρῶτα», λέει μιά περικοπὴ ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ τελευταίου φύλλου τῆς «θὰ πρέπη νὰ διαλυθῆ ἡ ὑπάρχουσα προκατάληψι. Χρισιάζεται ἕνα νέον πνεῦμα νὰ διαποτίσῃ τὴν ὅλην Διοίκησιν. Κάτι ποὺ θὰ χαλαρώσῃ τὴν ἔντασιν τῶν σχέσεων κράτους καὶ φορολογουμένων».

Καὶ παρακάτω: «Καλὰ τὰ μέτρα διὰ νὰ παταχθῆ ἡ φοροδιαφυγὴ, ἀλλὰ παραλλήλως εἶναι ἀπαραίτητον νὰ μελετηθῆ εἰς τὰ ἠθικά τὸν αἵτια τὸ πρόβλημα... Καὶ ἕνα βασικὸ μέτρον εἶναι ἡ τιμὰ διευχερίσας τῶν δημοσίων χρήματος». Καὶ στὴν τελευταία σελίδα τοῦ ἱ-

δίου φύλλου ἕνας ἀναγνώστης παραπονεῖται γιὰ τὸ Κράτος, ἐνῶ ἀπὸ τὴ μιά μεριά τοῦ ζητάει φεδερὸ τόκο γιὰ τὸν φέρο ποὺ καθυστερεῖ, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν καθυστερεῖ αὐτό, μὲ τὴ συνειθισμένη γραφειοκρατικὴ τακτικὴ, τὴν ἐπιστροφὴ ποσῶν ποὺ τοῦ χρωστάει!

Εἰμαρτε, βέβαια, πολὺ μακρὰ ἀκόμη ἀπὸ τὴ θεραπεία. Τώρα μάλιστα ἀρχίζει ἡ σχετικὴ ἐργασία, μὲ τὴν πρώτη ἀναζήτησιν τῆς ἀληθινῆς αἰτίας. Ἀλλὰ, φυσικά, ἐπειδὴ ἄργησε, αὐτὸ δὲν ἦταν λόγος γιὰ νὰ μὴν ἀρχίσῃ ποτέ...

Ἄλλὰ ἄς σταματήσουμε γιὰ σήμερα τὸ φυλομέτρομα ἕως ἐδῶ.

N. ΒΑΛΣΑΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΝΑΣ ΕΡΓΑΤΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Ἄγαπηται «Ἀκτινές».

Μία προτομὴ ἐστήθη ἐδῶ καὶ ὀλίγες ἡμέρας εἰς τὴν Πάρον, διὰ νὰ θυμίζῃ τὴν πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν, ποὺ ἐσκόπησε ἐκαὶ ἡ προσωπικότης ἐνὸς σεμνοῦ καὶ ἀθρόβου ἐργάτου τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας, τοῦ ἡμιμοδ. δασκάλου Παναγιώτου Καλλιέρου. Δὲν μπορῶ νὰ σὰς κρύψω τὴν βιβθεῖαν συγκίνησιν, ποὺ ἐδοκίμασα δταν ἐδιδάσκω τὴν σχετικὴν εἰδήσιν εἰς τὰς ἀφημερίδας. Διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἴσως δ' ἀ πρώτην φοράν εἰς τὸν κόσμον ὀλόκληρον στήνεται προτομὴ πρὸς τιμὴν ἐνὸς δασκάλου.

Τὸ γεγονός αὐτό, νομίζω πῶς ἔχει μιά γενικώτερη ἐθνικὴ καὶ πολιτιστικὴ σημασία ποὺ ξεπερνᾶ τὰ ὅρια τοῦ γραφικοῦ νησιοῦ τοῦ Αἰγαίου, ἐπάνω σὲ μιά πέτρα τοῦ ἰσποῦ ἐστήθη ἡ προτομὴ τοῦ δασκάλου, ποὺ ἤξερε «νὰ προσέχεται». Τὸ γεγονός αὐτό πρέπει νὰ χαίρει σὴ ὡς πανελληνίον. Οἱ κάτοικοι τῆς Πάρου μὲ τὴν πρᾶξιν τῶν αὐτῆν δὲν ἔκαμαν μόνον ἕνα καθῆκον πρὸς τὸν δάσκαλόν τους, ποὺ ἔτασεν «ὡς πρωταρχικόν σκοπὸν τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς» ποὺ τοῦς ἔδινε, «τὴν εὐσέβειαν». Μᾶς ἐδῶκαν ἕνα παράδειγμα πολιτισμοῦ.

Μέσα στὸν αἰῶνα τοῦ θορόβου μᾶς θύμισαν τὸ φωτεινὸν ἔργον, ποὺ ἄρισαν πίσω τους πνευματικοὶ ὀδηγοὶ τῶν παιδιῶν μας, σὰν τὸν Καλλιέρο, ποὺ εἰργάσθη εἰς τὴν Πάρον, σὰν τὴν Ἐθαγγελία Μάλαμα, τὴ δασκάλα-κινητῆρο δὲναμι τῆς χριστιανικῆς κινήσεως τοῦ Σιδηρικοῦ ἀστρου καὶ σὰν τόσοσι καὶ τόσοσι ἄλλους δασκάλους μας—ἀληθινὰ διαμάντια — σκορπισμένους μέσα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἔλυσαν ἀθρόβα ἐπάνω εἰς τὴν ἔδρα τους, ἥρωες τῆς ἱερωτέρης ἀποστολῆς μέσα εἰς τὸ «Ἔθ. Ὁς Μᾶς θύμισαν τὴ μεγάλη ἀποστολὴ τοῦ δασκάλου στὴ σημερινὴ ἐποχὴ καὶ στὴ σημερινὴ Ἑλλάδα καὶ τὸ τιτινὸν ἔργον, ποὺ ἔχουν εἰς τὸ ἐνεργητικόν των, ὅσοι δουλεύουν ὡς «καλοὶ στρατιῶται» τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἔθνους, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πλείον ἀπομακρυνόμενας γωνίας τῆς Χώρας διὰ νὰ μορφωθῇ τὸ νέον γενεά.

Μᾶς θύμισαν καὶ κάτι ἄλλο, ποὺ θὰ τὸ ξεῦ-

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΕΚΑΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

1950

ΑΡΘΡΑ ΓΡΑΜΜΗΣ: Π. Μεσίτη: Χριστιανισμός και πολιτική, σελ. 1-7.—'Η χριστιανική θεωρία της εργασίας, σελ. 49-52.—'Οργάνωση της εργασίας και πολιτική δικαιοσύνη, σελ. 97-101.—Τό πρόσταγμα και τό πρόβλημα, σελ. 481-6.—Προσγείωση, σελ. 529-3.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: 'Ισρ. Ι. Κοτσώνη: Τό θέμα του επανακρατισμού, σελ. 144-55.—Donald και Alice Stone: 'Ο «φυγρός πόλεμος», σελ. 181-3.—'Ισρ. Ι. Κοτσώνη: Για τήν αποκλιτάσει των συμμοριοπλήκτων, σελ. 193-8.—Παύλου Δουκά: Τό αγέθιο Μάρσαλ στην 'Ελλάδα, σελ. 241-54.—Glen Leet: Κάτι καινούριο εις τήν ανασυγκρότηση της 'Ελλάδος, σελ. 289-95.—Glen Leet: Πρόνοια διά της εργασίας, σελ. 442-50.—Σεργ. Παύλου: Εικόνας από τόν επανακρατισμόν των συμμοριοπλήκτων, σελ. 451-4.—Γεωρ. Διαμαντίκου: Τά οικονομικά μας κατά τό 1950, σελ. 549-51.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Δ. Ε. Χαροκόπου: Τά διεθνή Ιατρικά συνέδρια της Γενεύης και Ρώμης, σελ. 8-12.—H. J. Urban: 'Ιεραποστολή και ψυχιατρική, σελ. 16-9.—'Ιω. Οικονομίδης: 'Ο άνθρωπος και ή καταγωγή του (Γ'), σελ. 20-9.—Rich. Siebeck: Τά θρια της επιστήμης εις τήν Ιατρικήν, σελ. 58-69.—A. Stocker: 'Ο άνθρωπος και τά δύο ειδη της άγάπης, σελ. 107-10.—Ψυχολογία και ήθική εθόνη, σελ. 534-40.—'Αθαν. Καραντώνη: 'Από τήν σύγχρονον ψυχοθεραπευτικήν, σελ. 111-9.—A. v. Orelli: 'Ιατρική ανθρωπολογία, σελ. 160 2.—Δ. Ε. Χαροκόπου: Τό III Διεθές Ιατρικόν συνέδριον της Λισσαβώνας, σελ. 172-6.—Paul Platner: 'Ιατρική της προσωπικότητος, σελ. 199-201.—Δ. Κωτσάκη: Αί άρχαι της άπλότητος και της ώραϊότητος εις τήν φύσιν, σελ. 202-8.—J. de Waele: 'Ο χρόνος της άφιξης του 'Αποστόλου Παύλου εις τήν 'Ελλάδα, σελ. 255-63.—G. F. van Balen: 'Ιατρική της προσωπικότητος και λειτουργική νόσοι, σελ. 296-304.—G. A. Lindeboom: 'Η 'Ιατρική της προσωπικότητος ένώπιον της συγχρόνου Ιατρικής, σελ. 341-7.—Dr Jean Gosset: 'Η έννοια της προσωπικότητος εις τήν κοινωνικήν Ιατρικήν, σελ. 395-403, 463-8.—'Αγγ. Δεσκαπηνού: Κιτκιμέθη, ή σταά των 'Ηρώων, σελ. 305-9, 348-52, 404-9.—Στ. Πλακίδης: Edward A. Milne: 'Ο μεγάλος άστροφυσικός, σελ. 487-9.—Δ. Κωτσάκη: E. A. Milne: 'Ο έρευνητής και φιλόσοφος, σελ. 490-4.—'Ισρ. 'Ι. Κοτσώνη: 'Η άρχαιολογική αναπάνη και ή Βίβλος, σελ. 541-8.

ΜΟΡΦΑΙ: Β. Έραστου: 'Ενας χρονογράφος δδηγητής (Διον. Φαραζουλης) σελ. 120 3.—Δ. Κωτσάκη: René Descartes, σελ. 163-6.—Arthur H. Compton: Μίλλικαν: 'Ο άνθρωπος της επιστήμης και του Θεού, σελ. 353-7.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Κ. Κωνσταντοπούλου. Τό έλληνικό άποδημικό πρόβλημα, σελ. 13-5, 70-4.—Μεση Νικολαΐδη: 'Η έκθεσις του χριστιανικού βιβλίου, σελ. 53-7.—Δ. 'Ακύλα: 'Ενα κορίτσι άρχίζει τή ζωή του σελ. 75-8.—Μιά έκστρατεία γυναικων στις 'Ινδίες, σελ. 126 9.—'Οταν σκέπτεσαι τό διεζύγιο, σελ. 502-6, 552-5.—'Εχετε πειραν της ζωής της προσευχής; σελ. 124-6.—Δημ. Νικητοπούλου: Τά Σοβιετ και τό διαζύγιο, σελ. 264 7.—'Ι. Γ. Σ.: Κοντά στο έργαζόμενο κορίτσι, σελ. 310 4.—Γ. Δ. Καχριμάνη: Τό 'Ελληνικό σπητι, σελ. 388-94.—Charles M. Grove: 'Ο έργάτης είναι προσωπικότης, σελ. 410-2.—Γ. Θ. Ράμμου: 'Η δίκη ως κοινωνικών φαινόμενον, σελ. 433-41.—'Αθαν. Καραντώνη: Τό παιδι και τό οικγενειακό περιβάλλον, σελ. 495-501.—Γ. Δ. Οί νεοι και ή θρασις τους άπ' άκρη σ' άκρη στην 'Ελλάδα, σελ. 521-4.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Δ. Κωτσάκη: Πής βλέπει τόν κόσμον ή σύγχρονος φυσική, σελ. 337-40.—T. S. Eliot: Πολιτικός και ζωή, σελ. 385-7.—Δ. Κωτσάκη: E. A. Milne: 'Ο έρευνητής και φιλόσοφος, σελ. 490-4.—Γ. Α. Περή: Χριστιανισμός και κοινωνισμός, σελ. 511-3.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Δ. Φιλαρέτου: 'Ελληνικά εκπαιδευτικά ζητήματα, σελ. 102-6.—167-71.—'Ιω. 'Ιωαννίδη-Φαληριώτη: 'Ο παιδαγωγός έναντι της κοινωνίας του 1950, σελ. 507-10.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ-ΤΕΧΝΗ: Νικ. Φιντέλη: 'Ο Παπίνι για τήν Τέχνη: Τό άσημένο στεφάνι, σελ. 27-30.—Μεση Νικολαΐδη: 'Ο πνευματικός κμασμός της ελληνικής τέχνης, σελ. 156-9.—Δ. Πυργιώτη: 'Ηρωες της τέχνης: Μπατόβεν, σελ. 209-15, 268-72.—Θσοδ. Εύδη: Σελίδες Θεοδοκαρίου, σελ. 360-6.—Δ. Πυργιώτη: Διακόσια χρόνια άπ' τό θάνατο του Μπάχ, σελ. 455-62.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ: 'Ελένης Καριτά: Θύμης στήν καρδιά της άνοιξης, σελ. 217-24.—Σ. Χονδροπούλου: 'Η άδελφή, σελ. 35-9.—Στό φθινόπωρο της ζωής, σελ. 79-84.—Τραγούδι στον κάμπο, σελ. 315-8.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ: Με λ η Ν ι κ ο λ α ῖ δ η: Ἀπειτασία, σελ. 31-3.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Λ ο υ κ ι α ς Ἀ λ φ α ῖ ο υ: Παίδι μου, σελ. 370 — Χ λ. Ἀ χ α ῖ κ ο ὺ: Τὸ ἄσμα τοῦ πόνου, σελ. 359 — Γ. Β ε ρ ῖ τ η: Ἀπόκρισι, σελ. 89 — Σέ μιὰ ψυχὴ, σελ. 275. — Στὴ δὴμι τῆς ζωῆς, σελ. 322 — Νύχτας ἄραμα, σελ. 358. — Ἀ. Ζ α χ α ρ ο π ο ὺ λ ο υ: Εἶπαμ νὰ ξαναρχοῦμε, σελ. 74 — (Ezra Pound) Ἡ μπαλλάντα τοῦ καλοῦ συντρόφου, σελ. 177. — Κύπρος, σελ. 318 — Σονέττο γιὰ μιὰ κοινὴ ἱστορία, σελ. 370. — Ἰε ρ ι χ ῶ, σελ. 418. — Μὴ λές ὁ ἀγῶνας πὸς χαμένο, σελ. 540. — Ἐ λ. Κ α ζ α ν τ ζ ῆ: Γιὰ θές..., σελ. 555 — Ν. Κ α μ θ ὺ σ η: Ἄδωξη ἀποχή, σελ. 129 — Μ νόλογος σελ 314. — Χαρά σ' ἐκίνον, σελ. 513. — Ἐ λ ἑ ν η ς Κ α ρ ι τ ᾶ: Φύσημα τῆς ἀνοξίης, σελ. 155. — Θλιμμένη μάννα, σελ. 171. — Θέμα στό καλοκαίρι, σελ. 368 — Ὅχι σάν τὰ δέντρα, σελ. 486. — Α. Κ ρ έ σ τ ο δ ι τ ς: Φαροφύλακες, σελ. 69. — Ἀθανασία, σελ. 509 — Χ. Κ ρ ῖ σ π ο υ: Ταπεινὸς σάν τὰ κρίνα, σελ. 533. — Ἰ ω σ. Κ υ π ρ ι α ν ο ὺ: Μικρὸ ἱναστάσιμ, σελ. 176. — Σ Μ α ρ ᾶ ν τ ο υ: Γαλλίην, σελ. 228. — Τὸ δάσος, σελ. 419 — Σ τ. Μ π ο λ έ τ σ η: Ἐλᾶδα τοῦ Χριστοῦ, σελ. 30 — Στόν κάμπο, σελ. 78. — Τέ πρωτ, σελ. 106 — Τὸ γρυσὸ κλειδ', σελ. 216. — Ραχὴλ, σελ. 276 — Κύπρος, σελ. 367. — Ὑποταγή, σελ. 413. — Ἄγγελος ταξιδιώτης, σελ. 454 — Ἐπιστροφή, σελ. 489, Προσευχὴ, σελ. 555. — Α. Π α π α δ ῆ μ α: Το θεῖο βράδυ, σελ. 39. — Κ. Π α π α π α ν α γ ι ὶ τ ο υ: Ἐλέησέν με Γιὰ Δουτῶ, σελ. 415. — Ι. Χ. Π ο λ ῖ τ η: Χριστοῦγεννα, σελ. 34. — Ἀνοξιάτικη συμωνία, σελ. 267 — Ρ ο u n d E z r a (Μετᾶφρ. Ἀντ. Ζαχαροπούλου): Μπαλλάντα τὸ καλοῦ συντρόφου, σελ. 177. — Ἰε ρ ι χ ῶ, σελ. 418. — Ν. Τ ο υ τ ο υ ν τ ζ ᾶ κ η: Ἀπλογία, σελ. 309. — Ν. Β. Τ υ π ᾶ λ ο υ: Ἐπιθυμία, σελ.

19. — Μικρὸ ἐγκώμι, σελ. 132. — Θυσία τῆς ζωῆς, σελ. 162. — Ὁμορφος κόσμος, σελ. 198. — Χρῆος, σελ. 414. — «Ἀπολογία», σελ. 471. — Χιλιάδες ἄρρομοι, σελ. 555. — Δ υ θ ῖ α ς Φ ι λ ῖ π ο υ: Σήκω ἀδελφέ, σελ. 110. — Ὡς πότε, σελ. 321.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΠΟΥ ΓΡΑΦΟΥΝ: 180.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ (Ο ὅ τ ι ς): Λεωφορεῖτον ἢ ἀγάπη, σελ. 85 9. — Ὁ «Κόκι», τὸ διαμάντι καὶ τὸ κοινόν, σελ. 130 1. — «Ἡ Κυρία τοῦ 452» σελ. 178 9. — Ἐξαιρετικὸς φόρτος ἐργασίας, σελ. 225 7. — Τὴν Πέμπτη στῆς κυρίας Μ., σελ. 273 4. — Ἐλεκτροσόκ, σελ. 319 21. — Τὰ χίλια χωριά μας, σελ. 416 8. — Πινᾶπ' γκέρες, σελ. 469 70. — Μήπως ξεχάσαμε τίποτα; σελ. 514 5. — Ἡ «μερίς» «θεός» σελ. 556 8.

ΑΠΟΦΕΙΣ: 42 3, 90 2, 133 5, 184 6, 233 5, 277 9, 325 8, 372 4, 420 2, 472 4, 516 8, 561 5.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ: 47, 135, 186, 235, 280, 328, 422, 475, 518, 565.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ: 40 1, 93 4, 229 32, 282 4, 330 2, 521 4, 559 60.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ: 47 95, 137, 188, 237, 285, 333, 374, 425, 477, 525, 568.

ΒΙΒΛΙΑ: 137, 188 90, 237 9, 285 7, 332 5, 374 82, 425 30, 477 9, 525 7, 568 9.

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑ Σ...: 570-2.

ΔΙΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: 48, 143, 192, 288, 384, 432, 528, 573.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

ΔΕΚΑΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 1950

A	
Ἀγάπη	28, 100, 107, 115, 151, 155, 189, 290, 312, 428, 481, 486, 503, 529
Ἀγία Γραφή	58, 136, 185, 188, 288 382, 429, 471 501, 541
Ἀγωγή ντολαίας	102, 167, 496, 509
Ἀγῶν τοῦ Ἔθνους	187, 326, 330, 420, 427
Adler	425
Ἀκαδημία Ἀθηνῶν	236
Ἀκαδημία παιδαγωγική	40
Ἀμερική	183, 185, 233, 243, 289, 478
Ἀνάπηροι πολέμου	87, 443
Ἀνασυγκρότησις	193, 248, 254, 278, 280 289, 325, 417
Anderson, C. D.	203
Ἀθροπολογία καὶ ἱετρική	160
Ἀνταρτόπληκτοι	151, 193, 241 417, 442, 451
Ἀπόδημος Ἑλληνοσημὸς	15, 70, 451
«Ἀποστολικὴ Διακονία»	279, 561

«Ἀπλότης καὶ ὀραϊότης» — ἀρχή	202
Ἀργησις	31, 282, 372, 386, 473, 533
Ἀρχαιολογία	305, 348, 404, 541
Ἀρχιεπισκοπή	148
Ἀσθένεια	9, 62, 111, 179, 200, 296, 319, 399
Ἀστροφυσική	487, 490

B

Bach	455, 567
Βασιλέως Ἐκκλησιῆς	134 146, 194
Βασιλίσσης Ἑρανος	134 194
Beethoven	209, 268, 455, 475
Βερίτης Γ.	184, 275, 322
Β.β.ος	136, 429, 471, 541
Bloy Leon	48
Bossey	8, 172, 232 561
Βυζάντιον	138, 239, 479

Γ

Γαλιλαῖος	164, 206
Γάμος	264, 274, 422, 503, 561

Γιαννίδης Έλισσατος 20
Γυναίκα. 126, 265, 274, 477, 502, 565, 571

A, D.

<Δέμα επαναπατρισμού> 145, 194, 417, 453
Dengel Anna 128
Descartes 163
De Waele, J. 263
Διαζύγιον 264, 474, 503, 514, 517, 552, 561
<Διακήρυξις Χριστ. Ένωσ. Έπιστημόνων> 135, 517
Diehl 404
Δίκη 434
Dobzansky 25
Dostojevsky 135
Douglas, Lloyd C. 526
Δούκας Νεόφυτος 138
Driesh 285, 425

E

<Έθνικόν Ίδρυμα> 48, 520, 566
Einstein 204
<Έκθέσις Ζαπκίου> 44, 47, 520, 566
— χριστ. βιβλίου 47, 53
Έκκλησία 143, 188, 191, 193, 236, 279, 282, 287, 305, 348, 411, 427, 461, 474, 561
Έκπαίδευσις 100, 166, 238, 280, 348, 479, 573
Έλεκτροσόκ 319
Έλευθερία 51
— και πίστις 45, 157
<Έλληνική Μέριμνα> 151, 280, 293, 418, 521
Έλληνικόν σπίτι 388
<Έλληνικόν Φώς> 91, 565
Έλληνικός Έρωθρός Σταυρός 195
Engels 24
Έξλιξις (θεωρία) 21
Έπαγγελματικά σχολαί 170
Έπαρχία ελληνική 151, 189, 229, 286, 292, 417, 521
Έπιστήμη και πίστις 1, 58, 190, 191, 283, 420, 487, 490, 525
— ξένοι κορυφαίοι 22, 27, 43, 69, 110, 118, 122, 128, 135, 143, 163, 181, 186, 190, 234
Έπ' τελευτ. ν. Γεν. Στρατού 149
Έργασία . . . . .
— Έξηρητημένη 50, 310
Έργατης 50, 98, 289, 310, 326, 403, 410
Έργοδότης 98, 411
Έδαγγέλιον 236, 407, 459, 529
Έθνοτική 11
Έθνασία 47, 563
<Έθσεβεια> 235

Z

<Ζωή> 125, 286, 327, 472
Ζωή 385
Ζωοφιλία 131

G

Gmelin, Ίνστιτούτον 43
Guitton 61

H

Ήρωσ 139, 189, 286, 305, 392, 404, 484

Θ

Θέατρον 28, 281, 329
<Θέμις> 517
Θεσσαλονίκη 159, 184, 231, 282, 329, 477, 521

I

Ίατρική 9, 47, 160, 172, 190
— κοινωνική 394, 397, 463
Ίεραποστολή 191, 271, 327
— και ψυχιατρική 16
Ίνστιτούτον Gmelin 43
<Ίνστιτούτον Ίατρικής Ψυχολογίας και Ψυχικής Ύγιεινής> 234

J

Jeans J. 202
Jung 15, 112, 115, 161, 285, 425

K, C

Καινούργια Έλλάδα 1, 187, 227, 277, 279, 326, 327, 473
<Καλός κάγαθός> 483, 486
Καλόβα Έδουχία 35
Καπιταλισμός 7
Καραθεοδωρή Κωνστ. 141, 186
Cardis 190
Καρτέσιος 163
Κατακρήνη 305, 348, 404
Κατηγορητικόν Σχολαστον 171, 184, 188, 311, 327, 453, 472, 524, 556
Κλήμης δ' Αλεξανδρεύς 165
Κληρονομικότης 69
Κλήρος. 120, 150, 238, 286, 327, 427, 474
<Κοιμωμένη> 330, 424
Κοινωνική δικαιοσύνη 51, 57
Κοινωνικόν ζήτημα 1, 100, 422, 434
Κοριταίου πρόβλημα 75, 310
Κόμματα 133, 265
Κομμουνισμός 225
Compton Arth. 353
Κοσμοθεωρία χριστιανική 280, 494
Cripps, Staff. 189, 429
Cronin, A. J. 421
Crowe, Ch. M. 412
Κύπρος 44, 231, 277, 280, 327, 329, 478, 522
Κύρου Άχ. 519

A, L

Ladam Paul 184
Λατρία 380
Lecomte du Nouÿ 21, 160, 204
Leet Glen 278, 295, 450
Λογισχνία-πίστις 120, 135, 186, 235, 240, 280, 328, 422, 475, 520
<Lumen Vitae> 384

M

Maeder A. 118
Μακεδονία 136
Mach E. 164
Maclaren 127
Macmillan 431

Μακρυγιάννης	136	Σοσιαλισμός	512
Maritain J.	48	Σταχανοβισμός	100
Μαξίμους	45	Stocker Arn.	101, 540
Marshall σχέδιον 181, 194, 241, 277, 290, 326		Stone Arnold και Alice	181, 326
Mauoris A.	216	Στουδίου Θεόδωρος	310
Millikan R.	21, 287	Sullivan, J. W. N.	205
Milne E.	489, 490	Συνέδρια διεθνή	8, 172
Morgan (κανών)	22	— Φοιτητικά	527
Mounier Fmm.	239	«Συνεργαζόμενα Χριστιανικά Σωματεία»	326
Μουσική 136, 209, 235, 236, 268, 360, 423, 455		Συντάξεις αγωνιστών	372, 563
Μυστήρας	476	Σχολείον	100, 166, 193, 283, 399
Μωραΐτιδης 'Αλέξ.	518		

N

Νεύτων	164, 206
Νίτσο	421

O

Οικογένεια 267, 274, 282, 286, 301, 388, 422	
'Ορθολογισμός	42
«'Οριον λιμοκτονίας»	98

Π, Ρ

Παιδαγωγική	238, 478, 496, 507
Παιδί 102, 167, 243, 265, 280, 286, 388, 466, 476, 477, 495, 503, 507, 515, 517	
Παιδομάζωμα 42, 93, 134, 141, 151, 185, 327	
Παιδόπολις	230, 313, 522, 565
Πανεπιστήμιον	520
Παπαδιαμάντης 'Αλέξ.	422, 475
Παπίνι Τζ.	27
Παύλου 'Αποστόλου εκατονταετηρίς. 135, 255	
Planck Max	43, 287
Plattner P.	201
Πνεύμα	232, 236, 282, 326, 386, 420, 473
Ποίησις	29, 360
Πόλεμος, ψυχρός	181
Πολιτική και Χριστιανισμός	1, 191
Πολιτισμός	385, 541
— Χριστιανικός	43, 189, 191, 236, 527
Πρόνοια δια τής εργασίας	442, 551
«Πρόνοια Βορ. 'Επαρχ. 'Ελλάδος» 146, 196, 295	
«Πρόνοια» Συνεργαζομένων Χριστ. Σωματῶν	189, 225
Προσευχή	124, 141, 185, 215, 230, 284, 319
Πρόσφυγες	193, 241, 443
Προσωπικότης	411, 534
— και Ιατρική 190, 199, 234, 296, 463, 534	
— χριστιανική	481

P, R

Reader's Digest	124
Ρεαλισμός	42, 45, 486
Roger H.	26

Σ, Σ

Σαρίπολος N.	3
Σαξωνισμός	113, 190
Siebeck, R.	69
Σκαλωσώνης 'Ιω.	477
Σολωμός	46, 475

T

Τέχνη και Πίστις 27, 156, 209, 235, 280, 332, 422, 455, 479, 519, 526	
— Λαϊκή	44, 566
Thomson G. W.	411
Τουρισμός	72, 247
Tournier P.	190, 234, 278, 283, 297, 395

Y, U

'Υγια	422
'Υλισμός	24, 277, 284
'Υπαίθερος ελληνική	151, 280, 293, 318, 521
Urban, H. J.	19

Φ, F, V

Van Balen, G. F.	304
Φαραζουλης	120, 286, 562
Φίλοι του χωριού	154, 194, 523
Φιλοσοφία	337, 494
— πίστις	163
«Φοιτητική στήλη» 40, 190, 229, 234, 279, 282, 329, 523	
Von Orelli A.	162
Freud	64, 161
Φυσικά επιστήμαι	163, 204, 378, 524

X, H

Heisenberg	186, 287
Holzner J.	91, 255
«Χριστιανική 'Ενωσις 'Επιστημόνων» (X. E. E.) 185, 234, 287	
«Χριστιανική 'Ενωσις 'Εργαζομένων Νεολαίας» (X. E. E. N.) 44, 327, 522	
Χριστιανική κίνησις εξωτερικού 16, 94, 126, 190, 233, 284, 430, 479	
«Χριστιανικά Μαθητικά 'Ομάδες» (X. M. O.) 41, 189	
«Χριστιανική Φοιτητική 'Ενωσις» (X. Φ. E.) 284, 431, 521	
Χριστιανισμός και κοινωνισμός	511, 529

Ψ

Ψυχαγωγία	283
Ψυχανάλυσις	160
Ψυχοθεραπεία	17, 296, 319
Ψυχολογία	234, 285, 287, 534
— του βάρους	425
Ψυχοσωματική ένότης	1, 66, 285, 296

W

Weltwoche	337
---------------------	-----